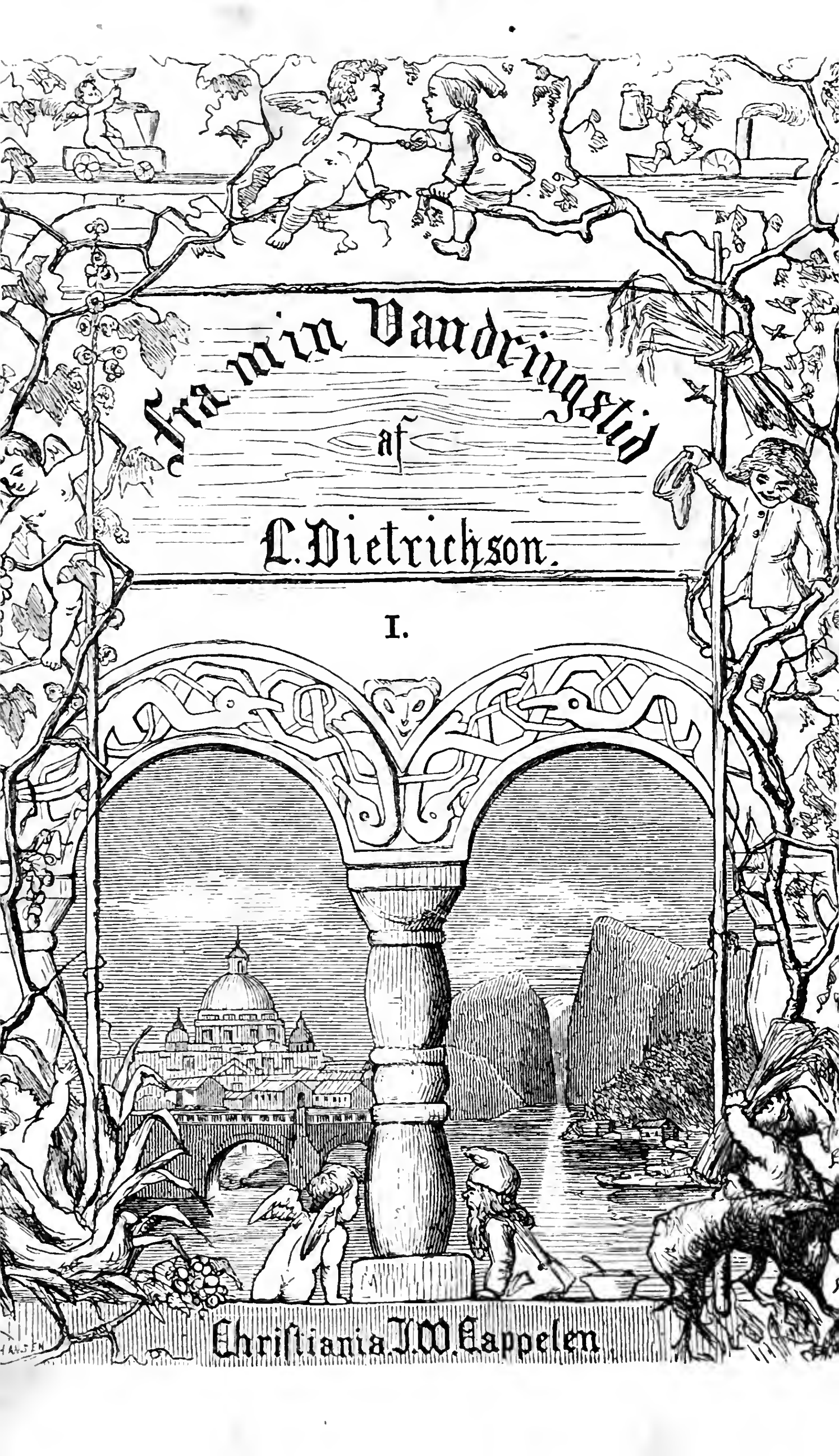

3 1761 06633518 3

FRA MIN VANDRINGSTID.

I.






Fra min Vandringstid
af
L. Dietrichson.
I.
Christiania J. W. Cappelen.

HESPERISKE NÆTTER.

BILLEDER FRA SYD OG NORD.

Af

L. DIETRICHSON.

MED VIGNETTER AF MATHILDE D—N.



CHRISTIANIA.

J. W. CAPPELENS FORLAG

1875.

J. Chr. Gundersens Bogtrykkeri.

TIL

WALTER RUNEBERG

SOM ET MINDE AF VORT UNGDOMSLIV
VED TIBERENS STRAND

Af

FORFATTEREN.

„Hesperiske Nætter“ have dels seet Lyset i „Ny Illustrerad Tidning“ under denne Titel, dels ere de samlede fra flere forskjellige Kanter til et Mosaikbillede, hvis Indfatning kanske er vel svag, men ei godt kunde være stærkere, om den ikke for haardt skulde sammentrykke og kanske sprænge Billedet.

Hvad der har foranlediget mig at give disse Historier den fælles Titel „Hesperiske Nætter“ og at samle dem inden en fælles Ramme er, som man let vil se, ei udelukkende deres Indhold; thi adskillige af dem behandle Emner vidt forskjellige fra Sydens brogede Liv, andre atter ere mere af beskrivende end af novellistisk Indhold; Anledningen er derimod at søge i den fælles Stemning, under hvilken de alle ere komponerede: denne Retning af mit Forfatterskab har nemlig udelukkende været knyttet til mit Liv i Syden, og næsten alle have sit Udspring fra de milde romerske Sommernætter, naar jeg, træt efter Dagens Arbejde, hvilede ud ved at lade Fantasien lege sin egen underlige Leg.

Jeg er ingenlunde blind for, at den Velvilje, hvormed disse smaa Historier ere modtagne, skyldes den spredte Form, hvori de med lange Mellemrum ere fremtraadte; de tabe kanske ved at læses i Sammenhæng.

Hvorfor jeg da har samlet dem? Hvorfor jeg ei har ladet dem forsvinde som saa meget værdifuldere Sager ofte maa forsvinde med Secunden? Fordi man har sagt mig, at de ere blevne læste med Fornøjelse, og fordi man dog er Fader, selv for de mindst velartede af sine Børn, og har en vis naragtig Forkjærlighed for dem. „Mine Børn ere de vakreste i Skoven", sagde Uglen.

Daarligere Sager ere samlede — bedre Sager ere samlede — disse høre vel hverken til de bedste eller de daarligste.

Maaske skulle de kunne glæde En eller Anden, som fra sit eget Indre kjender de Stemninger af Glæde, hvoraf de ere udsprungne.

Vignetterne ere tegnede af min Hustro. — Som man ser, er Motivet til Vignetten over „Correggio og jeg" taget af de i Fortællingen omtalte Frescobilleder af Correggio, ligesom Vignetten til „Et Kunstnerliv" er en Copi efter Carstens berømte „Natten."

Rejsekammeraterne.

(Indledning).



Ved Lago di Garda 1862.

Han var den Gladeste blandt de Glade! Begge vare vi Studenter og begge vare vi paa Vejen til det forjættede Land. Ikke til det i Østen, men til det for syndigt Kjød og Blod forjættede Land i Syden, der hvor Glædens og Skjønhedens Rige ligger. Og saa var det en solklar Morgen — Hannibal var hverken stoltere eller gladere da han fra Alperne saa ned over den uendelige lombardiske Slette, end vi. Thi hvad var det han fandt? Det var Korn og Oliven og fede Kjør og Oxer: det var Alt som kunde tilfredsstille Barbarernes Maver — og hvad var det vi fandt? Det var Glæde, det var Sydfrugternes Saft og Kraft, det var Natur, det var Kunst, det var Alt: det var fortryllende Døtre af Syden og ildfulde Druer fra Vinbjergene — det have I hørt tusinde Gange! Men ofte indtræffer, hvad man ikke tror: den ene af os to skulde ikke komme til at nyde dette Liv og denne Glæde paa samme hverdagslige Maade, hvorpaa vi andre Dødelige nyde det!

Vi havde rejst over Brenner om Natten og havde i Daggryningen taget Vejen fra den lille Stad Mori over Bjerget til Gardasøen, og vandrede nu med vore Randsler paa Ryggen henad Vejen ved de smaa Bjergsøer mellem Mori og Riva. Det er just i disse Egne Garibaldi har faret frem, og det kunde vel behøves; thi „hvor en Høj just var placeret“ der havde altid Østerrigerne bygget sig en Ørnerede med Næb og Kløn. Saa kom vi da endelig til en saadan Fæstning, som pludselig afskar Vejen, der slyngede sig langs den smale Bjergside, saa at der paa denne Kant ikke fandtes nogen anden Vej til Skjønhedens Land, end den gjennem Fæstningen. Vi vandrede frem uden at anholdes; men da vi nærmede os Udgangsporten ned mod Dalen, standsede min Kammerat pludselig, idet et højt Udraab fløj over hans Læber:

„Hæc est Italia — Diis sacra!“

Og virkelig laa det ikke der! Dybt under os, indfattet i Fæstningsportens Ramme, saa vi den klare blaa Sø med de smilende Strandbredder: det var just Landet „wo die Citronen blühn“ — det var Citronstranden fra Riva til Salô, Stranden med Marmorhaverne, hvor Luften altid er fuld af den fineste Aroma fra Citrontræerne. Der fandtes løvrige Odder, der fandtes bratte Bjergsider, der saaes Baade med hvide Seil glide ude paa den klare Bugt, og under os hørte vi for første Gang Klangen af en Mandolin, accompagneret af Klokkerne i Klostret ved Riva, og Luften var saa silkebløđ, og Solen skinnede saa klart, og nede fra Dalen svarede en Røst:

„Hæc est Italia — Diis sacra!“

Idetsamme lød Mandolinen ved Siden af os og et venligt „buon giorno“ hilsede os med den nys hørte Røst. Den unge Mand, som saaledes modtog os ved Indgangen til Italien, var, at dømme af hans Ydre, en Mand af Folket, en Vingaardsarbejder fra Torboli eller Riva; over hans ene Skulder hængte hans Trøje, en ren hvid Skjorte bedækkede hans Overkrop, paa Hovedet bar han den brede Straahat; han skulde samme Vej som vi.

„Ja, Signori!“ sagde han, „nu drage I ind i vort vakre Land — men kom ikke med samme Hensigt som Eders Landsmænd — som altid ville eje hvad de se —“

„Hvad anser I os for?“

„Tedeschi — Austriaci!“

„Men vi ere hverken Tydskere eller Østerrigere; vi komme fra et Land fjernt i det høje Nord — et Land, som var det første til at erkjende det frie Italiens unge Kongerige!“

„Bravissimo!“ jublede vor Ven; thi fra dette Øieblik var han vor Ven — „Hvilken Haandtering drive I, siden I gaa istedetfor at kjøre?“

„Vi komme forat bede ved Scipionernes og Silvio Pellicos Grave*) — vi ville lære at kjende og elske din Moder — Italien.“

Nu kom vor nye Ven i Fyr og Flamme, og vi bøde hinanden paa en fiasco god Vin, medens vi langsomt nærmede os Riva. — Medens vi drak, samtalede vi om Krigen i 1859, og han fortalte os om de ejendommelige Forholde, som nu fandt Sted mellem den vestlige italienske og den østlige østerrigske Side af Gardasøen; ingen Dampbaad forbinder dem, intet Skib gaar tværs over Søen, — ulykkelige Land paa den østlige Side! Gjennem Verandaens Rankenæt kunde vi se nedover mod Malsesine med Kejser Carls Borg — Skyerne kastede et Slør over Bjergtoppene i det undertrykte Land, men paa Vestsidens frie lyse Højder legede Solskinnet frit mellem Citrontræernes Løv! — Did hen! — Did hen! — I Morgenstunden bar Vinden just nedad Søen; det var altsaa Tid at rejse. Vi kastede os i en „Barca“, og efter en Times vakker Færd paa de solbeskinnede Vover styrede vi ind i Bugten ved Limone, og vor nye Ven sad i Stavnen og sang:

„Sul mare lucica
L’astro d’argento,
Placida è l’onda,
Prospero il vento!“

Efter en halv Time vare vi ved Limone, det citronduftende Limone. Her vare vi hele Dagen sammen i det muntre Solskin; han talte om det unge, frie Land, om sin Nationalhelt, som han kjendte godt, og vi hørte slut-

*) Scipionernes Støv gjemmes ikke i deres Gravkamre i Rom, men i en rig Privatmands Villa i Lombardiet.

teligen, at han havde været oppe i Alperne som Emissair for Nationalforsvarsregjeringen i det østerrigske Italien; „og snart“, tillagde han, „skal det hede Roma o Morte.“ Det var om Sommeren 1862.

Mod Aftenen bleve vi mere stille — vore Tanker fløj mod Hjemmet og vor forestaaende Skilsmisse — hans fløj ogsaa til Hjemmet, men mod Syd, og saa gik Solen ned, den første Sol vi saa i det frie Italien. I Solnedgangen er det herligt oppe i Citronlundene: paa Højderne over Alperne gløder og brænder det — over Søen ligger den varme Aftentaage guldgul og siden violet; der lyder Sang over Søen op til os: det er Pilegrimskibet, som sejler til et Valfartsted. Vinden hvisker i de hængende Sejl — Korsbanneret vajer i Stavnen — Pilegrimene synge sit „Ave Maria“, Klokkerne ringe i alle Klosterkirker langs Stranden, paa Havemurene tænde Pigerne Lamper for Guds Moders Billeder, — men derude paa Søen knæfalde de brune Pilegrime og se op til de brændende Lamper — Skumringen drager sig over Søen som et fint Slør — Luften bliver natlig ren og klar — Stjernerne blinke saa store i Dybet af Himmel og Sø — og Pilegrimskibet sejler ind i Mørket.

Medens vi betragtede dette Skuespil, var vor nye Ven — forsvunden, men over Søen hørte vi fra hans lille Baad hans Stemme:

„Sul mare lucica
L'astro d'argento,
Placida ê l'onda,
Prospero il vento!“

Og Baaden lagde til ved Pilegrimskibets Side — og han steg ombord, idet det indsvøbtes i Aftenens Dunkelhed. Min Ven saa op. Hans Blik havde længe fulgt, først Baaden — siden Skibet, til det forsvandt i Mørket — et Suk trængte sig fra hans Bryst. Han, om hvem jeg sagde, at han var den Gladeste blandt de Glade, saa alvorlig, næsten mørk ud.

„Han forlod os uden at tage Afsked med os“, sagde han.

„Du finder ham nok: husker du ikke hvad han sagde? — Vi skulle træffes paa Lidos Strand, i Florenz's

Herlighed, i Roms Katakomber — overalt hvor du er ensom med Fantasien og Mindet!“

Vi skiltes ved godt Mod to Dage derefter ved Desenzanos herlige Højder nær ved Solferino. „Og nu Farvel du trofaste Reisekammerat! skriv ofte til mig; men lad dig ikke fange i Sydens Lænker. — For hver Nat du bortsværmer i Glædens berusende Hvirvel eller i Mindets rødtflammende Fakkellys — ofre en Tanke paa vort Hjem, med dets klare og dets skyfulde Dage — og velkommen en Gang i Hjemmet!“ Det var mit Afskedsord! Han svingede sin Hue, steg ind i Jernbànecoupéen og — forsvandt.

Hvad jeg senere gjennem hans Breve erfor fra ham — havde han oplevet det eller havde han drømt det? Var det Hele kun en beruset Fantasies brogede Drøm eller skjulte der sig en hellig Ild under disse urolige Meddelelsers dunkle Glød? Døm derom, kjære Læser! Det er hans Breve jeg paa de følgende Blade skal meddele.

1.

En Erindring fra Ålands Hav.

et første Brev, jeg fik fra min Ven, lød saaledes:

„Peschiera den ... Midnat.“

„For hver Nat du bortsværmer i Glædens berusende Hvirvel eller i Mindets rødtflammende Fakkellys — ofre en Tanke paa vort Hjem med dets klare og dets skyfulde Dage“, sagde du, da vi skiltes ad: ak, min Ven! hidtil har Hjemmet faaet Alt, Syden Intet: da du forlod mig, og jeg for første Gang stod alene paa en fremmed Jordbund, blev jeg modfalden — fik Hjemve — og har den endnu! Han havde nok Ret alligevel — Præsten paa Ålands Hav. Jeg mindes ham endnu saa tydeligt! Og dog, hvor var jeg forskrækkeligt ung dengang!

Veiret var udmærket og gjennem den finske Skjærgaards langstrakte Bølger ilede det pustende Dampfartøj ud fra Helsingfors, hvor jeg i nogle Uger havde været Gjæst. Jeg stod paa Agterdækket og lod Blikket — det gjør man jo gjerne ved Afskeden fra et Sted, hvor behagelige Minder bo — glide tilbage til den forsvindende Strandbred, og med hver Bølge, som gyngede den til Møde, med hvert gulnet Høstens Blad, som af den lette Vind førtes ud efter Skibet, gav og modtog jeg en Hilsen. Skjærgaarden blev stedse mere vild og øde, og ligesom Fuglen om Høsten spænder Vingerne ud til Flugt

mod Syden, saa lod jeg, efterat jeg havde taget Plads ved Hjulkassen og tændt en Cigar, mine urolige Tanker frit Løb.

„Herre Gud", tænkte jeg, „nu gynge disse Bølger mig ud i Verden, i den rige og herlige Verden, som jeg endnu ikke kjender, mod Syden, til alt det Skjønne, som der gjemmes; jeg overfaldes af en besynderlig Attraa efter at springe overbord — hvis jeg blot paa den Maade kunde komme hurtigere frem! Livet arbejder ellers omkring os paa et og samme Sted — til en vis Grad kjende vi kanske dette Liv, men den uendeligt større Del af det bliver os aldrig bevidst, førend vi have seet alt det Store, jeg nu skal se! Hvor mange maa ikke sukke: skal jeg da aldrig faa lægge mit Øre til Menneskehedens bankende Pulsaare, aldrig lytte til dens Hjerteslag — i en Vraa af Verden skal jeg dø! Lykkelig er jeg, lykkelig og stolt som en Gud!"

„God Dag, min Herre!" vækkede en venlig Stemme mig af mine Drømme, just som jeg var i Færd med paa Tankens vilde Pegasus at styrte frem over Europa; thi længere bort stod ikke min Hu, „god Dag, min Herre! Jeg havde den Fornøjelse at være i Deres Selskab forleden Aften, skjøndt uden at faa tale med Dem."

„Saa har Fornøjelsen været gjensidig", svarede jeg, uden Tvivl lidt kort og koldt, thi jeg syntes ikke om at blive forstyrret i mine høje Betragtninger; Manden maa formodentlig have mærket det og drog sig derfor tilbage.

Jeg fortsatte min paabegyndte Tankegang: jeg har dog oplevet, seet, følt og lidt Adskilligt — men hvad er det mod hvad jeg nu skal opleve, se, føle og virke — ja, hvorfor ikke ogsaa lide, hvis saa fordres? Det skal jeg kunne, om blot Livet bruser frem med stærk og dristig Fart, om jeg blot faar l e v e, leve! og det kan man kun derude! Jeg ønsker at bo i fremmede Lande, blandt Mennesker, som leve under andre Vilkaar og Forholde, blandt Mennesker med anden Tankemaade, hvis Idekreds er rigere og mere omfattende. — Jeg er dog rig, bare ved at have denne Længsel, denne heftige Attraa.

„Tilgiv, min Herre," afbrød Manden mig igjen, „at jeg paany forstyrrer Dem, men jeg er meget nysgjerrig efter at høre noget om Deres Fødeland; jeg har aldrig rejst og kommer vist aldrig til at gjøre det, men jeg er

meget videbegjærlig og vilde gjerne faa Besked om et og andet.“

Nu svarede jeg Manden paa det Venligste og benyttede mig af Leiligheden til at tage hans Person nærmere i Øiesyn; han var hvad man kalder en uanselig Mand, liden af Vækst, og med et udtryksløst, bleggult Ansigt. Ikke naar han talte, men kun naar han smilede, fik det et sjælfuldere Udtryk. Naar han hørte noget, som vakte hans Interesse, skjød der ligesom et Solglimt frem af det ellers matte Øie.

Efterat jeg havde besvaret hans første Spørgsmaal og vi havde faaet os en Toddy op paa Dæk, blev han mere meddelsom.

„Jeg er saa lykkelig idag“, sagde han, „at jeg næsten maa kalde denne Dag den lykkeligste i mit Liv. I to Aar har jeg været i Helsingfors uden at kunne komme hjem, men i Aften er jeg hjemme! Naar vi have passeret det lille fremskydende Næs der, har jeg bare to Mil hjem. Ved Stranden venter en Vogn, som fører mig til min lille Præstegaard — jeg er nemlig Præst for en liden, fattig Menighed, — men jeg har imidlertid mit daglige Brød — naar jeg saa har naaet opad Bakken til Toppen af Højen, ser jeg først Kirketaarnet, og siden komme mine Sognefolk og byde mig velkommen — jeg ved det. Jeg ved, hvor langt Solen da har naaet paa sin Bane — gjennem Aftentaagen kaster den sin blegrødt skinnende Straale paa mine Vinduer, som da farves af en Glød, som kappes med Rosens derindenfor Ruden — saa skimter Huset frem, og hun kommer mig imøde — jeg har en liden Kone, ser De — vakker er hun just ikke, men god og snil og holder saa inderligt af mig. Vi have nu ikke seet hinanden i to Aar. Derpaa skjænker hun The af en gammel Thekande — et Minde fra min Studentertid. — Men her sidder jeg og snakker for Dem, en Fremmed — og De kan naturligvis ingen Interesse have for mit Snak!“

„Ak jo! mer end De troer — fortsæt, jeg beder!“

„Hvad? Vil De da virkelig høre om min lille Have — der findes saa mange vakre Blomster, og Stæren bygger sin Rede under Tagaasen hele Sommeren.“

„Men nu faa vi Vinter“, afbrød jeg.

„Nu ja, saa har jeg mine Bøger og Sognefolkene, som med Kjærlighed hænge ved mig.“

„Ja, ja, det kan jeg nok forstaa — men har De da aldrig følt Længsel efter noget Andet, noget Større og Rigere, end hvad der bor omkring og i Dem selv? Har De aldrig savnet det Guld, som De aldrig ejed?“

„Hvad mener De?“

„Udenfor Deres Hjem, det maa være, hvor fredeligt, vakkert og indbydende som helst, gives der dog noget Større, noget, der angaar hele Menneskeheden, som hvert Menneske burde ønske at kjende, det store, bankende Verdenshjerte.“

„O! nej, nej“, sagde han, „hvad skulde jeg vel længes efter? Noget Større og Rigere? Gives der vel noget Større end redeligt at virke i sit Kald, hvor ringe det end er og hvor ubetydelige end dets Frugter ere? Dette bliver dog altid det Største. Noget Rigere? Gives der nogen Rigdom, som overgaar den at være elsket — lad det end være af ringe Mennesker? Har jeg kun en Enestes Kjærlighed, saa er jeg rig nok; jeg ejer hendes, og skal gjense hende iaften — om fire Timer!“

„Undskyld“, sagde han lidt efter, „jeg maa gaa ned og se efter mine Sager.“

„Kjender De den Herre?“ spurgte en Stund derefter en fornem Herre, som saa ud til at være omtrent tyve Aar, og som i Forbifarten beærede mig med nogle Ord.

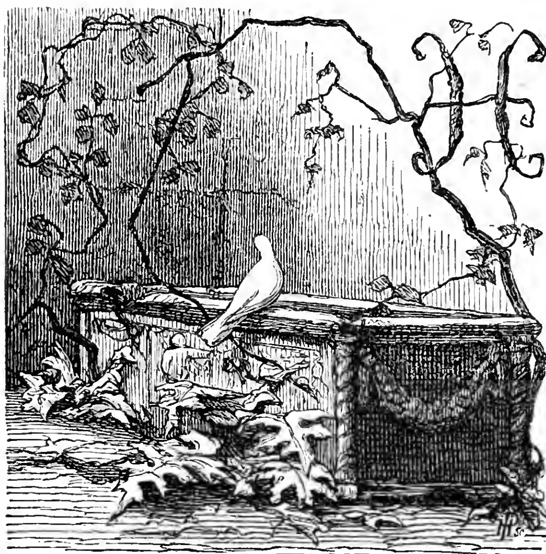
„Ja — den Mand gav mig nys en Lection i Filosofi, som jeg aldrig skal glemme.“

„Nu — da maa De have besynderlige Anskuelser og en stærk Tilbøjelighed for Filosofien; han er en Landspræst, som igaar blev udskreven fra Daarehuset i Helsingfors og rejser hjem for igjen at tiltræde sit Embede.“

„Nu ja“, tænkte jeg, „den Skole er ikke den værste; hvor har han ikke Ret, og hvor gjerne vilde jeg ikke tro og følge hans Ord; men det bruser i mig — jeg maa ud i Verden — om og kun for at komme til samme Overbevisning som han. Mine Fordringer ere større og min Attraa heftigere, thi min Skyld er større og jeg vandrer Lykkens Vej — jeg har endnu ikke gaaet i den højere Skole, som kaldes Ulykkens — jeg kommer ikke fra Daarehuset!“

2.

Et Møde med Romeo og Julia.



Verona 1862.

Her har Du mig nu igjen! Du forlangte af mig, at jeg skulde gjøre ordentlig Rede for Alt, hvad der opildede min Fantasie og mit Hjerte her under denne deilige Himmel — velan! Hør da et Eventyr!

„Herre, Herre! fem Francs! og jeg viser Dem hele Verona paa en Dag!“

„Men jeg har seet Verona — jeg kjender Eders Amfitheater fra den ene Ende til den anden, jeg har talt alle Cassetterne i San Fermos Nøddetræstag, jeg har læst alle Løgnene paa Scaligernes Grave — hvad vil Du saa mer?“

„Herre, Herre! fire Francs! I kommer bittert at angre det! I har da ikke seet det Mærkeligste, vor Stad ejer, ikke vort Billedgalleri?“

„Jovist har jeg det; gaa Din Vei, nu lukker Conducteuren Coupédørene!“

„Herre! tre Francs! De har dog ikke seet San Zeno!“

„Gaa — nu piber alt Locomotivet!“

„Herre! to Francs! Vil De gaa paa Bal hos Capuletti og drikke et Glas hos Montecchierne?“

„Capuletti og Montecchi! Romeo og Julia! Og Eder har jeg ikke tænkt paa i Verona! Hør, min lystige Ven! Jeg giver Dig fem Francs, men saa vil jeg ogsaa dandse med selve Julia! Jeg vil se hende i Franciscanernes Have — alene —“

Jeg var sprungen ud af Coupéen og stod nu paa Perronen. Føreren lagde Fingeren paa Næsen. „Det skal Du faa, Forestiere!“ sagde en bekjendt Stemme bag mig. Jeg vendte mig om. Tænk Dig min Glæde! Det var ham! Vennen fra Riva!

„Hæc est Italia, Diis sacra!“ sagde han, og i en Fart vare vi ude af Trængselen og oppe i en Droske.

„Vi gjøre hinanden Selskab paa hele Rejsen“, sagde han. „Jeg skal følge Dig gjennem hele Italien, jeg skal gjæste Grækenlands hellige Jord ved Din Side — og jeg skal følge Dig til Dit Land i Norden, ifald Du ei bliver træt af mit Selskab. — Blot Et forlanger jeg: jeg vil være ene med Dig, og spørg aldrig efter mit Navn; kald mig hvad Du vil — Francesco for Exempel — men spørg ei! og Du skal ikke angre det! Thi jeg er hjemme overalt og kan skaffe Dig Adgang til mangen Nydelse, som ellers skulde være lukket for Dig!“

„Men hvad kan jeg gjøre for at gjengjelde Dit Venskab?“

„Du kan fortælle mig om Dit fjerne Land i det høje Nord. Jeg vil strax tilføje Et: I dette Land, hvor Solen brænder varmt, er Livet især om Sommeren bundet til Skyggen og Nattens mildt forførende Dunkelhed; — naar vi have sværmet sammen en Nat i Sydens Skygger, nydt Nattens Herlighed og Sydens Druer, saa hvile vi i vort rolige Paulun den næste Nat, og da skal Du fortælle om Din Hjembygd!“

„Hesperiske Nætter!“

Medens vi kjørte videre, udtalte min Ven følgende fornuftige Ord: „Hvad er det, vi daarlige Dødelige kalde Sandhed, og hvad kalde vi Digt? Hvem lever? Den Mand, som lever idag og imorgen er død — ubekjendt — glemt — eller den Mand, som aldrig aandede paa Jorden, men til hvem en stor Digter har givet et udødeligt Liv? Digtet er Liv og den tørre Virkelighed er Død. Livet er Sandhed, Døden er Løgn — Romeo og Julie leve, om

end al Verden kan bevise den Udenadlexe, at disse to skjønne Elskende idetmindste ikke have existeret i den Skikkelse, under hvilken den store Inglese har skildret dem! Nuvel — det, som lever, kan sees af et levende Øje — og Du skal se dem!“

Vi nærmede os Capulettiernes Palads. I Nærheden af den i en moderne Væg indmurede Bue, som i Veronesernes Mund heder: „Arco de' leoni“, ligger et gammelt, sørgeligt forfaldent Stenhus, hvis faste Mure vidne om dets adelige Herkomst, medens en i Sten udhuggen Hue tydeligen betegner dette Palads som Familien Capulettis. Filler stak ud af de sprukne Ruder, Filler falbødes i Portgangen, Grønske voxede paa Murene og en gjennemtrængende Staldlugt slog os imøde, da vi nærmede os Indgangen.

Men min Ven aabnede atter sin Mund og talte: „Digtet er Sandhed — hvad hindrer os i at opbygge dette Palads paany? Se, det Du holdt for Grønske paa Muren, er jo grønne Fløjelstepper, som hænge ud af de høje Vinduer; det er ikke Filler, som ere indstukne i Ruderne, men det er Blomsterampler, som Du ser hænge bag det røde Glas. Der er Bal iaften i Capulettis Have: man siger, at Politiet skal være en Tyvebande paa Sporet der. Det er naturligvis Montecchierne, som ville sine Fiender tillivs! Vær Du rolig og følg med! Ikke er det Pjalter, Du ser i Porten, det er Familiens Faner og Trofæer, som vaje i Nattens Vind. — Træd ind, den gamle Portner Cerberus der med det ene Øie har mistet det i Striden med Montecchierne — kom, Romeo! Du er en Montecchi, gaa ind paa den Side, hvor han intet Øie har, han ser Dig ikke, og jeg skal føre Dig!“ Jeg fulgte min Ven, og o Himmel! aldrig glemmer jeg, hvad jeg saa den Aften! Gjennem mørke Vindeltrapper, gjennem dulgte Gange kom vi til Haven; der brændte et Baal mellem Cypresserne, og der blev dandset. Var dette Bønder, som havde været i Byen med sine Oxer, som en Lømmel af en Gut sagde? Nei, Du, det var ægte Capulettier, store herlige Mænd, som i Dandsen svingede sine Damer højt over sine Skuldre. Par efter Par droge de forbi mig, og endelig hviskede min Ven: „Vend Dig om, der er Julia.“ Jeg vendte mig om, og der kom hun ved sin Faders Arm, straalende og fager, som da hun stod for Romeo! Idet

hun gik forbi, kastede hun det sorte, natligt straalende Blik paa mig. Jeg fik blot Tid til at sige: „Det var min Sjel, som kaldte paa mit Navn“, — et Skrig fløj fra hendes Læber, og en mandlig Røst hviskede: „Du er kjendt, Romeo! Du i Capulettis Palads!“ Min Ven sagde: „Hastigt herfra! Det gjelder vort Liv!“ — „Men først et Blik, et Ord af Julia!“ — Hvad tænker Du paa?“ — I det samme var hun der: „Vi mødes i Franciscanernes Have hos Pater Lorenzo!“ fik jeg hvisket, og et Ildblik, straalende, elskovsvarmt, var Svaret. Vi forsvandt og stode snart, idet vi toge en anden Vei, paa Gaden i Maaneskinnet. „Nu vil Du til Franciscanernes Have og se Julias Ligkiste, ikke sandt?“

„Hendes Ligkiste? Hende selv vil jeg se, hendes Haand vil jeg trykke, hendes Læber vil jeg kysse!“

„Kom da, Daare!“ lo min Ven, og vi gik gjennem Byen.

„Hvad har ikke denne Stad og disse Gader været Vidne til“, sagde han. „Hvilken Digter og hvilken Historieskriver fra vor Tid skal vel læses om to tusinde Aar ligesom denne Stads Catullus og Cornelius Nepos? Plinius's og Vitruvs Navne knytte sig til Veronas. Odoaker og Theodorik have dristigt til den romerske Stad knyttet sit barbariske Minde; ser du hvor Theodoriks Borg glindser deroppe paa Højden i Maanelyset? Ezzelinos og Scaligers Tyranni har plettet Verona med Blod, og dog leve de udødelige; og hun skulde være død, Veronas skjønneste Blomst, i hele denne Krands af Minder? Nej, udødelige Giulietta! Du lever i Sangens Elysium og i hvert friskt bankende Menneskehjerte. Døren op!“

Min Ven aabnede Døren til et Marmorhuggeri. De halvfuldendte Gudinder strakte sine Hænder og Hoveder ud af Marmorets hvide maanebelyste Masser. „Ogsaa disse leve“, sagde han; „se dig om!“ Og det forekom mig virkelig saa. Ja, det var saa! De nikkede med sine hvide Hoveder: „hun lever — Giulietta lever!“

Vi gik gjennem den lange Cypresallee, og Karakteren af det Hele viste mig strax, at vi vare i Orfanotrofiets Have, under Fra Lorenzos beskyttende Vinger, det er jo hans Kloster vi skimte ved Enden af Alleen. I et gammelt Vognskur traadte vi ind; men hvordan det nu var, enten Væggene virkelig hævede sig og bleve til Marmor-

piller, eller ej, nok er det: det forekom mig saa; thi vi stode ved „Giulias Ligkiste.“

Kom nu lærde Bogorm og bevis mig, at denne Kiste er en antik Sarkofag, og at man ikke begravede i antike Sarkofager i det fjortende Aarhundrede. Naar Sværmeren og den Lærde alligevel ikke kunne blive enige — hvorfor da ikke ligesaa gjerne holde sig til Sværmeren? Og hvorfor? Fordi det er Mindet, som helliger Stedet og Gjenstanden, ikke Gjenstanden, der helliger Mindet: det Haandgribelige, Skuepladsen, bliver dog altid blot et Symbol, det store Svundne, som vi ikke se, men dog tro paa, gjør os salige.

Da jeg stod foran den tomme Sarkofag, følte jeg mig forunderlig greben. „Pigen er ikke død, du ser det“, hviskede min Fører, „hun er ikke her.“ — Han førte mig gjennem den eneste lille Aabning i Rummet ind i en mørk Korridor — og i et Nu sprang Døren op til et blændende oplyst Værelse: der sad hun igjen — Julia selv, fra Capulettiernes Palads — lyslevende, underskjøn, hvilende i en Lænestol.

„Tillad“, sagde min Ven, „naadige Herskerinde, at jeg for Dig præsenterer en ung Mand fra det nittende Aarhundrede, som ønsker at gjøre Bekjendtskab med det fjortendes berømte Skjønhed — med den udødelige Julia. Vi har allerede engang før forstyrret Dig i Capulettiernes Palads; men da det har behaget Eders Naade at indfinde sig her, saa formoder jeg, at Du er os huld.“

„Du tager ikke Fejl, Francesco“, sagde hun — „Tager Plads, mine Herrer!“ Vi satte os, og gjennem Dørenes nedhængende Gardiner traadte Tjenere ind med Frugter og Vin. Natten svandt som en Drøm i Samtale: hvor hun var henrivende; kun naar jeg vilde berøre hendes egen sørgelige Historie, gjorde hun en afværgende Bevægelse med Haanden og sagde: „Tal ikke derom — jeg har aldrig talt om Andet i lange Tider — lad os være glade den korte Nat igjennem: imorgen maa vi jo skilles.“

Og Bægerne klingede, og Musikens Toner løde — Gud ved hvorfra de kom — min Pande blev tung; da sagde Julia spøgende: „Nu er Romeo træt, lad ham

sove — og i næste Øieblik laa jeg — ikke ved jeg hvorledes — paa en Divan, og Julia sad ved min Side.

„Nu Julia“, sagde jeg, „hvor langt skulle vi spille?“

„Til tredje Act — de to sidste Acter ere for sørgelige.“

„Og siden?“

„Siden gjenser Du mig kanske aldrig — thi iovermorgen rejser jeg herfra til min Slægt.“

„Til Capulettierne?“

Da slog hun op en Sølvlatter — og forsvandt.

Jeg sov ind, og da jeg vaagnede, stod Francesco ved min Side. „Det er Middag“, sagde han, „vi maa hjem!“ —

„Hvor er Julia?“

„Hun klæder sig til Aftenens Skuespil!“

Nattens Eventyr var mig som en Drøm. Jeg vidste ikke rigtig om, og vovede neppe tro at det Hele var Virkelighed, det var det dog. „Ud!“ raabte jeg. „Hvor finder jeg denne henrivende Julia igjen i Nat?“

„Daare! har hun ikke forhexet Dig tilstrækkelig, unge Fremmede?“ spurgte min Ven.

„Dette var jo blot Eventyrets Begyndelse, dets Indledningskapitel.“

Han lo.

„Det frabeder jeg mig.“

„Hvem er hun da?“

„Julie, Capulettis Datter! Eller tror Du kun naar Maanen staar paa Himmelen, og ikke naar det er lys Dag? Nuvel, saa er hun ogsaa tabt for Dig — men Du skal gjense hende.“

„Men hvor skulle vi tilbringe Aftenen?“

„I Theatret.“

„Hvad giver man der?“

„En Opera af Bellini.“

„Vel, — vi gaa derhen.“

Ved Opgangen til Logen kastede vi et Blik paa Affichen — det er Bellinis „Capuletti og Montecchi“ som spilles.

„Hvem spiller vor udødelige Heltindes Rolle?“

„Det gjør en Sangerinde fra la Scala i Milano“, svarede min Ven; „hun har opholdt sig her og giver Gjæste-

roller i nogen Tid — altid „Capuletti og Montecchi.“ Træd ind i Logen! Tag Plads. Hun er forresten min nære Bekjendte — min Trolovede — vær saa god og se selv! Hun kaldes aldrig andet end „Giulia la bella.“

Teppet var gaaet op: der stod hun — det var Julia fra i Nat — Julia, som havde studeret Lokalet for Capuletti og Montecchi samtidigt med os. „Og jeg, som troede det var for min Skyld hun udstødte Skriget i Haven, at det var for min Skyld hun kom til Franciscanerklosterets Ejer i Nat!“

„Nej det var for min Skyld, Signore!“ svarede Francesco.

3.

Dogernes Søn.



Venedig, Sommeren 1862.

Saaledes talte Vennen fra Riva iforgaars, medens vi spadserede paa Riva de Schiavoni: — „Venezia, den store Grav over en sjunken Verden“, „Adrias sørgende Dronning“, hvor mange Navne og hvor mange Blomster ere ødslede paa Dig og Din Ulykke. Og dog har kanske Ingen af Dine mange Rejsende seet andet end Dit ydre Physiognomi, Taaren i Dit Øje. Tørhænde har Ingen af dem faaet vexle et Ord med Adrias Dronning selv, hørt hende sukke, læst i hendes Sjæl — uden Fortunas lykkelige Søn. Thi hendes Sjæl er stille og indesluttet, den stirrer ud gjennem Øjenhulerne, Vinduesaabningerne i de gamle Paladser, men intet Recommendationsbrev, ingen „protection“ kan skjænke os hendes Bekjendtskab. Det kan kun en Gudinde — hendes Navn er Fortuna, og hende maa Du, min nordiske Ven, møde i Maaneskin paa Kanalen, naar Klokken slaar tolv i San Marcos Klokketaarn. Men hun kan ogsaa i en eneste Nat drage Sløret fra Venezias Ansigt — og hvad Du da faar at se“ — — Saa talte han paa sin egen ejendommelige Maade.

Det var den første Aften jeg var i Venedig — jeg havde endnu Hovedet fuldt af Indtryk, med hvilke selve Ankomsten havde fyldt mig. Den uendelige, milelange

Jernbanebro over Lagunerne, Gondolernes Vrimmel i de aftendunkle Kanaler, Paladserne, der speilede sig, som om de læste sin Fortid og sin Skjæbne i de dybe Vande, endelig Færden ud i det store Bassin, hvor paa en Gang Staden, Dogepaladset, Giorgio Maggiore, Maria Salute og Giudeccaen møder Dig, Alt havde beruset mig, og nu gik jeg forat lade mig indvugge i det mere orientalske end sydlandske Eventyr, hvis Scene er Marcuspladsen. Vi vare paa Vejen til Theatret, det var en varm Sommeraften, Solen var allerede gaaet ned bag de Euganeiske Højders Vinbjerge og en let adriatisk Scirocco fugtede Gaderne, da vi gjennem Kolonnaden traadte ind paa Marcuspladsen. Den er Dig vel bekjendt — gjennem Fantasi og Billeder — saadan som den ligger der, med Procuratiernes Kolonnader til Decoration og San Marco som Fond bag Flagstængerne (o de mindetunge Stænger!). Men endnu dirre ejendommeligt i min Erindring de Toner, som i broget Virvar løde over den lysbestrøede Plads, over hvilken Stjernerne skinnede i stille Højhed. Her en blind Harpeslager, som spiller af „Trovatore", der en Duet for Violin og Klarinet af „Traviata", der en Mandolin, som spiller af „Rigoletto", her sluttelig en Improvisator og en Forelæser. Udenfor Caffeerne under Kolonnaderne Skarer af sorbettonydende, cigarrøgende og vindrikkende Herrer og Damer.

„Her er altsaa Venedigs beau-monde", sagde jeg til Vennen fra Riva, med hvem jeg ankom til Venedig.

Han rystede paa Hovedet.

„Venedigs beau-monde ser Ingen."

„Hvor findes den da?"

„Den dølger sig i sit Hjem. Dette er Rejsende og Østerrigere."

„Jeg husker at vi ikke skrive femten- men attenhundrede. Men det Venedig, jeg ønskede at se, er det fjortende, femtende og sextende Aarhundredes — Marino Falieris Tid, Ligaens Tid."

„Forsvunden, forsvunden! Dog, om Nogen kan opmane den af Graven, saa er det mig, som fremmanede Giulia for Dig i Verona, — men denne Gang behøve vi ikke at tage Fantasien saa stærkt til Hjælp, — thi jeg kan føre Dig ind i Fortidens Verden paa en eneste Nat. Du skal lære at kjende „Dogernes Søn", sagde han med

et Blik til vor hemmelighedsfulde Giulia, som gik ved hans Side.

Vi havde imidlertid taget Plads i en af Arcaderne; det begyndte at blive kjøligt og vi gik ind i nærmeste Caffée. „Her kommer vel kun den fine Verden?“ spurgte Giulia, som for første Gang var i Venedig, og Elegancen var virkelig blændende; men idetsamme opdagede jeg en Rejsende, der kom imod mig fra den modsatte Dør i et mildest talt negligeret Costume: over en brun Hverdagsfrakke havde han kastet en Plaid, Hatten var hverken ny eller elegant, og jeg udbrød temmelig højt: „Her lader dog til at være temmelig blandet Selskab, at dømme efter den Herre der midt imod“ — Udraabet kvaltes i sin Begyndelse, da jeg saa hvem den ædle Mand var, som jeg saaledes havde taxeret efter Klæderne; det var mig selv; vi befandt os i Spejlcaffeerne.

Aftenens Affiche lovede os en Bearbejdelse af Byrons „Tvende Foscari“ og vi begave os til Theatret. Ved Siden af min Ven og hans „Amorosa“ traadte jeg ind i Logen, — Publicum syntes adspredt, Rollerne spilledes middelmaadigt, den gamle Foscari, Venedigs Brutus, skreg og gjorde Uvæsen, naar Leilighed gaves, og intet Høitideligt vidnede om, at vi befandt os paa selve Scenen for disse tragiske Begivenheder.

En af de mindre fremtrædende Skuespillere, som ikke spillede et Haar bedre end de andre, tildrog sig dog min Opmærksomhed, mindre ved sit Spil end ved en Sikkerhed i Holdning og en selv i Italien sjelden Noblesse. Jeg havde ingen Affiche ved Haanden og fik ikke vide Skuespillerens Navn. Imidlertid endte de to Foscari sin tragiske Bane. Midnat var forbi, og for efter endt Aftensmaaltid at tilbringe Resten af Maaneskinsnatten paa Piazettan og langs Riva de Schiavoni, stege vi nedad Trappen i Theatret.

„Nu“, sagde jeg til vor Ven fra Riva, idet vi gik fremad, „nu er det Midnat og Maaneskin, hvad hindrer mig nu i at se Venedigs Fortid stige op af sin Grav?“

„Det er Midnat og Maaneskin — og Fortuna er her“, sagde han, pegende paa Giulia. „Vi gaa ind i Foyeren; det, Du nu skal se, er ikke Theatrets Prosa, men Virkelighedens Poesi.“ — Den første, vi mødte, var en Herre, som kom gaaende med en Pulcineldragt paa Nakken.

„Signore Francesco Foscari!“ præsenterede min Ven fra Riva. Han bruger at præsentere Skuespillere under deres Rollers Navn, tænkte jeg, allerede vant til det siden Mødet med Giulia i Verona; men jeg mærkede, at han tog Feil; thi jeg gjenkjendte den noble, om end ikke mangesidige Fremstiller af „l'ufficiales“ Rolle. Jeg sagde altsaa:

„Nei, min Ven, denne Herre spillede Ufficialen —“

„Som jeg siger Dig“, svarede min Ven, „denne Herre heder Francesco Foscari, behag at se paa Affichen.“ Der stod:

„l'ufficiale del consiglio . . . . Sign. Foscari.“

„Ja“, svarede Skuespilleren, „jeg plejer just ikke at spille den Slags Roller; jeg har min Styrke i det Komiske, Maskekomedien og Pulcinella er min Yndlingsfigur. „Naa, Signorina!“ vedblev han, vendende sig til Giulia, „hvor soupere vi iaften? Jeg ved et fortræffeligt Sted ved Canale dei canonici, — gaa vi did?“

Forslaget blev antaget; vi fulgte først vor nye Cicerone hjem, — han skulde selv lappe sin Pulcineldragt — og snart stode vi ved hans lave Bolig. Et usselt Hus i en trang Gade; ud gjennem Vinduet hang Vask, og der forsvandt han.

„Men hvor bliver der af vor Fortid, vort Evenyr?“ spurgte jeg.

„Tys!“ svarede min Ven, „det er just hos denne Mand den boer.“

„Og denne Mand, som boer i denne Rønne, kaldte Du —„

„Francesco Foscari, Dogens Ætling og paa mødrene Side nedstammende fra Contarini og Morosini.“

Denne Mand var altsaa „Dogernes Søn!“ Denne Mand, som stod i Døren til en faldefærdig Rønne, med Pnlcinellas Costume paa Nakken, var den sidste Descendent af Venedigs Brutus! Denne Hytte, Foscariernes nuværende Borg, denne Dragt — Dogepurpuret over den sidste Foscaris Skuldre — ja, ja, meget forandres!

I en Løvhytte ved en Kanal, bag et af Lagunstadens Renaissancepaladser, souperede vi. Et lidet Selskab var allerede samlet der, da vi kom. Nattens Kjølighed var yderst forfriskende, og vi vare Alle i det bedste Humeur. Pulcinella-Foscari var den livligste i hele Selskabet, hvori kun befandt sig e n Person, for hvem „Vinen blev for stærk.“

Vi roede hjem i Gondoler, men fra det Øieblik vi stege ned i disse, var Glæden borte. Munterheden har Vinger, og naar den vil flyve bort, kan Ingen holde den fast. Med et roede vi ind i Skyggen af et af Canale grandes herligste Paladser. Højt oppe svømmede Maanens Straaler ind gjennem de høje gothiske Vinduer, Rosetterne kastede Skygger paa Muren, og de frie Kolonner, som hævede sig i Vinduets Midtparti, syntes hvert Øieblik mellem sine Masser at skulle aabenbare et Ansigt fra Middelalderen. Som Spøgelser legte Balconernes fine Balustrader med sine svungne Arabesker, og en Strøm af Indtryk flød over os fra Bygningen. Paa Skuespillerens Læber døde en Spøg; men fra den Vintunges Læber lød en værre Spøg, idet han raabte: „Saa boede Foscarierne i gamle Dage!“ Det var selve Palazzo Foscari.

„Og hvad mener De dermed?“ raabte Foscari, idet Forbitrelsen gnistrede i hans Øjne.

„At Ætten er degraderet, som dens Palads; nu ere de begge raadne.“

Et Slag var Svaret, og den Slagne raabte paa Duel.

„Nei“, raabte Foscari, „jeg duellerer ikke med Dem, det skulde være for naragtigt, for ironisk om vi to skulde duellere.“

„De vil ikke give mig Opreisning? Jeg erklærer Dem for en Usling.“

„Det har De allerede gjort, men jeg duellerer dog ikke med Dem! Jeg vil gaa i Land.“

Han steg ud. Faa Secunder efter skiltes det før saa muntre, nu forstemte Selskab. Jeg vandrede ensom hjem gjennem de labyrintiske Gader. Idet jeg kom forbi Bagsiden af Palazzo Foscari, saa jeg en Person gaa forbi mig i Skyggen og banke paa Paladsets Port. En Del af Paladset benyttes nu af Østerrigerne som et Slags Cadetskole eller noget Lignende.

Jeg tog ikke Feil, det var Foscari. Han kjendte og tiltalte mig.

„Foscariernes Ætling vover dog endnu at betræde sine Fædres Borg. Jeg vil vandre gjennem mine Forfædres Sale, inden Dagen kommer med sin nedslaaende Virkelighed. Jeg vil være mine Forfædres Søn for et Øieblik. Jeg er Ven med Portneren“, tillagde han, „kom med, vi slippe strax ind.“

Portneren bukkede ydmygt for Husets Søn. Denne kastede sin Kappe aristokratisk over Skuldren, nu var han Dogernes Søn, Arvingen til det store Navn; han havde sat Foden over Tærskelen til Fædrenehjemmet.

Han forlangte Nøglen til Festsalen.

Vi stege opad den brede Trappe og ind i Salen, som paa venetiansk Maner gaar med Langsiden gjennem Bygningen; gjennem de sønderslagne Vinduer sukkede og susede Nattens Vind, og dandsede luftigt i Dogens Sal.

„Tænd en Cigar og drag Kappen tættere sammen“, sagde han. „De Gamle synes at holde Bal her i Nat. Vi skulle ikke forstyrre dem i Dandsen — vær rolig!“

Et heftigt Vindpust for gjennem Salen. „Det var Dogen — det var den gamle Francesco selv, hvis Skyggebillede Byron i Aften har fremmanet for os. Ak, det Ulykkeligste i denne Mands Liv har Byron ikke skildret — thi den gamle Francesco havde forskyldt hvad han led. Byron kjender Resultatet, ikke Drivhjulet — kom, jeg skal fortælle Dem det. Hu — hvor her blæser!“ — en Vinduesrude klirrede mod Stengulvet. — „Nu, gamle Stamfader! støj ikke saa! Du ved jo selv hvad Du forbrød, Du har bødet derfor — og forsonet Din Brøde med Din og Din hele Æts Fald.“

Vi satte os under nogle gamle Portraiter paa den slidte Fløjelssopha. Maanen kastede en dyb Skygge ind fra Kanalsiden og tegnede paa Stengulvet de uendeligt fine Conturer af Vinduesornamenterne. Han begyndte:

„Min Æt har givet Sicilien dets Konger, inden den ejede sit Navn Foscari; ak min Ven! jeg beklager, at jeg ikke kan byde Dem paa Bal i mit Kongeslot i Palermo — min Hu staar ikke til at regjere — jeg har abdikeret for længe siden. Alt nok; jeg kjender Navnet paa hvert Medlem af min Æt lige op i det tolvte Aarhundrede. Den gamle Francesco, ved De jo, levede i det femtende, det var vor Æts Storhedstid. Det er ham, som har bygget den deilige Port til Dogepaladset. Vor Æt var da rig, uendelig rig, dens Rigdom var meget, meget større end min Gjeld — Udmærkelser regnede over den; men mine stolte Forfædre vare ikke fornøjede — de brøde sig ikke om nogen Udmærkelse, saalænge en fattedes, hvilken de ikke kunde naa — Dogeværdigheden. Den var deres, den var Francescos højeste, eneste Maal. Dogerne havde

vexlet flere Gange under hans Livstid; men han blev femti Aar og al hans Patriotisme, alt hans Ædelmod, al hans Gavmildhed havde ei ført ham et eneste Skridt nærmere Maalet. Og dog var vist Ingen værdigere end han. Atter laa en Doge i Dødskampen, det var Tomasso Moncenigo; atter stred man om, hvem der skulde efterfølge ham. Francesco gik i denne Sal og klagede: hvortil hjelper mig alle mine Dyder? hvortil al min Trofasthed? hvortil mit Guld? Og ligesom til Svar, lød det fra disse høje Vægge: „Guld! Guld!“ Stod Satan ved hans Side? Eller kunde selve Gjenlyden kaste den onde Tanke i hans Indre: „Guld! Guld! Guldet skal hjelpe mig! Thi Guldet kan løfte mig paa Dogestolen, om jeg anvender det ret! Jeg skal ophøje min Æt i Linie med Venedigs første — koste, hvad det vil! Verden ser det ei! Dogens Hue paa min Isse skal den se og bøje sig for den!“

Og fra denne Sal strømmede en Guldflod, som fyldte vore fattige Nobilis tomme Lommer — fattige kom de hid — rige gik de herfra — og ingen vidste om den anden, hvorfra han havde faaet sit Guld, ingen vidste om den anden, at Prisen kun var en Pergamentstrimmel med Francesco Foscaris Navn i Valgurnen.

Valgdagen kom. Loredanierne arbeidede for sin Æt, arbeidede med Had og Vrede. Francesco taug, men Stemningen voxede for ham blandt Nobili, og ved selve Valget gavnede det Loredanierne lidet, at de havde hidset Folket til Had mod Foscarierne, for at Nobili skulde ræddes og lade være at vælge Francesco. De vare bundne, og da Valglisten oplæstes, havde Francesco Foscari solgt sin Sjæl til Venedig og faaet Betalingen derfor — Dogestolen. Den, som præsiderede ved Valget, sagde da: „Nu træde en Senator, som Sædvane er, ud til Folket og bede det bekræfte Valget, sigende: „Vi vælge Patricieren Francesco Foscari til Doge — hvis det saa behager Eder.“ Da spurgte en spøgelseagtig Stemme langt borte i Salen: „Og hvis Folket svarer „Nei“, hvad ville I da gjøre?“ — Og de besluttede for første Gang at forandre den Formel, efter hvilken fireogsexti Doger vare valgte, og sagde kun til Folket: „Vi have valgt Patricieren Francesco Foscari til Doge.“ Men da følte Alle, at noget Uhyggeligt var skeet, at Republiken og Familien Foscari havde plettet sine gamle Skjolde.

Paa Kjæmpetrappen traadte den nyvalgte Doge ud for at modtage Folkets Hylding. Nu stod han paa den Plads, hvor han saa længe havde ønsket at staa, men Folket taug — og den sædvanlige Jubel hørtes ei. Men Tausheden talte stærkere end alle Raab — — — ja, ja, suk kun derborte i Krogen, gamle Bedstefader! Du ved selv, at det er sandt! Hu, hvor her er uhyggeligt inat!

Blandt Mængden stod den unge Jacopo Loredano med et Guldstykke i Haanden, og Dogens Samvittighed sagde ham, at Jacopo kjendte de Midler, som havde hjulpet ham til Dogens Plads. Han vendte sig og gik ind.

Men hvad han havde forbrudt, skulde nu forsones, og hans hele Liv blev en Kjæde af Afbetalinger paa den Gjeld, hvori han havde sat sig, til Venedigs Ære. Det, hvorefter han havde tragtet, blev Kilden til alle hans Ulykker; idet han stod ved Maalet, fik han erfare, at han havde tilvexlet sig Ærens kolde Sølv for Hjertets Friskhed og Glæde; naar han tabte i Krig, græmmede han sig, og naar han sejrede, græmmede han sig ogsaa, thi ingen Velsignelse fulgte hans Sejre, og efter otte Aar var han allerede saa træt af sin dyrt kjøbte Værdighed, at han begjærede hos Raadet at faa afsige sig Dogens Magt; men nu var det Raadet, som ikke tillod ham at træde tilbage; det Bæger, han havde sat til Munden, skulde han tømme tilbunds; han havde ført det til sine Læber som en Glædespokal, han skulde tømme det som et Giftbæger.

Jacopo Loredanos Onkel var falden under et Felttog, hans Fader Amiralen var bleven halshuggen under Foscaris Dogetid. Jacopo gik hjem og skrev i sin Regnskabsbog under Kredit: „Francesco Foscari skyldig: min Faders og min Onkels Død.“ Debetsiden stod længe tom, men Loredano havde svoret, at den skulde fyldes med Foscaris Liv. „Du har rammet mit Liv i min Fader, jeg skal ramme Dit i Din Søn!“

Det tyktes, som skulde den gamle, ulykkelige Doge ei kunne dø, inden han var bleven straffet for sin menneskelige Brøde; — han blev otti Aar under Sorger af alle Slags og fik se tre Sønner synke i Graven, en havde han tilbage — og mod denne skulde Slaget rettes, Slaget mod den ulykkelige Faders Hjerte; otti Aar, og først nu tyktes det længe samlede Tordenvejr at ville bryde løs i al sin forfærdende Magt.

Jacopo Foscari, Francescos Søn, var lykkelig Mand og Familiefader, fire blomstrende Sønner og en herlig Hustru forsødede hans Dage. En Morgen, da Dogen aabnede det forfærdelige Løvegab, hvor de hemmelige Anklager nedlagdes, trak han ud deraf sin Søns Navn — anklaget for Forræderi mod Republiken. Han Forræder! Ikke sandt, I Mure? I som have hørt hans hemmeligste Tanker! Aldrig har nogen Mand elsket sin Brud ømmere end Jacopo Foscari elskede Venezia! Den Gamle var rolig — han troede ikke, at Jacopo havde taget mod Penge af Milanos Hersker. Rolig gav han Ordre til Sønnens Fængsling — rolig præsiderede han i Retten; det gik, som han tænkte, Sønnen tilstod Intet, thi han havde Intet at tilstaa.

Hvad skulde man gjøre? „Dogen ved vel, hvad man skal gjøre, naar en Anklaget ikke vil tilstaa", lød en velkjendt Stemme i Raadssalen. Dogen forstod den — men ikke en Muskel i hans Ansigt forandredes, da han pegede paa den hemmelige Dør i Væggen — den sprang op — og Jacopo Foscari førtes forbi sin ulykkelige Fader til Torturkamret. Faderen hørte sin Søns skjærende Skrig — ingen Fiber rørte sig; som en Brutus sad han — og Jacopo tilstod Intet. Dommen faldt: den lød paa Landflygtighed. Jacopo opslog sin Bopæl saa nær Venedig som muligt.

Fem Aar senere hændte det, at en af de ti Mænds Raad fandtes dræbt paa en af Venedigs Gader; en af Jacopos Tjenere var just da i Venedig — denne Omstændighed var nok for Loredano til at opspinde en Anklage mod Jacopo Foscari — han hentes til Venedig — for anden Gang staar han for sin Faders Domstol, som med romersk Alvor og romersk Rolighed for anden Gang byder ham at underkaste sig Tortur — og dog var han en øm Fader — hvor maa han have lidt — Jacopo tier og forvises paa Livstid til Canea, skilt fra Hustru og Børn.

Men endnu havde ikke den Gamle tømt Lidelsens Bæger.

Venedigs Sønner kunne dø; men de kunne ikke undvære sin Moder. Jacopo Foscaris Kjærlighed til Venedig var for stærk, han maatte tilbage did, selv om det skulde ske med Livsfare. Han vovede at skrive til Francesco Sforza i Milano for gjennem ham at udvirke Benaadning. Brevet kom istedet til Venedig, og for tredje Gang slæb-

tes han for Timandsraadet. „Har Du skrevet dette Brev?“ var Faderens eneste Hilsen til Sønnen. „Ja“, var Svaret, „jeg har ikke alene skrevet det; men jeg har skrevet det for at det skulde falde i Eders Hænder, for at jeg skulde blive kaldt hid til Fængsel og Tortur; thi kjærere er mig Livet i Venedigs Blykamre end i det stolteste Palads hvorsomhelst udenfor Venedig.“

Den Gamle saa sig om i Forsamlingen ved dette Sønnens Svar — han sad blandt sine Fiender, og dog saa han Taarer i mangt et Øie. Kun han selv var ubevægelig, gjorde, hvad man fordrede af ham, sled Sønnen af Hustros og Børns Arme og overgav ham til Fængslet. Kort derefter døde en gammel Skurk, som paa sit Dødsleje angav sig at være den dræbte Raadsherres Morder. Jacopos Uskyld var saaledes bevist, nu skulde Retfærdigheden bringe ham Frihed og Fred. Skjælvende af Glæde iler Faderen til Sønnens Fængsel, men kun for at trœffes af det haardeste Slag; han fandt ham død: den stærke Mand var bleven et Offer for sin Smerte og sin Lidelse. Ingen saa den ulykkelige Gamles Kval; men det lille Kammer her har hørt hans Anger og Fortvivlelse, hans stumme Selvanklagelser.

„Her“, sagde hans Ætling og aabnede Døren til et lidet Kammer, nu tomt og øde, „her var Francesco Foscari Menneske — udenfor det var han kun Venetianer. Dog var han ogsaa her Venetianer. Da Jacopos Enke, den ædle Contarini, kom til ham, overvældet af sin Smerte, bøjet og klagende, styrkede den gamle Mand hendes Sjæl med de Ord: „Husk paa, at Du skal opdrage fire Sønner for Venedig!“

Man skulde tro, at Francescos Fiender nu havde slukket sin Hævntørst. Men nei! Hans Endeligt er bekjendt. Den Mand, som først tvang sig op paa Dogestolen, som siden blev tvungen til at forblive der, han blev slutteligen tvungen til at forlade den — med Skjændsel detroniseret i sit 84de Aar.

Graanet var han i Sorg og Ulykker lige fra den Dag, han havde erholdt denne Magt, som han havde kjøbt for sit usle Guld; men Ingen havde kunnet paapege et eneste Spor af Alderdomssvaghed i hans offentlige Handlinger — han havde som Brutus besejret sig selv for Republikens Skyld, selv naar hans Hjerte var dybest saaret. Nu gjen-

nemdrev Loredano, at han mod Ret, mod Sædvane og mod Sandhed blev afsat paa Grund af Alderdomssvaghed.

Da var det forbi med den Gamle. Her stod den ensomme Olding, som havde ofret Alt for Venedig; men som Venedig nu opofrede. Det var Lov, at Klokkerne aldrìg skulde ringe til det nye Dogevalg, inden den gamle Doge var død — nu brød man denne Lov.

Her ved Vinduet stod han, da han hørte, at San Markus' Klokke begyndte at ringe, „hvad betyder det?“ spurgte han. „Den nye Doge vælges“, var Svaret. Men ligesom om han ikke vilde, at Venedigs Lov skulde overtrædes for hans Skyld, som havde hævdet den saa stærkt, hævdet den, da det kostede hans Søns Liv, sank han ned paa Gulvet — her hvor I nu staar, — død, truffen af Slag.

Men Jacopo Loredano gik hjem i sit Kontor, slog op sin Regnskabsbog og skrev paa Debetsiden: „Francesco Foscari har betalt sin Gjeld.“

Fra den Dag af sank Foscariernes Glands, og aldrig mere steg nogen af os op paa Dogestolen. Jo, det er sandt, jeg steg op paa den — paa Theatret; men jeg blev ogsaa detroniseret, jeg blev udpeben. Siden slog jeg mig paa Pulcinellan.“

Det lysnede mod Morgen. Vi forlode Paladset og roede i Morgentaagen nedover Canale grande. „Men hvorfor vilde I ikke modtage Duellen?“ spurgte jeg. „Forklar mig det! Tvekamp er jo Landets Sædvane, Dogernes Søn bør jo hævde Fædrenes ridderlige Ære!“

„Just derfor“, svarede han. „Det skulde have været altfor ynkeligt og latterligt, om jeg havde duelleret med ham! Hvad skulde Verden have sagt, om Skuespilleren skulde have duelleret med Theaterskrædderen; thi I skal selv le haanligt, naar I hører, at hans Navn er — Ludovico Loredano!“

4.

En Promotionsvaar.

Upsalaminder i Syden.



Ved Lago di Como d. ..
Mai 1863.

God Nat! god Nat! Det var den sidste Lyd, jeg havde hørt, dette bløde, vellystige „Felicissima notte“, dette varme Ønske — ikke om Nattens Hvile og Fred, men om den Lykke, over hvilken Nattens mørke, misundelige Øie vaager — om den Lykke, som kun sees af Natten og To til! Det var den sidste Lyd, jeg havde hørt, da et Par Grene brækkedes i Naboens Vingaard, og jeg hørte lette Fjed bag Muren.

Under Træerne havde jeg til Trods for Myggene tændt min Lampe for at skrive et Brev. Over den natblaa Sø spredte den opgaaende Maane et sitrende Skin, saa at Kysten efter Haanden laa klarere og klarere, lige ned til Villa Sommarivas Haver, medens jeg selv sad i Skyggen under Bjerget.

Det var Husets Datter, som kom for at fylde sin Concha med Vand. Hun satte sig paa Terrassens Mur over Søen og lod Conchan langsomt glide ned i Vandet. Men det varede længe, inden hun atter drog den op; ei heller fulgte hendes Blik Conchan; men det drog langt, langt ud paa Bølgen — og tys! — der lød en Serenade. Var det for hende, den istemtes? Og var det ham, der sang? Jeg haaber det for Din Skyld, Sydens skjønne Datter!

Hun var for længe siden forsvunden, Alt var atter blevet stille, og jeg sank hen i mine egne Tanker!

„Syden“, tænkte jeg, „har dog over sine Nætter en Romantik, som Norden ikke kjender — Luften er saa liflig, saa silkeblød, skabt for Sang og Elskov, Maaneskinnet drømmer saa ubestemt, saa bævende som en ung Piges første Følelse —“

Da med et hørte jeg Klokkernes Klang skjælve i Luften og blandt dem en saa sølvklar, saa mild — men var dette Klokkerne i Como? Nei, det var Helligdagsaftenklokkerne derhjemme; saaledes ringer ingen anden Klokke end den, jeg kjendte i min Ungdomstid, ved Fyris Strand — hvor den lignede Dronning Christinas Klokke, den og ingen anden i Verden! Og Vaaraftnen i Eklundshofskoven og i den gamles Doms Skygge stod for mig. O, det er jo inat! det er inat! — jo, der findes Poesi og Romantik i Hjemmet med — imorgen ringe Promotionsklokkerne i Upsala Domkirke — og inat sidde de unge Krandsbindersker, som Pigen sad der nys ved Søen, og lytte efter Sangen — inat, inat, er det Serenadernes Nat!

Og min Tanke fløi hjem og gjæstede et Øieblik ved Fyris Strand. Lyd høit, lyd længe gjennem Sydens Nat, magiske Klokkeslag! Mig lokke I hjem til Ungdomsstaden, som lytter til Christinas Klokke, som vaager i Nat ved Serenadernes Toner!

„Snart kommer våren, re'n vindarnas troppar
sjungande gå öfver stad öfver land.
Isarne brista och böljan hon hoppar
Lekfull och fri mot sin älskade strand."

Det er den sidste April. Man kommer fra Forelæsningssalen; det har regnet og nogle Sneflokker, som hvirvle omkring i Luften og falde ned paa Domkirken, minde Vandreren om, at Vinteren endnu ikke har taget fuldstændig Afsked. Studenten, som gaar skraas over Gaden for efter at have spist Middag paa Gästis at slaa sig ned ved en Kop Kaffe paa Novum, ser betænkelig op mod den graa Himmel og siger til sin Ven Medikofilaren: „Hvad Vejr tror du, vi faar i Aften?" Den Anden fatter fuldkommen Spørgsmaalets Betydning og ryster paa Hovedet, thi Dagen heder Valborg, og Valborgsmesseaften er i sin Glans ikke forenelig med Sne og Slud.

Men medens man nyder sin Kaffe, klarner det op, og man udstrækker sin Vandring til det endnu ikke aabnede „Flustret" for at drømme om de mange Fornøielser, den kommende Sommer bærer i sit Skjød, naar man her ude kan drikke sit Glas Punsch i fri Luft. Man undrer sig over, at Schukani endnu ikke har aabnet Kneipen, men naar vi se nedover Aaen, saa bemærke vi, at der ligger lidt Is endnu, saa at Dampbaadene ikke kunne gaa helt op til Flustret, og det er netop den fornemste Eftermiddagsfornøielse at sidde der og se paa de Passagerer, som komme. Men nu varer det ikke længe, inden Dampbaadene komme, for Svartbäcksgubbarne ere allerede gaaede — siger en Student.

Svartbäcksgubbarne? Hvad er det for Folk? Jo, det er Upsalas allerførste Vaarglæde. Svartbäcken er, som man ved, den øverste Trediedel af Upsala østenfor Aaen, og Fyris danner et Vandfald deroppe ovenfor Dombroen ligesom ved Dampbaadsbryggen. Ovenfor dette Vandfald gaar Isen først op paa Grund af, at den Bæk, som giver Svartbäckskvarteret sit Navn, der blander sit Vand i Fyris. Her brydes nu Isen op i store Masser, og umaadelige Isstykker fare buldrende udover Domfossen. Disse Isstykker kaldes „Svartbäcksgubbar", og naar de komme, ja, saa er det et Tegn paa, at det er Vaar. Men

tro ikke, at de faa gaa i Fred; nej, Upsalastudenten er utaalmodig og har hedt Blod, han vil selv skynde paa den kjære Vaar, og derfor løbe hele Flokke, bevæbnede med lange Stænger, ud paa Isen og bryde den istykker for paa den Maade at befordre Gubbernes Fart og Vaarens Ankomst; men imellem hænder det, at Flodguden hævner sig ved at løsrive det Stykke, hvorpaa Studenterne staa, og da sejle de selv med sine Vaardrømme nedover Fyris. Kunne de da ikke med Stængerne hjælpe sig hen til Stranden, inden de komme til Fossen, saa maa de springe i Aaen og faa sig et koldt Bad under Tilskuernes lydelige Moro, thi Broerne og Strandene ere ved disse Anledninger altid opfyldte af Mennesker.

Men det lider mod Aften, og Solen er allerede i Nedgang — Luften er klar, man har allerede seet Knopper i Odinslund og omkring Fyrisvall og Upsala Högar svæver der en let Vaartaage. Naturen gjør sig beredt til at modtage de Vaarhilsener, som skal sendes den iaften. Gaderne vrimle af Studenter, som gaa til sine Nationssale, hvor Lysekronerne allerede ere tændte. Gjøre vi nu i Skumringen, Klokken omtrent otte, en Vandring op ad St. Larsgaden, hvor mange af Nationssalene ligge, høre vi strax i Begyndelsen af Gaden Smaalændingerne synge; der, i Havebygningen er Gøteborgernes Nationssal, længere oppe lyser det fra Uplands Nation, og Vestmanlændingerne holde alt paa at føre sin Fane ud fra sit vakre Nationshus. Følg mig nu til Torvet og se paa Folket! En Mængde Mob af alle Slags, Haandværkssvende og Sjauere, tror De? Aa nej, det er Byens Borgere, de samme, som den vakre Vaaraften 1856 hilsede Nordmænd og Dansker velkomne ved Flustret; det er Upsala Damer. — Men nu splittes Mængden af en vandrende Masse, som stille marscherer op fra Drottninggatan med en hvid Fane i Spidsen; det er Vestgøtha Nation, som er først paa Pladsen. Fra Svartbäcksgatan og det gamle Observatorium kommer Sødermanlændingerne; fra Vaksalagatan vajer Helsingernes Fane, Gotlands lille Nation vandrer op fra Kungsängen — og endelig ere alle Nationsfaner samlede midt paa Torvet. Vor gamle Ven Oscar Arpi staar i Spidsen for Sangerne og slaar Stemmegaffelen an mod sin Sidemands Pande — man hører Spøg og Passiar rundt omkring sig, man tager A i Bassen; men endnu kommer Toget ikke i Gang, der

mangler Noget . . . . der kommer det: Kristiania Banneret, omgivet af sin Fanevagt. Marsch! Sang!

„Våren är kommen, på sina kransar
Ängarna binda, himlen är blå,
Pilträden bära guldgula fransar,
Tufvorna vagga ljusalfer små.
Bäckarna brusa,
Vindarna susa,
Böljorna glittra,
Fåglarna qvittra,
Sippan i lunden nigande står.
Högt upp i luften lärkorna sjunga:
Nu är det vår!“

Ja, nu er det Vaar, Glæde og Sang. Fanerne vaje, og de vakre Kroner i Odinslund vifte af Utaalmodighed over ikke at kunne hilse Sangen og Ungdommen med fuldt udsprunget Løv. Toget drager opover Carolinabakken og dreier tilvenstre op til Slotsbakken, denne betydelige Højde, hvorfra man ser mange Mil omkring. Borte i Horisonten titter Maanen frem og kaster en mystisk Glans over Landskabet.

Nu er hele Studenterskaren oppe paa Bakken, hvorfra Wennerberg har taget sit herlige Digt og Tonebillede „Månskensnatten på Slotsbacken“; under os ligger den drømmende By med sine talrige Haver og Fyrisaaens klassisk gule Vand; bagenfor os staar Gustavernes Borg, hvor Erik XIV myrdede Nils Sture. Hører Du Klokken, som begynder at ringe? Klokken er ni — det er Dronning Kristinas Klokke, som ringer hver Aften og med sine Toner paaminder hendes Folk om at bede for hendes Sjæl — i to hundrede Aar har den hævet sin Stemme med sit „ora pro nobis“, og den skal vedblive at lyde gjennem Tiderne for kommende Slægter — et underligt Modstykke til den glade Ungdomsskare, som staar samlet her. Nu istemmes Sangene til Vaarens Ære; der er en Inderlighed, en Længsel, en Kjærlighed i disse Toner, som blot den kan drømme om, der har hørt Upsalastudenterne synge. Hør, hvor de ungdommelige Stemmer klinge i den stille Aften:

„Vintern rasat ut bland våra fjällar,
Drifvans blommor smälta ned och dö.“

Saa synges der om Fædrelandet, om Broderriget, om Norden og om Landets Fader; den ene Sang følger paa den anden, og under Sangen flammer hele Horisonten op som et Hav af Ild. Valborgsblussene tændes rundtom i hele Upland, og vi kunne tælle mindst hundrede Blus som en Krans omkring Sletten, og længe efterat Sangerne ere gaaede tilbage til sine Nationssale, og Folket har spredt sig ad, brænde der lysende Flammer. I Byen klinger hele Natten Vaarsange ud fra de aabne Vinduer i Nationssalene, og Glæden hersker i Ungdomsstaden, i Vaarens sande Hjem, den gode gamle By ved Fyrisaaen, hvor „Ynglingen dør, men Ungdommen lever.“

„I dag är första maj!
I dag är första mack mack mack!“

Valborgsmessoafton er alene Forspillet til den paafølgende Dags Glæde. Du vaagner bestemt af Kanonskud den Morgen. Det er Konditor Schukanis Kanoner, som tilkjendegive, at den landlige Restauration „Flustret“ nu er aabnet og med den Studenternes Vaarliv.

I Skarer gaar man omkring i Gaderne; føler man sig mindre vel efter den foregaaende Dags Anstrengelser, saa spiser man „Norges sill i papper“ og drikker Porter — og Restaurationerne ere fuldt besatte.

Man træffer paa hinanden.

„Nu, — idag skal der rumlas! Hvor har din Nation sin Maizwyck?“

Zwyck er et genuint Upsalaord, hvis Oprindelse det turde være vanskeligt at udfinde.

„Min? Paa Eklundshof! Og din?“

„Paa Flustret! Og I derhenne — hvor skal I være?“

„Paa Rundelen nedenfor Flustret. — Og Eders Nation?“

„Paa stora Förderfvet! Hos Lambys kan man idetmindste slaa Kegler.“

„Vi begynder med Frokost Kl. 1.“

Vi — ærede Ven! — ere Fremmede, og saaledes staar det til vort frie Valg at slutte os til hvilken Nation vi ville. Om vi til Exempel skulde slutte os til Sødermanlands og Nerikes Nation og drage til Eklundshof, — der er saa vakkert paa „Hofvet“.

Eklundshof og Eklundshofsskoven! Hvor mange Minder gjemmer ikke denne Upsalatraktens næsten eneste romantiske Plads for en Upsalastudent! Her har han jo sunget sine gladeste Sange, her har han drømt sine lyseste Drømme, her have Keglekuglerne gjenlydt, paa disse Sletter har han exerceret i de hede Sommerdage — Eklundshof,

„Långt bort från Fyris å,
Långt från dess gator grå.“

Ja, ude hos Dig ville vi feire vor første Maj! Vistnok er der nu ikke mere saa godt som i „salig gummans“ Tid. Mutter Joholm har nedlagt sit Scepter, men Naturen er dog den samme, de høje, mørke Graner der nede i Dalens Ro staa endnu drømmende ligesom fordum; — og lidt Mad til en Sexa faar man altid, Marsch altsaa!

Vi gaar forbi Flustret, det er aabnet idag, Flaget vajer fra Taget, og fra Balkonen gives Hornmusik — det sidste Isstykke er borte — vi følge Stien langs med Kanten af Aaen og ser paa nogle gale Studenter, som i en liden Baad kjæmpe sig op imod Fossen og siden under Sang og Spektakel lader Strømmen føre sig nedover Aaen.

Langt nede, derhenne paa den anden Side af Aaen kaster Solen — det klarner just op nu — sit Straaleblik paa den hvide Mur af Krudtmagasinet; naar vi ere ligeoverfor det paa Aaens vestre Strand, gjør Vejen en Drejning tilhøjre opover i Skoven — Farvel Fyris — deroppe mellem Stammerne glimter et hvidt Hus os imøde — Kuglernes Rullen og Keglernes Fald, Spøg og vaarlige Sange forkynde os, at vi nu ere paa „Hofvet“.

Det er vor Nation, som er beskjæftiget med at slaa Kegler, de hvide Huer ere igjen komne frem, og ved vor Ankomst viser Arrangøren, den saakaldte „Sexmästare“ sig deroppe i Vinduet; med en nysudsprungen Majgren i

Haanden vinker han ned til os og forkynder, at Frokosten er serveret — Toget strømmer opover Trapperne — og i den med sparsomt Grønt smykkede Sal vinke de dækkede Borde — store og smaa — os imøde.

Vi forbigaa Maaltidet; — efterat det er indtaget, samles man ude i det Frie, og den Nation, vi her gjæste, har et fortræffeligt Orkester, som underholder det cigarrøgende og kaffedrikkende Selskab. Naar Klokken bliver imod 4, skal man tilbage til Byen for at foretage „helsningar“ hos de andre Nationer; med Nationsfanen i Spidsen og anført af Musikkorpset og Sangerne — nei, det er sandt, ved saadanne Lejligheder synger hele Nationen — altsaa ordnet efter Stemmer begiver Skaren sig tilbage til en af de aabne Pladse ved „Flustret“, hvor Nationens lange Borde, bedækkede af Punscheglas, ere opstillede, og hvor man oppebier den første „påhelsningen“. Fanen plantes, og man slaar sig til Ro.

Men man har ikke hvilet mange Øjeblikke, før der lader sig høre et stærkt Kor og en Fane, prydet med et eller andet Nationsvaaben og efterfulgt af en talrig Mængde hvide Huer, viser sig. Vaabnet viser, at det er Vermlands Nation, som kommer for at aflægge den sædvanlige Majhilsen. Man stiller sig op i en vis Orden ved Bordet, med Nationens Kurator i Midten, og i det Samme svinge Vermlændingerne ind paa Pladsen.

Nu kommer Hilsningsformlerne! Den besøgende Nations Kurator træder frem, griber et Glas og siger: „Vermlands Nation hilser Södermanlands og Nerikes Nation!“ Og saa et kraftigt Hurra. Ligesaa alvorligt hæver vor Nations Kurator sit Glas og udraaber: „Södermanlands og Nerikes Nation takker Vermlands Nation og haaber, at den en Stund vil lade os nyde godt af sit Selskab. Leve Vermlands Nation!“ Og saa et Hurra.

Nu er det Officielle over, og den private Drikning tager sin Begyndelse! Man drikker nu Brorskål med Enhver, som man støder paa, det gjør hverken fra eller til — Dagen efter kjender man ikke Trediedelen af dem, som slaa En paa Skulderen og sige: „Goddag, Goddag, kära bror!“ Men saa gaar det ogsaa an at sige: „Om Forladelse, kära du, men jeg kan ikke komme paa, hvad du heder.“

Efter en Stunds Forløb begiver Nationen sig ud for at besvare Hilsningen, de forskjellige Tog med sine Faner mødes da i Gaderne; — men hvad er det for et Skib, som for fulde Sejl kommer der langs opad Gaden? En forunderlig Blanding af Baad og Vogn, drages det af adskillige Heste; — i Skibets Forstavn, hvor Dragehovedet løfter sig, staar Frithjof den Stærke; ved Roret, hvor Dragens Hale er opkastet, ser man Bjørn, men inde i Skibet, hvis Seil slaar mod Masten, feire Vikinger med og uden Briller et buldrende Bacchanal. Man kjender neppe igjen sine Venner i de skjæggede Mænd, disse Venner, som igaar Aftes gik i ganske almindelige Frakker og Benklæder — det er Gøteborgs Nation, som er ude og sejler paa sin Hjulbaad. Fra en anden Side kommer Soulouque og Dronning Pomare og hele deres sorte Hofstat — tilhest og i Vogn; — Napoleon den tredie med sin elskværdige Kejserinde; Victor Emmanuel, Cavour og Garibaldi holde fra en tredje Side sit Indtog, ledsagede af en bølgende Menneskemasse; thi alt Folket i Upsala tager sig fri 1ste Maj. Efter nogle Timers Forløb forsvinder Glandsen, men det bevægede Liv fortsættes. De brugelige Paahilsninger foregaa nu en masse, og det hænder imellem, at hele Studenterkorpset træffer sammen paa en eller anden Nationssal. Da er det rigtignok Trængsel, man hører ikke længere Talerne, som gaa langt udover de bestemte Former, man ser blot sin nærmeste Sidemand, som i Trængselen har faaet fat i et Glas og raaber: „Skål bror — hvad är namnet?“

Men nu kan det være paatide, at vi fjerne os, thi uden at antage foruroligende Former har Laget dog nu tabt sin største Interesse, og Poesien flygter med hver Minut. Vi, som ere Fremmede, gaa vor Vej, det er allerede sent, og Gaderne ere øde, kun en og anden Natterangler skjæver over dem. Klokken i Domkirken slaar og siger, at 1ste Maj nærmer sig sin Slutning for at komme igjen næste Aar — Godnat!

Men — men „dagen derpå“, den 2den Maj er Upsalas bedrøveligte Dag.

„Nog kan man i sin ungdoms dar
Sig roa rätt galant;
Men størsta glädjen dock man har
Som glad exercitant.“

Upsala beväringsvisa.

Som Beväringspligtige deltage Aarets Udskrevne blandt Studenterne i Uplands Regiments Vaabenøvelser, men danne dog en Afdeling for sig og deres Exercerpligt varer i to Aar. Man har saaledes en øvet Trop, „det gamla gardet“, — og „rekryterna“. Exercitien finder Sted i Maj Maaned efter Forelæsningernes Slutning og er unægtelig den livligste Tid, Upsala har. Varmen er kommen i Luften og den glade Student skal i 14 Dages Tid motionere fra Morgen til Aften. Paa Slaget 7 kaldes der i Gevær — og paa Slaget 7 om Aftenen er Dagens Møie over. Men denne Dag har sine mange muntre Sider. Exercitien gaar naturligvis daarlig nok, man gjør Haandgrebene bort i Natten, man bliver træt, kjed og ærgerlig, men saa kommer der et Intermezzo, og da er Alting glemt. De lystige Optog ere egentlig Studenterexercitiens Qvintessens, og gjennem dem skabe de unge Mennesker sig et friskt, af Poesi og Munterhed opfyldt Liv. Fra det Øjeblik, Befalet kommanderer „Hvil“, er Troppen sin egen Herre; man slaar sig ned i det friske Græs i den botaniske Have eller i Odinslund og har altid indrettet det saa, at man er forsynet med de „Varer“, som nødvendigvis behøves, naar man i flere Timer har trampet i tyk Sand. Troppen har ogsaa udseet en „Pastor“, ved hvis Side staar en „Spögubbe“ og en „Klokker“. Disse tre Funktionærer bære et eget Slags Epauletter, og paa dem beror det, om „Exercitanterne“ har det morsomt eller ikke. De skulle arrangere Ballerne, skrive Viserne og holde Talerne. Dem tilkommer det ved enhver Anledning at opmuntre Stemningen. Det hænder f. Ex., at Troppen, en Morgen naar det er varmt og Solen skinner, falder paa den Ide til første Hvil at bestille et Dusin Flasker Punsch „från Sparrgrens bod“ op i den botaniske Have, hvorhen man plejer at marschere fra Samlingspladsen Odinslund. Der afgaar et Bud med Bestillingen. Kommando-

ordet lyder „Fremad Marsch!“ Man gaar: Et To, Et To, man venter at faa høre et „Rodevis til Højre, Marsch“ — men forunderligt nok — man gaar forbi, man gaar fremad til Eklundshof, det gaar ikke an fra Geledet at tiltale den Kommanderende og faa Ordrene rettede, skjønt Fristelsen er stor — og dog er Ulykken tydeligvis skeet som Følge deraf, at den Befalende har været ubekjendt med Punschebestillingen. Men Disciplinen fremfor Alt. Man ser paa hverandre med bedrøvede Miner — men Tingen staar ikke til at ændre, man gaar, gaar, gaar i tre Kvarter — Kommandoordet lyder: „Højre om“ og „Venstre om“ — men Haven ligger en Fjerdingsvej bag dem, og naar der endelig kommanderes „Holdt“ og „Hvil“, er man en halv Mil fra det Sted, hvor Flaskerne ligge og vente paa at blive tømte. Der bliver Uro og Storm, man tørster, man sveder — man har Ingenting at drikke, og da er det Pastoren, som skal gjøre en Vise om den sørgelige Tildragelse.

Senere kommer Skydeøvelserne med løst Krudt, hvorved en mere betydelig Fejl koster 10 Riksdaler. — Da bliver der Alvor i Tingen. — Da drager man ud til Polacksbakken ved Eklundshof, da høres Skuddene i Skoven stærkere end nogensinde Keglerne, og den store Slette indhylles i Krudtrøg. En ung Mand lader, lægger an og giver Fyr, lige indtil den sidste Patron sidder i Mundingen af Piben — og anmelder dette vidunderlige Forhold for Befalingsmanden, som oplyser, at det kommer deraf, at han ikke kjender Knaldhættens Brug; han har altid glemt at sætte den paa, og da Alle har skudt paa én Gang, har han ikke lagt Mærke til, at hans Skud ikke har brændt af.

„— — Men hvad är det? Ett rykte snart sig sprider,
Att i en pluton, jag tror det Nisbeths var,
En från kämpalekar och från skarpa strider
Vid den första salvan plötsligt dånat har.
Ja — han dånade vid detta skarpa dön!
Jag har mina dubier om hans rätta kön.

Hvad för projektil slog ned der fram i mullen?
Hvorför hörs ett väsen, som ej vill ta slut?
Dystert fånande står auktor der på kullen

Unge Lemann skjutit har sin laddstock ut.
Bättre nöje kan man för sin tia ha
Än med laddstock skjuta och så ovett ta.

Sorgen ju förminskas plär, om blott den delas,
Ensam fick dock Lemann stånda ut sin pers,
Visst, bäst som det var, ännu en laddstock felas,
Och man börjar söka både kors och tvärs:
Den ej skjutits ut — nej, det är ingen „vån“,
Du har blott „förlagt“ den, broder Petterson.“

Men dette Exercisliv har ogsaa sine Højtidstimer. Hver Søndagsformiddag er der Kirkeparade, og da samles hele Uplands Beväring og Studenterbeväringen.

Jeg mindes en Pintsemorgen; jeg havde foretaget en Promenade gjennem Eklundshofsskoven udover mod Ultuna Landbrugsskole og var just paa Tilbagevejen til Byen, da jeg pludselig vækkedes af mine Drømme, som i den solklare Morgen vare behagelige nok, gjennem en Scene af den mest gribende Effekt. Gjennem Skoven lynede Hundreder af Bajonetter, fra en liden grøn Plads og fra de hvide Teltrader der bagved vajede Flag; — i en stor Firkant stode Tropperne opstillede; Musikkorpset inde i Firkanten spillede en Salmemelodi, — den Mængde højtidsklædte Mennesker, som tilfods og tilvogns havde begivet sig ud i den vaargrønne Skov denne Pintsemorgen, og Fuglenes muntre Sang midt i Salmens Alvor — Alt berørte mægtigt mit Sind; og da Præsten prædikede med tre Trommer til Prædikestol, kunde jeg vistnok ikke høre et Ord af, hvad han sagde, men jeg følte dog og blev greben af det, han talte, mere end af mangen Prædiken, som jeg har hørt fra Begyndelse til Ende, og denne stille Pintsegudstjeneste i Skoven staar for mig som et af de skjønneste Minder fra mit Upsalaliv.

Tilsidst kommer Skiveskydningen og Mønstringen. Skiveskydningen foregaar sædvanligvis saaledes, som en af Beväringens Viseforfattere har skildret den:

„— — Första ledet skjuter — kors, så skönt det smäller,
Trumman går, rapporter ges ifrån vår ban,
Martin träffat pricken, stolt hans hjerta sväller,
Hur han bar sig åt, det vete sjelfva f—n;

Huru Häggström också träffa'n dock man vet,
Det berodde på ett litet — misstag, det.

Hör konversationen om kalabaliken:
„Jag sköt sjutton jag — hur många sköt väl du?"
„Jag sköt aderton" — „och jag, jag sköt i pricken."
„Jag sköt bom och tio" — „jag sköt fyrtisju."
Visst det ljögs en smul — men det sin ursäkt har —
Gamla gardets ära ändå häfdad var."

Nu står Parnassen i den kristna kyrkan.

Kungsängslilierne blomstre. Vaarlivet nærmer sig nu sin Slutning — Alles Tanker rettes mod den forestaaende Højtid. Beväringen afmønstres, Disputationerne høre op, Dampbaadenes Turer blive om muligt hyppigere end før, og dog er deres Passagerantal mangedobbelt større end sædvanligt. Har Du foruden Dit Værelse et Klædeskammer, har Du foruden Din Seng en Sofa, saa vær sikker paa, at den bliver benyttet; thi nu skulle Promotionsgjæsterne indlogeres. Man ved i Upsala at fortælle om en Person, som lever af at leje ud syv hundrede Sofaer til Studenter — under Promotionstiden har han dem sikkert alle udlejede. — Fædre og Mødre, Tanter og Farbrødre komme i store Flokke hver Dag med Dampbaaden. Desuden gaar der en utrolig Mængde Rygter om underskjønne Cousiner og Søstre, om hemmeligt Forlovede o. s. v., og alle disse Mennesker stuves ind, hvor man kan faa Plads for dem. Alle de „Underskjønne" skulle have Serenader, det er en skyldig Opmærksomhed, og den, som paa denne Tid har Meget at gjøre, er Kvartetsangeren. Længe i Forvejen er han optagen, bestilt af Fættere, Brødre, Elskere, og skal samme Nat være tilstede paa de forskjelligste Tider og Steder, snart ved et Hjørne af Stortorvet, snart i den mest afsidesliggende Baggade, thi de Underskjønne bo overalt. Serenaderne vedblive under disse lyse Midsommernætter til Kl. 1 à 2, og den ene finder ofte Sted saa nær ved den anden, at der bliver Disharmoni deraf.

„Bort i rymden skyar tåga“, smægter her en Tenor, medens man ved hver Pause hører et:

„Dåne liksom åskan bröder
Högt vår fosterländska sång!“

Medens her fire Stemmer vemodigt sukke: „Sakta! hon slumrar redan“, buldrer en stærk Bas: „Tram, tram, tram, Trumman går, I svenska bröder! Stridens bröllopstimma slår“ — og jeg anser det ikke for Overdrivelse, hvad jeg har hørt angive, at man ved 1860 Aars Promotion regnede sex og niti Serenader paa en Nat.

Sædvanligvis ere derfor Sangerne hæse ved selve Promotionshøjtiden, hvorfor man ved denne Lejlighed plejer at hidkalde Sangere fra det kongelige Theater. Derfra rekvirerer man ogsaa Kaarder. Thi hver Magister og hver akademisk Lærer skal optræde i Uniform med Kaarde! — Men de Lærde ved Universitetet ere just ikke krigerske af sig, og have saaledes blot et lidet Forraad af Kaarder, hvorfor Theatret maa udlevere alle sine, for at de filosofiske Kandidater skulle blive rigtige Magistre.

Dagen nærmer sig, Laurbærgrenene ere bragte fra den botaniske Have til det Sted, hvor Krandsene skulle bindes, og med denne Krandsebinding beskjæftiges nu alle Damer. Har nogen af Magistrene en Søster, en Cousine eller endnu bedre en Kjæreste, saa samles disse Dagen før Promotionen for under megen Munterhed og Kaffedrikning at binde de Krandse, som skulle pryde de kjære Hoveder, — de ved nok, hvad Belønning der venter dem — at faa Hæderspladsen i Kirken, en Tale paa Vers af ultimus magister og at aabne Ballet paa Carolina den følgende Aften. Imidlertid sidde Mødre og Tanter hjemme og ordner Toiletterne, Fædre og Farbrødre ere ude i Byen med Sønnerne og Brodersønnerne for at bese de nye Værtshuse, som nu under Navn af Schukani, Novum, Gästis, Taddei, Flustret og Rullan har afløst tidligere Tiders Scylla og Charybdis. Derved træffer de sammen med gamle Upsalakammerater, som ere komne paa Besøg til Ungdomsstaden i samme Ærinde som de selv; og medens det regner ude (for at blive saa meget vakrere Vejr Dagen efter) og Gaderne ere vaade og slibrige, er det de Gamle, som spille Herrer paa Schweitzerierne, og Champagne og andre

ædlere Vine flømme denne Dag istedetfor den sædvanlige Studenterdrik, svensk „Banko“.

Krandsene ere færdige, den sidste Champagneflaske har en Farbroder, som efter tyve Aars Tværdriveri har faaet et Anfald af muntert Lune, kastet ud paa Gaden gjennem Vinduet, hvorfra han nu stolt betragter sit Verk — Schweitzeriet skal stænges — det er Nat — Promotionsnatten.

Den Nat, da Ægypterne feirede Oversvømmelsernes Begyndelse og i det dybe Mørke steg op paa Hustagene, hvorfra de iagttoge Nilgudens Ankomst — denne tilbragtes ikke under mere hemmelighedsfuld Forventning end Promotionsnatten i Upsala — det er en hesperisk Nat i Norden. Den sidste Serenade har forstummet, og Byen nyder nogle Timers Hvile. Drømmene stige ned fra Himlen — og de ere behageligere og mere omvexlende denne Nat end andre — ved den første Solstraale forkynder Kanonernes Drøn fra Slotshøiden og Klokkeringning, at Høiskolens Festdag begynder.

Om Morgenen opstilles Studenterbeväringen en haye udenfor Kirkedøren, medens Deltagerne i Processionen samles.

Under Klokkeringning vandrer det lange Tog til Kirken. I Almindelighed er en eller anden kongelig Person tilstede — Ekklesiastikdepartementets Chef, Universitetets Kansler, Sveriges Erkebiskop, som tillige er Universitetets Prokansler, og de akademiske Lærere — alle disse aabne Toget. Saa kommer en Række svagelige gamle Mænd — det er Jubelmagistrene, som femti Aar tidligere modtoge Laurbærkrandsen og nu efter et langt Liv komme tilbage for at fornye Forbundet med den Videnskab, de saa længe have tjent. Derpaa følge de udseede Æresmagistre, Promotionsprædikanten og efter disse promovendi. Universitetsungdommen slutter Toget.

Domkirken, hvori denne Højtid i Aarhundreder har været fejret, er for Tilfældet dekoreret paa en ejendommelig Maade. Det er egentlig blot Koret, som benyttes ved Promotionen. Dette er forvandlet til en Estrade, under hvis Gulv Alterbordet og Knæfaldet skjules. Paa denne er der Pladse for Deltagerne i Processionen og Talerstole, en for Promotor og en for Promovendernes Ordførere, primus og ultimus. Den Sidstnævnte er nemlig den anden

i Ordenen, men kaldes ultimus for at betegne, at i denne Kreds staar den Første og den Sidste ved Siden af hinanden.

Omkring Promotors Talerstol danne promovendi en Kreds; bagenfor er Sangertribunen og rundt om det Hele er der Bænkerader for de omtalte „Underskjønne“. Disse have i festlige Dragter allerede indtaget sine Pladse, naar Toget ankommer til Kirken. Sangertribunen er besat af Sangere og Sangerinder, og i det Øjeblik, Toget træder ind, spilles Introduktionen til Kantaten. Naar dennes første Del er afsungen, holder Promotor en Tale enten paa Svensk eller paa Latin. Derefter fremsætter han højtidelig paa Latin Promotionsspørgsmaalet, som ligeledes paa Latin besvares af primus — herved udvikles en mærkværdig Lærdom, og i Særdeleshed Damerne lytte med megen Begjærlighed, uagtet de ikke forstaa et Ord af, hvad der siges — men Lærdommen ligger i primi Buxelomme i Form af en paa Forhaand udarbejdet og vel memoreret Afhandling, som nu dog synes at komme direkte fra hans Hjerte. Men imidlertid forbereder Promotor sig til Bekrandsningen. Under Drønnet af — jeg tror — otte Kanonskud paasætter han først sig selv Magisterkrandsen, hvis poetiske Løv ofte nok stikker stærkt af mod et tørt, lærd Professoransigt, som for længe siden har mistet al vaarlig Friskhed. Derpaa holder han en Tale til de ærværdige Jubelmagistre, som vare promoverede og lærde Mænd, inden han endnu fik Benklæder paa Kroppen, Noget, hvortil han i mere velvalgte Udtryk end dem, vi her have anvendt, gjør en Hentydning i Talen. Det gjør forøvrigt et sælsomt Indtryk at se disse gamle ludende Oldinger vende tilbage fra Kathedret med Laurbærkrandsen om Panden ligesaa frisk, som om den var ny igaar, medens den dog efter sin Betydning er et halvt Aarhundrede gammel. Disse faa hver fire Skud, og ere altsaa Halvten saa meget værd som en Promotor. Siden kommer Turen til Æresmagistrene, som ogsaa faa sine fire Skud hver. Dernæst fremtræder primus, som faar fire Skud og saaledes æqvivalerer med en Jubelmagister eller en halv Promotor, og videre de Øvrige, som faa et Skud hver og saaledes ere jævngode med en Fjerdedels primus eller en Ottendedels Promotor, og tilsidst ultimus, som faar to Skud og gjælder for en halv primus.

Efterat derpaa primus har holdt en Tale fra det mindre Katheder, kommer den høitideligste Stund for Damerne; thi nu vil ultimus optræde med sin Tale, som skal og maa være paa Vers, ligesom Erfaring har lært, at ultimi ved Promotionerne altid have poetiske Anlæg. Dette er ogsaa virkelig Tilfældet, dog ikke af den Grund, at de ere ultimi, men fordi alle Svensker ere fødte Poeter. At kunne gjøre Vers udgjør en Bestanddel af den almindelige Dannelse, hvorfor denne Færdighed besiddes af enhver velopdragen ung Mand. Der konsumeres ogsaa en saa stor Masse Poesi i Sverige, at den burde belægges med Told ligesom andre Luxusartikler, forsaavidt den ikke betragtes næsten som Nødvendighedsartikel. Imidlertid, — de har, som sagt, Raad dertil.

Saaledes kan altid ultimus forfatte Vers til Damerne, og skulde nogensinde mod Formodning den Ulykke indtræffe, at en ultimus var i den Grad uden Øre og Evne til at rime to Ord sammen, at det var ham umuligt selv at skrive sine Vers, nuvel — da gaar han til en god Ven eller helst en Poet, som har udgivet Noget paa Tryk, og faar Hjælp af ham — og de søde smaa Damer ere lige „förtjusta“ over ultimus og hans Vers.

Naar denne høitidelige Akt er forbi, begiver man sig ned i selve Kirken for at høre paa Promotionsprædikenen — thi Alting har nu Forstavelserne „Promotions“ — der findes ikke blot Promotionsbal, Promotionsprædiken og Promotionsmiddag, men ogsaa Promotionscigarer, Promotionstærter o. s. v. — kortsagt, Alt i Upsala drejer sig om Promotionen.

Man skulde ved første Øjekast kunne tro, at det Hele var en temmelig løjerlig Tilstelning — tvert om, Promotionen er en overordentlig højtidelig Handling, og det kommer for en stor Del deraf, at Alle med Liv og Sjæl deltage deri, og at man ikke ser Noget, som ikke bærer Præg af Højtiden, hvorfor man selv uimodstaaelig betages af en anden Stemning end den hverdagslige. Og det er jo Stemningen og ikke de ydre Ceremonier, som giver Festen dens største Betydning. Naar Promotionsprædikanten har sluttet, ere de officielle Promotionshøjtideligheder forbi, og Promotor opløser Forsamlingen.

Men det er ikke Stadsen i Kirken, man venter sig mest af — naar jeg siger „man“, burde jeg egentlig sige

„Kvinden“ — thi det er til Ballet paa Carolina Rediviva, hun har sat sine bedste Forhaabninger. Der skal hun kanske faa en Dands med primus — kanske med Prindsen — kanske med den, som i hendes Øine staar foran baade primus og Prindsen — hvor megen Glæde kan man ikke vente sig af et Bal paa Carolina! Og slaar Haabet feil — nuvel, fik man end ikke dandse med primus, saa fik man dog en Sving med Fætter Pelle, og blev man ikke engageret af Prindsen, saa blev man dog engageret af Farbror Johan, og — kom ikke den ventede, saa var han dog sød, Magisteren med de blaa smægtende Øjne og Laurbærkrandsen paa det lange, lysegule Silkehaar. Og Studenterne — dog, jeg glemmer mig selv aldeles; hver Ting i sin Tur: først Middag, saa Bal.

„Promotionsmiddagen“ skal efter Bestemmelsen begynde en Time efter Aktens Slutning — vi sige derfor Farvel til selve Højtideligheden for at deltage i de Fester, som ledsage den, efterat vi først har været hjemme og ordnet vort Toilette en Smule.

„Af Zwyckar I haft blott en enda
— — Men se'n första maj har den räckt.
Och desutom „spexet“ — för hackor
De icke gått af — har man sett —
Och sist som thebaniska brackor
Har hälften utaf er uppträdt.“

Studentvisa.

Du begynder vel at blive træt ligesom enhver ærlig Promotionsgjæst, som tager Del i Alt, hvad Promotionen har at frembyde; vi skulle derfor blot titte indenfor Døren ved de sidste Tilstelninger.

De, som vare med paa Studentermødet i 1856, erindrer nok botaniska trädgården og dens Orangeri, hvor Linné's Statue sidder, omgiven af Væxter. Der er Middagen serveret. Midt iblandt de høje Væxter ere Bordene dækkede saaledes, at det ser ud, som om de rige Stammer

og Kronerne, der danne et Hvælv over Bordene, vare voxede ud af selve Dugen. Her, overskygget af Laurbærtræer, Bananer, Palmer og Vorherre maa vide hvad Alt, drikker man i skummende Champagne Magistrernes Skaal. Men Faa ere de Udvalgte, som kunne være med her. Foruden Dagens Helte pleier der at være 150 à 200 Deltagere i Middagen; thi den er dyr, og Studentere spare helst denne Bekostning. Foran Linné's Statue er Smörgåsbordet dækket og efter Middagen fremsættes der Boller. Siden slaaes Dørene til Haven op. Der vrimler det af Mennesker; hele Haven er opfyldt af Damer og Studenter. Nu, naar Dørene aabnes, fyldes den brede Stentrappe strax; Magistrene træffe sine Familier, Studenterne sine Flammer, og med Krandse omkring de ubedækkede Hoveder drikke og synge Dagens Helte, for hvem Alle interessere sig. De gratuleres af Alle, og selv om Regnet skyllede fra Himmelen, sætte de ikke en Hat paa sine laurbærkrandsede Hoveder; men hundrede Paraplyer stilles til deres Raadighed af hjælpsomme Venner.

Pludselig hæver en Person sig i Vejret eller opløftes rettere sagt i en Lænestol og gjør under Sang paa Studenternes Skuldre en Tur omkring i Haven; det er Prindsen. Med blottet Hoved sidder han der paa Ungdommens Skuldre, og med blottede Hoveder synger den talrige Forsamling saaledes, at det gjenlyder i Haven og Kolonnaden:

„Ur svenska Hjertans djup en gång
En samfälld och en enkel sång,
Som går till kungen fram!
Var honom trofast och hans ätt,
Gör kronan på hans hjessa lätt,
Och all din tro till honom sätt,
Du folk af frejdad stam!"

Den samme Ceremoni udføres med Universitets Kansler, Prokansler, Promotor, Jubelmagistre, Æresmagistre, samt primus og ultimus; paa saadan Maade tilbringes Aftenen under Sang i Haven, indtil det begynder at skumre Klokken 9 — da har Damerne begivet sig hjem for at klæde sig til Ballet.

Men nu bliver der Liv paa Carolinabakken, hvorhen Vognene komme kjørende i lange Rækker; nu er Festens

Glanspunkt inde. Deroppe i den store Sal er Alting anordnet paa det Festligste, og Dandsen gaar langt ind i den lyse Sommernat. Musikens Toner følge os paa Hjemveien og forsvinde først da, naar vi ere paa den anden Side af Nybroen; vi ere trætte og sige Godnat, thi vi maa endnu have nogle Kræfter tilbage.

Imorgen er der nemlig stor Pintsekoncert paa Carolina, Sangerne fra Stockholm optræde i Haydn's „Skabelse“ eller i et Oratorium af Mozart eller Händel og ovenikjøbet kan det hænde, at man faar være med paa et „Studentspektakel“. Theatralske Forestillinger ere i Upsala, som sjelden besøges af nogen mere fremragende Skuespillertrup, en naturlig Rekreation, og undertiden er deres Udførelse bedre, end man i Almindelighed kan forlange af Dilettanter. Dette var Tilfældet ved Promotionen 1860, da Sophokles's Antigone med Mendelssohns Musik blev opført. Ved denne Lejlighed var der en uhørt Trængsel i det lille Theaterhus. Man havde indrettet Scenen saaledes, at den største Del deraf svarede til det græske Theaters Orkester, hvor de tvende Halvkor befandt sig, og derpaa hævede sig den Plads, paa hvilken de Spillende optraadte. Det moderne Orkester indtog sin sædvanlige Plads. Men i Korenes værdige, i græsk Dragt optrædende Mænd „fra Theben“ gjenkjendte vi mange af vore gamle Venner fra „Flustret“ eller „Förderfvet“, og trods den fuldkomne Forklædning, hvad Costume og Holdning betræffer, kunde man ikke afholde sig fra en god Latter, naar man i Koragens ærefrygtbydende Skikkelse gjenkjendte en ærlig medikofilare eller i hans Sidekammerat med det store Skjæg en munter kameralist.

Det er hertil, de ovenfor citerede Ord hentyde:

„Och sist som thebaniske brackor
Har hälften utaf er uppträdt.“

Sluttelig kommer Studenterkoncerten Dagen efter i Carolinasalen. Til denne Sangfest burde Studenterne have sparet paa sine Struber, men det have de ikke gjort; sædvanligvis er ogsaa en første Tenor blevet hæs eller en Bas har forkjølet sig, men bestandig findes der Folk, som kan synge, saaledes at Koncerten bliver vellykket. Vakrest er det, som synges i Trapperne, efterat selve Kon-

certen er sluttet og Mængden har standset dels i Forstuen, dels udenfor.

Øverst oppe samle nu Sangerne sig og stige langsomt ned under Afsyngelsen af Häffners:

„Vikingasäten, åldriga lunder!
Klippor, den eviga frihetens värn!
Fädernesland! försoningen stundar,
Vaulunders söner smida sitt jern!“

Disse Toner høres næsten aldrig andetsteds end i disse Trapper, som tillige ere det bedste Sangrum i Sverige. Man kan ikke beskrive, hvorledes det klinger i Hvælvingerne. Saaledes sluttes Koncerten. Og nu ere Fædre og Mødre, Farbrødre og Tanter tilsidst bleven trætte; Cousinerne skulde vistnok gjerne dandse lidt mere, men de maa følge med, naar de Gamle ville reise sin Vei. Studenter og Magistre længes fra det solvarme Upsala. Dampskibene føre dem bort i Masser — nedad Fyris ud i Mälaren til andre Trakter af Landet — og dermed er Upsalas Vaarliv forbi. Disse Gader, som nylig vrimlede af Mennesker, disse Lunde og Promenader, hvor man maatte trænges for at komme frem, —

„Det är fasligt tomt i staden,
Torg och gator öde stå,
Ingen syns på promenaden,
Ingen hit åt Flustret gå.“

Da skinner Solen hedt paa de varme Gadestene, hvor en flittig Mand, som af alle Kræfter læser til Examen, eller en fattig Student, der af sine Pengeaffærer hindres fra at rejse bort, vandre ensomme og forladte, og naar saa Midsommerdagen indtræffer stille og klar, iler Alt, hvad Liv og Aande har, ud af Byen til Lurbo og Vårsätra, og da bliver det saa tomt i Upsala, at tre Studenter kunne sætte sig i dyb Negligé midt paa Torvet til at spille Whist og drikke Punsch, uden at noget Menneske faar den mindste Anelse derom. Da længes man efter Høsten, naar Kammeraterne komme tilbage, da ere Handelsbetjente og „borstisar“ Upsalas Beherskere, og Fyrisaaen koger.

— — — Men det er nu længe siden, og nu sidder jeg ved Comosøens Strand og opruller disse Billeder for min lyttende Ven, medens Klokkeklangen dør bort i det Fjerne og Serenadesangeren forlængst er forstummet; med dem tystner Lyden af Christinas Sølvklokke og med den forsvinder Billedet af den fjerne Ungdomsstad i Norden, som vaager i Nat ved Serenadernes Toner.

5.

Corregio og jeg i Nonnernes Kloster.



Parma i Juli.

Og endnu en Gang skal jeg lyksaliggjøre Dig med et Eventyr — ja, hør opmærksomt efter, thi dette er hverken Fornuft eller Galskab, hverken Sandhed eller Digt, hverken Virkelighed eller Drøm. Og hvad er det da? Hør nu!

Var Du i Parma, Positivspillernes og Jongleurernes Stad, hvorfra de oversvømme Europa? Var Du i Parma, Farvekongens, Correggios Stad?

Jeg kom did med vor Ven Francesco, som har besluttet at være min Følgesvend lige til Neapel — jeg priser mig lykkelig, thi han har i sit Væsen noget, som fortryller mig, og jeg hænger ved ham som Duggen ved sin Blomst. Han er hjemme overalt, og for mig ved han at overgyde Rejselivet med en Duft af Poesie og Fortid, som virker ejendommeligt paa mig. Jeg bliver Italiener med Legeme og Sjæl. Han fantaserer ikke mere, det Fantastiske, det Svundne er blevet det Liv, hvori vi leve. Hvad hindrer mig i under Samtale med ham at flytte mig ind i det sextende Seculums Glansperiode — i Middelalderens Nat?

Hør, hvad der hændte en Nat!

Du kjender Correggio, ja Du kjender ham ikke personlig som jeg, men Du ved dog, at han døde 1534.

Nuvel — alt, hvad Vasari og siden Oehlenschlæger have digtet om ham, er Løgn. Correggio var ikke fattig, han var rig, selv paa Jordens gode Ting, Stenhuse, Penge o. d., men han var fremfor Alt ingen sentimental Sværmer, men en lystig, sandselig, frisk Krabat, hvorom ogsaa hvert Billede, han har malet, taler, Danae, Leda og hvad alle disse skjønne Kvinder hede, Madonna ikke at forglemme. Kjender Du Epimenides, Filosofen? Nu, det gjør det samme.

Vi talte om Sjælevandringer, om Epimenides, som paastod sig have været Pythagoras, vi gik med vore tændte Cigarer i Maaneskinnet langs Voldene og op mod Palazzo Farnese. „Ved Du“, sagde min Ven, „det om Sjælevandringer efter Døden tror jeg er Snak, jeg tror meget før, at Sjælene vandre, medens de leve. Alt det, som fylder vor Erindring og derigjennem for en Del danner vor Personlighed, er det kun det trange Liv, Du selv har levet? Ingenlunde, deri indgaar Alt, hvad Du ved og ikke ved, hvad Du ahner og ikke ahner, hvad Du drømmer og aldrig har drømt om alle dem, som have levet før Dig; vi leve ej blot et Menneskeliv, vi leve mange med Historiens Hjælp — have vi ikke foruden vort eget ogsaa levet Achilles' og Rinaldos, Alexanders og Cæsars Liv? Du staar, som en Magnetiseur vilde sige, i Rapport til dem. Du kan være, hvem Du vil, hvor Du vil og hvad Du vil, blot Øjeblikket er gunstigt — — forsøg!“

„Nu, da skulde jeg ville være Correggio, da han malede Nonnernes Salstag i „Geniesalen“ i San Paoloklostret. Hvor jeg gjerne vilde været i hans Sted! Hvor gjerne jeg vilde arbejde derinde i de tyste Sale blandt de stille Nonner, helst om hun var der, som jeg saa idag i San Giovannikirken; hun var bleg, men uendelig vakker, — hun er Datter til den stolte Marchese i Villanuova.“

„Hun er der, Maestro! hun er der, hun har opgivet Verden og Forfængeligheden og befinder sig bag de hellige Mure. Og det træffer saa heldigt, at jeg kan skaffe Dig Arbejde der, naar Du behager. Kom med til Priorinden, hun træffes i Formiddag. Alt kan afgjøres paa en liden Stund.“

Vi indfandt os, og Priorinden — hun var forskrækkelig styg — sagde: „Vor hellige Fader Leo, Gud bevare

ham, har skjenket os en Pengesum, og vi ønske for denne Sum at faa malet Kuppelen i vor Forsamlingssal, hvor Søstrene tale om gudelige Emner. Nu kunne vi desværre ikke finde nogen kvindelig Maler, det Forfærdelige maa saaledes ske, at et Mandfolk slippes ind i vort Kloster; og det ovenikjøbet en Maler — de ere alle Hedninger! De er en duelig Maler, og et alvorligt Mandfolk?“ Jeg saa højtidelig ud. „Men“, advarede hun med Fingeren, „ingen Skjælmstykker, blot hellige Billeder, ingen Afguder! O, det er forskrækkeligt, at dette maa ske; men det er jo saagodtsom den hellige Faders Vilje — gaa nu, Vederstyggelige, tvæt Dig med Vievand og lad Dig røge, før Du sætter Din Fod inden vore hellige Mure!“

Det Hele var for mig som en Drøm. Indført i et italiensk Nonnekloster for at male al Fresco i deres Sal! Velsignede Francesco!

„Faar jeg da se nogen af Søstrene, medens jeg maler? Thi det er mig nødvendigt at bestyrke mig i Hellighed, ved en eller anden hellig Gjenstand, som tillige er skjøn.“

„Kan aldrig blive Tale om“, skreg Priorinden og korsede sig.

To Dage derefter havde jeg begyndt at arbejde i Kuppelen, en stor Løvsal, hvorigjennem Engle og Helgene skulde se ned. Det var dødsstille i det halvmørke Værelse, men fra Bønkapellet lød Nonnernes hellige Sang. Ensformig og dump varede den en Halvtime, og jeg forsøgte at more mig, som jeg bedst kunde, med at fløjte en verdslig Melodi, da drejedes Nøglen om til Døren i Kuppelsalen, hvor jeg sad paa mit høje Stillads. Nogen kom, det var Priorinden. Men over hendes Skuldre kigede et Par skjælmske, leende Øine og endnu et Par op til mig. Priorinden lukkede hastigt Døren og kom ind.

„Nu, Maestro! Hvordan gaar det med Arbejdet?“

„Brav.“

„Men De synes at kjede Dem.“

„Forskrækkeligt. Men hvordan det?“

„Jo, thi De synger ugudelige Viser. Vi bruge kun at synge hellige Sange.“

„Da maa De lære mig nogle saadanne, thi synge maa jeg. Forresten var min Vise ikke ugudelig, den lød saaledes:“

„Skaan mine Øren!“

„Hør dog:

„Der var to gode Venner,
Som holdt hinanden kjær,
Den ene var en Ungersvend,
Den anden en Jomfru skjær.

Ikke er vel det ugudeligt?“

„O, det er rædsomt, at saadant skal høres i vort Kloster!“

„Send mig da Nogen, som kan lære mig en gudelig Sang!“

„Hvad tænker De paa? Men hør, vi synge altid mindst fireogtyve Gange samme Melodi, den kan De lære Dem!“

Næste Dag sang jeg endnu værre.

„Hvad tænker De paa?“ skreg Priorinden. „Jeg tror minsandten, vi faa sende Dem en Lærerinde. Vi have en Kvinde her paa sexti Aar, som endnu synger godt, hun skal undervise Dem.“

„Bed Kjærringen drage til —“

„Hvorhen? fy! — fy! De vilde sagt noget Stygt. Hun kommer imorgen. Men, hvad er det, Maestron maler der, det ser mig ud som en vild Gut?“

„En Engel, Fru Priorinde!“

„Ikke se vel Englene saaledes ud — som smaa Skøjere.“

„Aa, han gjør intet Ondt. Lad ham faa staa der!“

„Drengen er forresten sød! Maler De flere lignende?“

„Saa mange De behager. Jeg synes meget om at male Amori — Engle vilde jeg sige.“

„Amo — Amori, hvad er det?“

„Aa, det er en Slags Engle for den kristelige Kjærlighed!“

„Saa — saa —.“ Den gamle Dame var fornøjet med Gutten og gik.

Kom saa næste Dag. Jeg havde allerede en Farvekop færdig til at helde over den skikkelige sextiaars Lærerinde.

Da hørte jeg en livsalig Røst sige: „Maestro, hvordan kunne vi komme op til Dem?“

Jeg saa ned. I Salen stode tre Gratier eller Engle, eller hvad jeg skal kalde dem, i sorte Slør — jeg satte

Stigen tilrette, og de klatrede op. Jeg saa paa dem; den Ene var vakrere end den Anden, men den Tredje var den Vakreste. Dog var det ej den, jeg længtes efter at se.

„Priorinden er bortrejst, og vor Sanglærerinde —“ sagde den Første hastigt.

„Er bleven syg“, indfaldt den Anden endnu hurtigere.

„Og da Priorinden har sagt hende, at De —“ raabte den Tredje —

„Var et skikkeligt og alvorligt Menneske —“ sagde alle Tre —

„Saa bad hun os —“ sagde No. 1 langsommere.

„Forsøge —“ sagde No. 2 endnu mere smorzando.

— — Den Tredje sagde Ingenting. Det blev stille.

„Herre Gud, hvor I ere søde!“ sagde jeg. „Ville I lære mig at synge gudelige Sange?“

„Ja, hvilken ønsker De?“

„Jo, lad mig faa den om Ridderen og hans Fæstemø, som ventede paa ham i syv Aar, medens han var i fremmede Lande, og siden —“

„Den kjende vi ikke. Nu, og siden?“

„Og siden?“

„Og siden?“

„Saa døde hun.“

„Aa“, raabte de alle Tre.

„Syng den for os!“ bad den Første.

Og inden Middag havde jeg lært dem fire Romancer og to Kjærlighedsviser, — de havde en utrolig let Fatteevne og en Hukommelse! Selv havde jeg Ingenting lært, men uendelig morsomt havde vi havt det, det er vist, og fire Amo — Engle vil jeg sige — havde jeg malet, to og to i hver Hvælving.

Næste Dag kom Priorinden. „Ugudelige Menneske!“ raabte hun.

„Kan jeg hjælpe for at Eders Børn lære lettere af mig, end jeg af dem; jeg har altid havt et daarligt Hoved.“

„Har De nu malet flere saadanne — hvad var det, De kaldte dem? —“

„Ja, fire Stykker —“

„Nu synes jeg, de blive formange, de leje Gutterne; mal nu nogle hellige Nonner!“

„Bevares ja!“ Men jeg mærkede vel, at hun syntes særdeles om mine Gutter.

Da begyndte jeg paa Luna med Sløret, Maanens kydske Herskerinde, det bedste jeg har gjort. Mine Tre kom ikke igjen.

En Eftermiddag aabnedes Døren, og ind hoppede alle Tre, ledsagede af en Fjerde, og det var just hende, som jeg søgte.

De stege op til mig og fortalte, at Priorinden var rejst bort paa otte Dage til Modena, og nu havde de mere Frihed. Men den Fjerde blev siddende ganske taus og saa paa mig — ah, det var et Par Øjne, som kunde gjort en Helgen gal, hvor meget mere da en syndig Maler!

„Mishager det Dem, at vi komme?“

„Mig? Nej, jeg er i den sjette Himmel.“

„Nej, findes der saamange Himle?“

„Der findes syv, kjære Børn . . . hvor I dog vide lidet!“

„Men hvorfor sagde De da nys den sjette?“

„Fordi jeg bare kan tænke mig en højere Lykke.“

„Og det er?“

„At faa være alene med hver især af Eder!“

Da lo mine Duer! Kort derefter fløj de ned.

Men Dagen derpaa aabnedes atter Døren til Kapellet og ind træder No. 1, — alene. Herre Gud, hvor vi lo og morede os deroppe paa Stilladset i al Uskyldighed. Eventyret endte virkelig med et Kys.

Saa brast hun i Graad, stakkels Liden, og nu gaar hun vel hen og fortæller det til den første den bedste Munk, som vil skrifte hende. Men jeg skal nok være væk inden den Tid.

„Maestro“, læspede Dagen derpaa No. 3 nede fra Salen. „Jeg tør ikke komme op til Dem, men jeg har Noget at sige Dem, hemmeligt.“

„Nu?“ Jeg steg ned.

„Hvis De er snil og god, saa faar De imorgen to Voxlys fra den hellige Gravs Kirke, af vort Kloster!“

„Bed da, at Søster Angelica (det var No. 4) bringer mig dem.“

„Det skal jeg!“

Den søde Pige talte endnu lidt med mig og gik sin Vej — uden Kys. No. 1 havde bestemt skriftet for hende.

Dagen efter kom den englelige Angelica — og hvad vi besluttede, det taler jeg endnu ikke om. Men under Vinduet til Haven gjorde jeg et Hul i Muren, og i lang Tid havde jeg nu Besøg af min Engel, baade længe og vel, thi Priorinden blev borte to Maaneder istedetfor otte Dage — da, o Tordenslag fra min blaa Himmel!

En Aften havde jeg efter Sædvane taget Vin, Brød og Frugter op paa mit Stillads, og de fire venlige Piger sade fortroligt deroppe, dels talende dels syngende, medens Bægerets Indhold vædede Læberne — da aabnedes Døren til Kapellet. Priorinden var kommen hjem og savnede sine fire Nonner. „Stille!“ bød jeg, og stille som Mus sade de deroppe i Skumringen.

„Maestro Antonio!“ raabte Priorinden, „have nogle af Nonnerne taget Vejen gjennem dette Rum ud til Gaden?“

„Ud til Gaden? Nej, Fru Priorinde, det kan jeg helligt forsikre, at jeg ikke har seet. Jeg har ved alle Helgene andet at tænke paa, end Døren til Gaden.“

„Hvorledes gaar det med Arbejdet nu?“

„Jo, det gaar godt, sexten Gutter staa nu færdige til Deres Naades Tjeneste, to og to!“

„Komme de hellige Nonner snart under Hvælvingen?“

„De ere der allerede, men Deres Naade kan ikke se dem nu for Skumringen, men i Morgen.“

„Nu ja, jeg har ogsaa andet at tænke paa, end Eders Billeder . . . mine fire ulykkelige Børn!“ Hun gik ud paa Gaden.

O, de fire Børn vare sletikke ulykkelige saasnart hun var væk. En to tre ud gjennem Muraabningen til Haven, — men o ve! Priorinden havde været listigere end jeg og saa over Muren fra Gaden de fire syndige Nonner spadsere ud gjennem Aabningen en efter en.

Hun for ind til mig. „Skammelige Synder!“ raabte hun. „Og De kunde lyve og sige, at De ikke havde seet dem . . .“

„Jeg lyver aldrig, Deres Naade; jeg sagde kun, at jeg ikke havde seet dem gaa ud paa Gaden, som sandt var.“

„Men De skjulte dem!“

„Det gjorde jeg visselig ikke; tvertimod, da Deres Naade spurgte, om de hellige Nonner snart skulde komme

under Hvælvingen, svarede jeg, at de allerede vare der, og at De bare for Mørkets Skyld ikke kunde se dem."

„O, De er en stor Skurk! Det var som jeg sagde, at det vilde løbe galt af at faa et Mandfolk og det ovenikjøbet en Maler ind i vort hellige Kloster!"

De stakkels Nonner skulde strengt straffes, det gjældte nu kun at befrie Angelica, inden det kom saa vidt.

Jeg behøvede en Model for min Luna, og forlangte en saadan af Priorinden. Men hun var ubevægelig. „Søg den blandt Eders verdslige Kvinder", sagde hun.

„Men en aldeles vanhellig Kvinde kan vel ikke tjene til Model for mine hellige Nonner."

„De har Ret", sagde hun, smigret paa Standens Vegne, og vedblev i en blidere Tone: „De kan da vælge en af disse fire Ulykkelige, som har vovet at overtræde Klosterets Regler forat se paa Eders Malerier. Lad en af dem til Straf være udsat for Eders infame Blikke — hvor hun skal lide! O, den Stakkel! — Jeg vil selv passe paa hende . . ."

Jeg valgte Angelica, og hun kom ledsaget af Priorinden. Medens jeg malede, fæstede jeg mit Blik skarpt paa denne sidste.

„Hvad i al Verden gjør De, frække Menneske! De maler dog vel aldrig mig", sagde Priorinden. „Og hvem er saa denne løse Kvinde, som De maler; ikke skal vel det være nogen Helgen heller?"

„Har De ikke hørt tale om Santa Luna?"

„Nej, men De har bestemt portraitteret mig, — hent hid et Spejl, Angelica!"

„Men ærværdige Moder, der findes intet saadant i Klosteret."

„Tossede Barn, der findes jo et under Bønskammelen i min Celle. Denne Maler ved allerede saa meget, at han gjerne kan vide det med."

Hun fik Spejlet, sammenlignede min vakre Luna med sit eget stygge Ansigt og udbrød med slet dulgt Glæde:

„Hu! forskrækkelige Menneske! dette er jo aldeles mit eget Ansigt! Signore Antonio, De er en Skurk. Jeg bliver her ikke et Øjeblik længer!"

Hun forsvandt og vi vare alene. Et dyrebart Øjeblik, som vi benyttede til at aftale vor Flugt samme Aften. Luna var saagodtsom færdig, og idet Priorinden kom til-

bage forat hente Angelica, sagde jeg, at mit Arbejde var færdigt, — Stilladserne kunde nedtages.

„Nu, hvad forestiller saa hele Billedet?“

„Det Hele, Deres Naade, er en Løvhytte, gjennem hvis Aabninger Guds hellige Engle kige ind, holdende diverse fristende Gjenstande, Vildsvinehoveder, Hjortehoveder og andre lækre Kjøkkensager, mellem dem en Hob hellige Mænd og Kvinder — Santa Luna og hendes Følge.“

„Godt, godt“, sagde den Gamle. „De kan hente Deres Betaling hos Munkene i San Giovanni.“

Jeg gik did og fik mine Penge — gjennem Hullet i Muren og ved Hjælp af en Stige over Havemuren flygtede Angelica fra Klosteret.

„Det er ikke mere noget Nyt eller Vanærende at forlade Klosteret“, sagde den Englelige, da hun sad ved min Side i Vognen, som skulde føre os over Grændsen om Natten, eftersom for flere Aar siden en tydsk Munk og Nonne have gjort det samme og endda reformeret Kirken — hans Navn skal være Luther — og hvad skader det da, om vi gjøre det, vi, som bare hede Angelica og Antonio Allegri da Correggio — —“

Antonio Allegri da Correggio — jeg strøg mig selv over Panden, — hvad, hvor, hvem var jeg?“

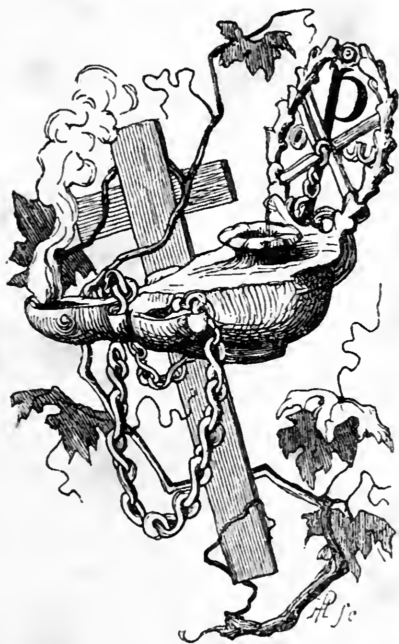
Men Vennen fra Riva fortsatte: „Du kan være hvem Du vil, hvor Du vil, hvad Du vil, om blot Øjeblikket er gunstigt; det Hele er dog blot en livlig Indbildningskrafts Spil, med nogen Hjælp af det, som jeg vilde kalde vor Universalsands — men gaar Du i Søvne? Du svarer Intet?“

Om jeg gaar i Søvne, ved jeg ikke; men i den runde Sal i San Paolos Kloster staar endnu Luna med sin Vogn og de sexten Amoriner, det ved jeg — og jeg husker meget godt da jeg malede dem.

6.

En Historie fra Katakomberne.

Roma den . . .



erlen blandt Verdens Stæder! Hvad er det dog for en hemmelig Lykke, som skjuler sig i den Bevidsthed, at være Beboer af „den evige Stad!“ Mellem det Øjeblik, da Du ved Din første Vandring paa denne Erindringens Jord siger til Dig selv: „Hvor Lidet her dog er tilbage, hvor svage disse Spor af den fordums Storhed dog ere?“ — og det Øjeblik, da Du efter den lange, alvorlige Indvielse vandrer paa de samme Steder med opladt Øje mellem Skove af Søjlerader, under kjølige Buegange, blandt pragtfulde Templer og ser al den gamle Herlighed gjenoprejst ved Dit eget Blik, — mellem disse to Øjeblikke ligger der en Uendelighed af Indtryk og Minder, af Følelser og Fantasier, der for evigt binder et Menneskes Sind ved den Stad, hvor han har levet sammen med de svundne Tider og de store Døde.

Hvor ofte har den ikke lydt for mit Øre som en stille Jubelsang den gamle, dejlige vatikanske Hymne:

„Roma, du ædle, Jorderigs Dronningmø,
Herligste Stad, som blomstrer blandt Stæderne,
Rødmende højt af Martyrernes Rosenblod,
Hvid af de reneste Jomfruers Liljeskjær,
O, dig prise vi, o dig takke vi,
Signet være du i al Evighed!“

Med Toner fra Kirkens gamle Dage priser Hymnen den Stad, hvor Christenhedens blodige Rose skjød op af den antike Verdens Marmorgrus, og i hele den Kreds af mindeværdige Steder, som her omgiver os, hviler den ejendommeligste Farvebrydning over det Punkt, hvor de to Verdener mødtes — jeg mener i det Rom, der, som en hundrede Mile lang hul Traad slynger sig under vore Fødder, det underjordiske, christne Rom, hvor Blomsten havde sin skjulte Rod, hvorfra den kjæmpede sig op i Dagen og Sollyset.

Efter en anstrengt Dagsvandring i den antike Gravstad langs den appiske Vej, havde jeg bestemt Aftenen til et Besøg i Kalixtus's Katakomber, hvortil Nedgangen just findes ved den nævnte Vej, og som indeholder de fleste gammelchristelige Fresker. Solen gik ned bag St. Peters Kuppel, og en gylden Glans bredte sig som en Glorie om Christenhedens Metropolitankirke. Ude paa de østlige Bjerge legede Solskinnet endnu et Øjeblik, men strax efter laa hele Campagnen i en florlignende Halvskygge, hvori efterhaanden alle Gravstadens antike Rester: Aqvæducterne, Gravene, Cirkus og Stadsmurene traadte frem i sorte Contourer, og Sommeraftenens blide Skumring med sin silkebløde Luftning svævede hen over Egnen; jeg sagde det pragtfulde Syn Farvel og fulgte min venlige Fører, der med tændte Lys ventede ved den store Trætrappe.

Faa Minutter efter stode vi paa Katakombens Bund. Forunderlige Tanke! Her havde de slumret disse Tusinder, der udkjæmpede Christendommens første Kamp, her bleve de lagte for at vente paa sin Opstandelse, Grav ved Grav i endeløs Længde, og mellem Gravene Capeller og hvælvede Nischer, Helgenernes Hvilesteder. Gangen er

ikke bredere, end at to Mennesker netop kunne komme forbi hinanden, og dens Højde er en Mands. De aabnede Grave, to à tre over hinanden, vare forhen lukkede ved en Stenplade eller tilmurede; de strække sig efter Længden i Væggen langs Gangen, hver Grav saa lang som et udstrakt Menneskelegeme; her lagdes Ligene i dobbelte Tepper, i hvilke fandtes ulædsket Kalk, der forebyggede Uddunstninger. Nu ere Stenpladerne med de mærkelige Inskriptioner bortførte til Musæerne, Ben og Aske til Kirkerne, de tomme Gravhuler gabe Dig imøde. Naar et hedensk Tempel i Middelalderen skulde forvandles til en christen Kirke, forjagede man den onde Aand, til hvilken Templet havde været indviet, ved at bringe en Martyrs Ben ind i Kirken; — dengang Pantheon, der havde været viet til „alle Guder“, altsaa til alle onde Aander, skulde renses, var en Helgen ikke nok; man kjørte 28 Hestelæs Helgenben ind under Alteret fra Katakomberne — og saa vege de antike Guders Aand fra Rom?

Som med et usynligt Net omspinde Katakomberne den gamle Stad, og staa tildels i indbyrdes Forbindelse. I den vatikanske Høj, hvor Petrus efter Sagnet led Martyrdøden og hvor Peterskirken nu staar, anlagdes de ældste Katakomber ved Slutningen af det første Aarhundrede; men siden udbredte de sig saa, at de næsten findes foran alle Roms Porte; man kan regne nogle og tyve nu kjendte Katakombesystemer; i Oldtiden fandtes omkring firti. Deres samlede Længde beregnes til omtrent sex hundrede italienske Miglier (150 geogr. Mile) og Gravenes Antal til tre og en halv Million.

Katakombernes Opdagelse er i alt Væsentligt ikke gammel. Efterat have været kjendte i det 16de Aarhundredes Slutning, tabtes atter Nedgangen, der i Oldtiden var de Christnes Hemmelighed, og gjenfandtes først i vor Tid. Her, hvor jeg nys steg ned ad den brede Trætrappe, stod for femten Aar siden en Stald; Ingen ahnede her nogen Katakombe. Da opdagede den lærde Rossi, at denne Stald havde en halvrund Væg — og dermed var egentlig hele Opdagelsen gjort. Sagen var, at man vidste, at Nedgangen til Kalixts Katakomber skulde have været i et Oratorium udenfor Porta San Sebastiano; her fandtes nu en Væg, der fuldkommen lignede en Absis i et gammelchristeligt Oratorium. — Rossi fik Pius IX til at kjøbe

Grunden, og nu grov man, og stod efter faa Dage midt i Kjærnen af det berømteste Katakombesystem, Feltet for de rigeste Opdagelser. Man har stridt meget om Katakombernes oprindelige Bestemmelse; et Blik paa Stenen i den Gang, hvori vi nu befinde os, kan overbevise os om, at vi ikke have at gjøre med et Stenbrud; thi denne Tuf er for blød til Byggematerial; ikke heller har her oprindelig været en Sandgrav; thi det er heller ikke Puzzolanjord, vi her træffe, det er en Mellemart, en meget sprød Sten, der netop har været egnet til at grave i; og temmelig sikkert tør man vel antage, at Katakomberne oprindelig ere blevne anlagte af de Christne i den Hensigt, de altid have opfyldt, at være Gravsteder. Thi man maa heller ikke forestille sig, at de skulde tjene som Forsamlingssteder; det var kun i Forfølgelsens Dage, at de tjente til Kirke, til Skole, til Alt; men vel holdtes her ofte Gudstjeneste ved de Helliges Grave i de tre Aarhundreder, som Katakombernes Historie omfatter.

Man talte just med stor Henrykkelse om nogle nyopdagede Fresker, en Madonna med Barnet fra det 2det Aarhundrede med Spor af antik Renhed i Fremstillingen, om nogle symbolske Tegn, og jeg havde faaet Tilladelse til at aftegne dem, hvilket nu var Hovedhensigten af mit Besøg.

Allerede ved Nedgangen havde et klamt Vindpust vakt en Febergysen hos mig, idet det drog ud som et Aandedræt fra de dybe Gravhuler; vi havde nu vandret frem igjennem flere Capeller, og allerede gjort endel Bøjninger i de lange Gange, jeg var træt og paaskyndede vor Vandring, da med Et, idet jeg var ifærd med Læsningen af en Grafitindskrift, et nyt Luftstrøg foer imod os og slukkede mit Lys. Min Fører tog det for at tænde det ved sit; men ved en klodset Bevægelse faldt hans eget til Jorden — og vi stode i Mørke. Han havde Fyrstikker hos sig; men den fugtige Luft i Forening med deres egen Beskaffenhed gjorde dem ubrugbare, og snart var den sidste forgjæves forsøgt. Pludselig stode alle frygtelige Eventyr om Forvildelser i Katakombernes Mørke med rædsom Klarhed for min Erindring. Min Fører forsikrede imidlertid, at det aldeles ingen Fare havde; efter faa Minutter skulde han have hentet Fakler, han kjendte Vejen her ligesaagodt i Mørke som ved Lys. „Sæt Dem kun

ganske rolig her i Capellet, saa skal jeg strax være her tilbage."

Jeg havde egentlig havt bedst Lyst til at følge med ham; men jeg skammede mig ved min Frygt og besluttede at vente. Han gik, og med underlige Følelser hørte jeg Lyden af hans Skridt langsomt tabe sig i de stille Gange og endelig dø. Her sad jeg da i denne Dødens tusindaarige, labyrinthiske Bolig, afhængig af, at dette ene Menneske ikke et Øjeblik blev desorienteret; her vilde aldrig blive lysere, hvis han ikke kom tilbage, vi vare udenfor det Strøg, der sædvanlig forevises de Rejsende. Jeg nægter ej, at en hemmelig Gysen, som det var mig umuligt selv ved den fasteste Viljeanstrængelse at bekjæmpe, gjennemzittrede mig med isnende Kulde — min Pande var glødende hed og forgjæves lagde jeg den mod Væggens kolde, fugtige Tufsten. Min Haand greb foran sig i Mørket, den famlede inde i en Gravfordybning og fyldtes af Aske og Benstumper — maaske Helgenben, ialfald tusindaarige Reliqvier. Jeg syntes vel, at jeg var ene her i de Dødes Stad, men midt imod mig stod et farligt Væsen, det eneste jeg havde at frygte, og stirrede paa mig med sine tusinde Øjne — min Fantasi. Pludselig begyndte den at spille næsten med en Hallucinations Livlighed og Billederne bleve Kjød og Blod. Jeg forsøgte at beherske dem; da det var forgjæves, hengav jeg mig til dem.

Det Liv, som havde levet og færdedes her mellem de Døde, traadte pludselig ligesom virkeliggjort frem for mig. Disse Huler havde jo i Forfølgelsens Dage været befolkede af hine Mennesker, som fremfor Andre vare grebne af Troen paa det Store og Hellige, saa de derfor havde offret Liv og Blod; her, just her havde de levet og lidt, grædt og jublet, elsket og bedet og fundet Døden, og nu hørte jeg tydelig de Christnes Tog nærme sig og Hymnen tone usynligt fra de fjerne Gange nærmere og nærmere, — og forbi mig drog et langsomt Tog af halvt tilhyllede Skikkelser, som paa en Baare bare en ung Martyrinde, i hvis foldede Hænder en hvid Rose blomstrede.

Toget drog forbi og svandt i det næste Capel, jeg sad atter i Mørke.

„Cyrillus, Cyrillus — kom med!“ hviskede en Stemme — „det er Din Søster, den hvide Lilje, de bære til Hvile.“

„Lad bære — lad hvile — jeg kan ikke komme — jeg tænker paa Biskopens friske Rose.“

„Lad Sofronia fare — hun bliver ikke din; der lyser Noget i hendes Øje, som taler om Martyrdøden.“

„Visdomsugle! hvem beder Dig spaa? Lad mig vandre min Vej og gaa Du din egen. Der er hun, der gaar hun, se hvor hun ligner en Dronning i sin Gang, se, hvor Østens Datters Øje brænder, se, hvor hendes Slør falder smukt, naar hun gaar — og nu skal jeg sige hende Farvel.“ Cyrillus sprang op og gik.

Men den Skikkelse, som havde tiltalt Cyrillus, vendte sig nu og sagde: „Du skal se, hvorledes det gaar — hun har dig ikke kjær! Hun er kold som Diamanten, om hun ogsaa funkler som den. Hun er bestemt til en større Skjæbne end at kysses af Dine Læber. Se vel til!“ Cyrillus gik igjennem de fire forenede Capeller og stod snart i det Capel, som kaldes den hellige Sixtus’s. Væggene vare overdragne med Indskrifter, men rundt om slumrede under halvrunde Nischer de afdøde romerske Biskoper — han kunde læse deres Navne, som de kunne læses endnu efter Aartusinder: Anterus — Fabianus — Lukis — Eutychianus — de vare Alle døde som Martyrer, vi kjende deres Navne som tilhørende vor Tidsregnings andet Aarhundrede. Et portativt Altar af Træ stod midt i Capellet, foran det laa fire og tyve Soldater begravne — de havde fundet Martyrdøden under Gallienus. Her mødte Cyrillus den dejlige Sofronia, de stode foran Altaret under den i Loftet hængende Lampe, der kastede et svagt Skjær over Capellets Enkeltheder.

„Din Fader, Biskopen“, sagde Cyrillus, „har bestemt mig en dobbelt Lod — Skilsmisse og Forening, han sender mig i en Mission til Africa, og naar jeg vender tilbage, har han lovet mig din Haand, bestemt for mig fra Barndommen af. Men Sofronia, har Du ikke et venligt Ord til Afsked?“

„Det er ikke Tider til at tænke paa Fred og gode Dage. Her ved vor Fod ligge Martyrer, der have udgydt sit Blod — imorgen kunne vi ligge som de — Du har altid været mig en Barndomsven — nu er Barndommens

Tid forbi", sagde Sofronia, men hendes Tanker vare ikke hos ham og hendes Øje undveg hans Blik, som den sky Hind undviger Jægerens Net.

„Naar jeg nu er borte", vedblev Cyrillus, „saa tænk paa mig. Jeg vil tælle Dagene til jeg ser Dig igjen — gjør Du det samme. Du er saa stille, Sofronia!"

Ak — han vidste ikke, at siden den Dag, hun var bleven ham lovet til Brud, og hun lig et Barn uden at vide, hvad der egentlig skeede, gav ham sit Ja, var der ikke et Spor igjen af Barnet: den sidste Forfølgelse havde lagt et dødeligt Had ind i hendes Sjæl mod den grusomme Cæsar, et Had, som havde ulmet i hende i lange Aar; men han anede maaske, at et eneste Øjeblik paa en smuk Aften havde lagt en anden Følelse derind, der fjernede hende end mere fra den stakkels, trofaste Cyrillus. Ialfald sagde han: „Du drømmer kanske om den romerske Ridder, som reddede Dig i Gravstaden."

„Gud være med Dig og bevare Dig paa din Vej", svarede Biskopens Datter ham, men hendes Tanker vare ikke hos ham, og hendes Øje undveg hans Blik.

„Er der Noget, som trykker paa dit Sind, Sofronia!"

„Ja. Og Du vil faa det at vide — naar Du vender tilbage." Men for sig selv tilføjede hun flygtigt og uhørligt: „thi da vil det have knust mig." „Der ser jeg min Fader", tillagde hun — „farvel."

Den gamle Biskop støttede sig ved sin Datters Arm, idet de vandrede mod Katakombens Udgang: „Min stakkels Datter!" sagde han ømt, „Du er tankefuld og urolig, fordi din Brudgom skal forlade Dig i disse farlige Tider. — Du frygter, at han skal faa samme Skjæbne, som mine sex raske Sønner, dine Brødre, som bragtes hid med gjennemstungne Hjerter."

Sofronia rødmede.

„Der nævnte jeg nok din bedste Kjærlighed; men glem ej Herren over Cyrillus. Ja Tiden er farlig, atter har Diocletian raset med Ild og Sværd, Gud nedslaa ham, den Kirkens lede Fiende."

„Amen", sagde Sofronia, og der kom en dunkel Glød i hendes Blik.

„Der nævnte jeg nok dit værste Had", vedblev den Gamle. „Ja, det Had skal Du kunne forsvare, naar Du engang staar for Gud; ved dine Brødres Lig svor Du for

hans Aasyn, et Barn som Du var, at forsage Djævelen og hade hans Gjerning og hans Verktøj, Cæsar — thi Cæsar Diocletian er ikke vor, men Guds Fiende. Dit Had har jeg indprentet Dig i din Barndom, maa det følge Dig til din Død.“

Sofronia nikkede bejaende dertil, men hendes Tanker vare ej hos ham.

Snart traadte de ud under den stjerneklare Nathimmel, der havde rullet sit Teppe over den romerske Campagne; de vandrede frem mellem den appiske Vejs pragtfulde hedenske Mausolæer, toge ad en Sidevej ind gjennem Porta Asinaria forbi de Lateranske Paladser og opad Esqvilinerbjerget, hvor en Mængde Christne havde sine Boliger østenfor og især nordenfor Titus's Bade i den Tragt, hvor senere Kirkerne San Prassede og Martino ai Monti anlagdes.

Da Sofronia var traadt ind i sin Faders Hus, deltog hun med ham og Husfolket i Aftenbønnen i Atriet, hvor et lidet Husaltar var rejst; men da den gamle Biskop og hans Folk vare gangne til Hvile, sad hun endnu ubevægelig i Atriet, Husets forreste Sal, og stirrede ind mod den kun ved Tepper, der vare slaaede til Side, fra Atriet skilte Peristyle, gjennem hvis Aabning Maanen netop var i Begreb med at skinne ned, idet den kastede sit Sølvstænk over den lille Fontæne, der sprudlede i Basinet i Peristylens Midte.

„Naar Maanen staar fuld over Peristylen i din Faders Hus ved Midnat“ — det er iaften — det maa snart være Midnat — min Fader har slukket Lampen i sit Kammer — vær mig nu naadig, du som beskytter — nej, jeg tør ikke bede, og dog kan jeg ikke handle anderledes — det er den eneste Vej for mit Had som for min Kjærlighed.“

Hun tog en Lampe i sin Haand, kastede Sløret over sit Hoved, løste de Baand, som fastbandt Husdøren, og ilede ud i den blaa Nat, ikke engang fulgt af sin mest trofaste Tjenestekvinde.

Hun bøjede om langs Titusbadene og gik i Skyggen af dem hen i Retning mod Palatinerbjerget. Der var saa dødsstille i det folkerige Rom, at da hun kom i Nærheden af Forum og steg ned til Velia for derover at komme til Palatin, kunde hun høre sine lette Trin gjenlyde i Søjle-

gangene ved det pragtfulde Tempel, som Hadrian havde bygget for Venus og Stadens Guddom.

„Hedningerne have en beskyttende Gudinde for de Elskende“, hviskede Sofronia, idet hun kastede et Blik paa Templets kolossale Masse, „vor Gud er selv Kjærlighed, og dog frygter jeg for ham. Sofronia, hvad gjør Du? Jeg gaar i Kraft af den Kjærlighed og det Had, Gud selv har lagt i mit Hjerte“, svarede hun atter sig selv, som for at styrke sig, og ilede kun endnu hurtigere opad Marmortrapperne, som ved Titus's Triumfbue ledede op til de pragtfulde Adonishaver paa Palatin, hvor Palmetræerne viftede i Nattevinden og alle Kejserborgens Roser udsendte sin Duft.

„Det er gjort“, sagde hun, da hun stod ved Fontænen, og man følte i det Ord, at en mægtig Beslutning nu var uigjenkaldelig tagen. Hun famlede med Haanden ved sit Bryst og blev staaende i en lyttende Stilling, med Haanden knyttet i Barmen.

Der hørtes Skridt fra Kejserborgens Gange nærme sig gjennem Haven — —

„Er Du der, Sofronia, Dejlige!“ hviskede en klar, dyb Stemme ved hendes Side, og en ung, pragtfuldt klædt romersk Ridder viste sig i Maanelyset. „Tak, at Du kom. Tak, at Du vil bønhøre min Kjærlighed.“

„Ikke, før jeg har modtaget et Pant paa Din Troskab.“

„Behøver Du et saadant? Erindrer Du ikke den Nat, jeg førstegang traf Dig? Du vandrede hjem fra Eders Gravstad, jeg kom med mine Venner fra et lystigt Drikkegilde, min Pande var krandset med vaade Roser — og dog, da man nærmede sig Dig med frække Ord, da man overfaldt Dig —“

„Reddede Du mere end mit Liv, befalede dem med Ord og Sværd at lade mig fare med Fred, jeg har ikke glemt det, — og Du fordrede som Tak kun at se mig hemmeligt her i Kejserborgens Haver, hvergang Fuldmaanen stod over Peristylen i min Faders Hus. Jeg gav Dig mere end dette, Publius! Jeg gav Dig min Sjæls Fred. Inat er jeg kommen for at fordre den Pris, for hvilken jeg har solgt min Sjæl. Tror Du, at den kristne Biskops Datter vilde møde den romerske Ridder og give ham sin Kjærlighed, naar det ej var, fordi hun følte, at

han elskede hende saa højt, at han vilde gjøre Alt for hende?"

„Og hvilken er den Pris, Du fordrer?"

„En Samtale med Cæsar Diocletian!"

„Med Cæ — —"

„Du kan være taus, thi Du elsker mig, — derfor vil jeg betro Dig Alt. Fra min Barndom af har jeg lært Et fremfor alt Andet: Had til Cæsar Diocletian! Han forfølger den Tro, som er mig hellig, han har myrdet mine sex Brødre; daglig falde Christne i store Flokke — og saalænge har jeg tæret paa mit Had, saalænge har jeg knuget hans mørke, blodige Erindring til mit Bryst, til den kvæler mig, og jeg kan ikke gjøre Andet end jeg gjør. Diocletian, en sjelden Gjæst i Rom, er nys kommen hid. Jeg maa — tale med Diocletian, og Du skal skaffe mig ham i Tale."

„Men hvad vil Du ham? Og hvad skjuler Du paa dit Bryst og hvorefter famler din Haand? Husk, at Diocletian er din som han er min Fyrste. Og mon han kan handle anderledes? Eders Sekt er farlig for den romerske Stats Enhed — Cæsar maa enten selv være Christen eller udrydde de Christne. Han har ofte tænkt sig Muligheden af at gaa over til Eders Tro — men hvad vilde Romerstaten saa blive? Det Fædreland, han er sat til at elske og beskytte, vilde styrte sammen. Hans Hjerte bløder, naar Raadet tvinger ham til at decretere Forfølgelser, jeg veed, at han i sit stille Kammer har knælet for Eders Gud og med Taarer bedet om at finde Sandheden, men en Røst i hans Indre har sagt ham, at Fædrelandets Frelse, — det er Sandheden for ham. Jeg veed, at han i lange Nætter har ønsket at frasige sig Thronen og drage sig tilbage i stille Ensomhed, i sin Barndoms Hjem for at søge Eders Gud, naar han kun vidste Staten i Sikkerhed, men det indbrydende Dagslys har vist ham tusinde Arbejder, som først maa gjøres til Landets Vel, og som har raabt til ham: Her er den Gudstjeneste, Du skal øve. Døm ej saa strengt, Sofronia! Du veed ej, hvad Cæsar lider, naar han maa forfølge dine Brødre."

Men Sofronia stod ubevægelig som et Marmorbillede med Haanden i Barmen.

„Hvad vil Du Cæsar?" vedblev Publius.

„Kjender Du Historien om Judith og Holofernes? Om Jael og Sisera, om alle disse Kvinder, som offrede sig for at redde Guds Folk?“

„Nej, Sofronia.“

„Som de vil jeg gjøre. Du taler om hans Fædreland. Hvad er et jordisk Fædreland mod det himmelske Hjem? Did var det, jeg vilde, vi skulde følges; men atter træder denne mørke Skygge Diocletian imellem os.“

„Diocletian“, lo Ridderen, „er ingen mørk Skygge, som Du tror. De romerske Piger sige, at han er lys og dejlig, og at hans Øjne ere bedaarende. Han er glad og ungdommelig. Saa Du ham, vilde Du forundre Dig over Dit Had.“

„O nej — nej; thi dette er intet menneskeligt Had, — det er plantet af ham, som siger: „Elsker eders Fiender“; thi Diocletian er mere end min Fjende — han er af det Onde.“ . Der kom en Glød i Blik og Stemme, da hun sagde dette, som næsten forfærdede Romeren.

„Velan da — jeg skal føre Dig til Diocletian, det staar i min Magt. Imorgen skal Du se ham. Jeg skal afhente Dig ved Middag udenfor Oratoriet, ved Nedgangen til Eders Katakomber, som Du har lært mig, at jeg maa kunne finde Dig der, hvis jeg engang mister Dig over Jorden.“

„Og saa kun et Ord, Publius. Naar jeg har — talt med Diocletian, flygte vi herfra til en stille Dal ved Soracte, hvor Ingen skal finde os. — Men der vil Du blive Christen; thi Du er ej som de andre Romere, saa mildt som Dit Hjerte, saa varmt og ædelt banker ingen anden Romers — der skulle vi leve stille og lykkeligt —.“

„Ja, Sofronia, — det er ej langtfra, at Du kunde overtale mig til at forlade baade Fyrste og Stat for at nyde Din Kjærlighed, og den Lykke, som maa bo i Din Religion —“

„Altsaa: imorgen til Cæsar — Du fører mig til ham; det er altsaa med Dig, Publius, som med mig: Din Kjærlighed er større end Din Troskab —“, sagde hun smilende for første Gang i lang Tid. — „Men derfor tilhøre vi ogsaa hinanden, derfor have vi fundet hinanden for Tid og Evighed — fordi vi ere glødende i vor Kjærlighed — og vort Had. Men det er Tid at skilles.“

Han førte hende nedad Marmortrapperne, forbi det Flaviske Amfitheater, og da han med et Kys havde skiltes fra hende, saa han hende forsvinde i Skyggen af Titus's Bade.

„Du skal faa Din Vilje, forunderlige, djærve Kvinde“, hviskede han; „men naar Du har seet Din Fyrste, saa er Du min for evig.“

Han vendte tilbage til Palatin, steg ind gjennem Haverne op til selve Kejserborgen; ved Vestibulen for en halvsovende Vagt op, stirrede mod Maanelyset og raabte ham an. Han skred forbi, idet han vendte sit Ansigt mod Soldaten, som pludselig lysvaagen bøjede sit Hoved dybt, lod ham passere og hviskede for sig selv forundret og forskrækket: „Cæsar!“

Men medens Sofronia dvælede i Adonishaverne, gik Cyrillus sin sidste Gang i Rom forbi hendes Faders Hus og tænkte ved sig selv: „Sofronia! Nu hviler Du derinde og sover den Uskyldiges Søvn og alle Engle vaage over Dig; kunde jeg nu tale med Dig, jeg skulde hviske Dig et Ord i Øret, som skulde borttage Din Uro og evig forene os; thi nu veed jeg, hvem han er, som reddede Dig hin Aften i Campagnen: jeg har gjenkjendt ham — og ham kan Du aldrig elske. Bliv mig tro, som jeg er Dig tro, rene Slumrerske, farvel!“

En tilhyllet Kvindeskikkelse gik ham i dette Øjeblik forbi — men han kjendte hende ikke.

Den næste Morgen var der en Fest i Katakomberne, man fejrede en Helgens himmelske Fødselsdag, det vil sige, hans jordiske Dødsdag. Capellerne vare oplyste med Lamper og næsten den hele romerske Menighed forsamlet. Ærbødigt hilsede Menigheden den gamle Biskop, som støttet af sin Datter, sit sidste og eneste Barn gik ind i det rigest smykkede Capel, for at forrette Morgenbønnen. Capellet var just nylig blevet udsmykket, og Biskopens Øjne dvælede med Velbehag paa den i Forhold til den øvrige Simpelhed rige Decoration. Over det simple Træbord, der tjente som Altar, men over hvilket et hvidt Teppe var bredt, saa man paa Capellets Bagvæg afbildet den gode Hyrde med Faaret paa sine Skuldre; ved hans Side saaes Apostler, der prædike for Hjorden, dog — nogle af dens Faar løbe efter Føde, Andre lege, kun Faa lytte opmærksomt til Ordet; men over dem udgyder sig

Naadens Strøm fra de Talendes Mund. Saaledes udtalte sig den ældste Christendoms alvorlig-naive Symbolik i Billeder. Paa de andre Vægge saa man Brødunderet i Ørken og Moses, der slaar paa Klippen, og endnu den Dag idag møde disse Billeder os fra de samme Vægge; Bispens Øje gled over dem og over den oplyste Nische med Helgengraven, hvor de smaa Lys brændte. „Ak —“ sukkede han, „hvorlænge skal Guds Kirke skjule sig i Mørket for fnysende Hedninger, hvorlænge skal vi maatte begynde hver Forsamlig med en Bøn om, at vor Hule ej maa blive opdaget“ — han bøjede sig stille bedende over Altaret, mens Menigheden med dæmpet Stemme sang sin Hymne:

„Roma, du ædle, Jorderigs Dronningmø!
Herligste Stad, som blomstrer blandt Stæderne,
Rødmende højt af Martyrernes Rosenblod,
Hvid af de reneste Jomfruers Liljeskjær“ —

— da afbrødes Sangen pludselig af en Katechumen, der styrtede ind med Skriget: „En mægtig Krigshær holder udenfor Indgangen, og en høj Mand paa en hvid Hest er i Spidsen“; i samme Øjeblik hørte man Vaabnenes Klirren i Gangene, og den mægtige Romer, som havde havt Mødet med Sofronia den forrige Aften, viste sig, fulgt af en Skare Krigere, i Capellets Indgang.

Biskopen rejste sig og strakte sin Haand imod den: „Vig bort og forstyr ikke Gravenes Fred! Hvo har nu forraadt vort Opholdssted for vore Fiender?“

Sofronia havde seet Publius — hun sank sønderknust ned foran sin Fader. „Det er altsaa Dig“, stønnede Biskopen. „Du, hvem jeg har lært at forsage Djævelen, at forbande Roms Cæsar!“

Men Sofronia var alt staaet op; højrejst gik hun nu forbi sin Fader henimod Publius og rakte ham Haanden, idet hun sagde: „Jeg gaar Guds Ærinde.“ Med en afværgende Bevægelse afholdt hun dem, der vilde trænge ind paa Romerne. Hun forsvandt ved Publius's Haand i Gravgangene.

Men omstraalet af det klare Sollys udenfor kastede han sig paa sin hvide, skinnende Ganger og satte Sofronia paa sin Sadelknap, Toget fulgte dem, og hvor de droge frem, veg Mængden ærbødig tilside.

„Hvorfor bøjer Folk sig saa dybt?“

„Det hilser Din Skjønhed i Soldagens Lys.“

Saaledes droge de gjennem den hedenske Gravgade, hen imod Stadens Mure, langs Caracallas Bade red det straalende Tog indad Porta Capena og op til Palatinerbjergets Kejserborge.

„Hvorfor aabner man Kobber-Portene for os?“

„Fordi Skjønhedens Dronning drager ind i Kejserens Borg.“

Han steg af Hesten, løftede hende ned paa Trinene, og førte hende opad de brede Trapper mellem hvide Skove af Marmorsøjler. Det var ikke saaledes, hun havde tænkt sig at stedes for Kejserens, den forhadte Dødsfiendes Øjne, — en smeltende Musik bølgede om dem. Krampagtigt knugede hun Haanden inde paa Brystet. —

„Hvorhen gaa vi?“

„Til Cæsars Lønkammer.“

„Men Du maa ej gaa med —“

„Jeg maa gaa med, om Du skal finde Cæsar.“

Hun grebes af en naturlig, kvindelig Frygt; da hun saa sig om, vare de blevne alene, hun skred frem ved hans Haand gjennem Rækker af Marmorsale og Peristyler, hvor duftende Fontæner og Blomster spredte en bedøvende Vellugt, — et Teppe droges tilside, og de stode i et Gemak, hvor Dagen faldt dæmpet og farvet ind; de stode i Cæsars Lønkammer — hendes Fører var lige taus; men hendes Bryst pressedes sammen af en unævnelig Angst, og hun spurgte sagte:

„Hvor er Cæsar?“ — hun famlede med Haanden i Barmen.

Idetsamme mødte hendes Blik Publius's. Han stod foran hende høj og stolt som en Halvgud — men med sin venstre Haand havde han blottet sit Bryst. — Alt hvirvledes rundt for Sofronias Blik, og en Ahnelse fik Luft i et ængsteligt:

„Hvo er Du?“

„Jeg er Cæsar Diocletian“. —

Man saa hende rive Haanden ud af Barmen og løfte den — man hørte et Vaaben falde paa Teppet, man hørte et Legeme synke tungt til Jorden; — det var ikke Cæsars.

Da hun kom til sig selv, stod han endnu ubevægelig over hende med det blottede Bryst — Cæsar Diocletian,

hendes Had og hendes Kjærlighed. For ham havde hun forraadt Katakombernes Indgang, for ham havde hun glemt sin Fader og sin Brudgom — for ham — —

Nær ved det nys beskrevne Capel i Katakomberne ligger et Gravkammer, hvor et Christushoved, det ældste maaske, som bærer det delte Skjæg og Haar, stirrer ned fra Væggen, nær derved sees Portrættet af en Biskop, og under dette staar Navnet „Urbanus". Denne Urbanus var det, som havde begravet den hellige Cecilia, Musikens Skytshelgen, i Katakomberne, og ved Siden af Urbanus's Portræt ser man ogsaa virkelig en rigt smykket Jomfru og derunder en stor Helgengrav, smykket med Triumfbuen: her har den hellige Cecilia hvilet. Foran denne Grav stod den gamle Biskop — og udtog af et Gjemme under Altaret de biskoppelige Smykker. Paa sit Hoved satte han sin Tiara, han iførte sig sin Ordenskaabe, Hyrdestaven tog han i sin Haand og hængte Korset paa sit Bryst: det var Petri Efterfølger, som beredte sig til at stride for Gud i Bønnen mod sit eget Kjød og Blod.

„Nu hjelpe mig hele Guds Menighed", sagde han med en Stemme saa dyb og alvorlig, at den ej syntes menneskelig: „I skulle alle bede, at min stille Bøn maa blive bønhørt. Vor Gud er dog stærkere end Cæsar."

„Hvorom beder Du da, fromme Biskop?"

„Min Bøn er stum — en Faders Læbe kan ei udtale den."

Ved Solnedgang kom et Bud fra Palatin, som skulde hente den christne Biskop for Kejserens Øjne.

„Er jeg bønhørt?" hviskede Oldingen og gik i sin biskopelige Pragt den lange, dennegang endeløse Vej til Palatin.

Han førtes til Cæsars Lønkammer — et Teppe droges tilside, og for første Gang i Historien stod den romerske Biskop og den romerske Kejser overfor hinanden. Der vexledes et Blik, et saadant, at man saa, det var to store Fiender, der mødtes.

„Bøj Dig for Cæsar!"

„Jeg bøjer mig kun for Gud."

„Bøj Dig for Cæsar, som har Magt over dit Liv!"

„Jeg frygter ikke for den, som blot kan ihjelslaa Legemet, men ej kan skade Sjælen — dog, Du har Ret, mægtige Cæsar! Du kan ogsaa skade Sjælene — jeg bøjer

mig og frygter nu; og dog er jeg mægtigere end Du.“ Og den Gamle bøjede sig til Jorden i sin tunge Kaabe.

„Hvem der er stærkest, ville vi se i den Kamp, som forestaar.“

„Pin mig ikke, Cæsar — men sig mig, om Gud har bønhørt mig.“

„Hvorom har Du bedet, Bisp? Det kan jo vise, om Din Gud kan opfylde Dine Bønner. Hvorom har Du bedet?“

„Jeg og den hele Menighed har fra imorges til Solens Nedgang bedet, at min Datter Sofronia maatte indgaa til Herrens Fred, inden Du havde bedaaret hende. Ved Solnedgang fik jeg en fredelig Følelse af, at hun var gaaet hjem — er jeg bønhørt?“

„Forfærdelige Troldmand!“ raabte Diocletian og drog et Dække tilside, der skjulte Sofronias afsjælede Legeme, Afgrunden har hørt Din Bøn. Her laa hun for min Fod fra det Øjeblik, hun traadte herind, til den sidste Solstraale tog hendes flygtende Sjæl med.“

Idetsamme stødte Biskopens Fod mod Dolken, der laa ved Sofronias Side. En pludselig Forstaaelse syntes som et Lyn at lyse igjennem hans Sjæl. „Herre, jeg takker Dig!“ mumlede han, tog sin Datters Lig i sin Favn og vandrede ensom med hende fra den mørktblikkende Cæsar, nedigjennem de store Marmorhaller, hvor Hoffolkene vege sky tilside, ud gjennem Porten til Gravgaden, hvor de Christne modtoge ham med Fakler ved Oratoriet, idet Maanen steg rød op over Aqvæducterne i Campagnen.

„Vi ere bønhørte“, sagde Bispen. Da vidste Menigheden, ved Synet af Sofronias Lig, hvorom den havde bedet, og der gik en hellig Skræk igjennem Folket.

Og de lagde Sofronias dejlige Legeme i Graven ved Siden af hendes sex Brødres og Cyrillus's Søsters, og de satte en Marmorsten derfor, paa hvilken stod Navnet: „SOPHRONIA“. Men ved hendes Grav lød det vemodigt gjennem Menigheden:

„Rødmende højt af Martyrernes Rosenblod,
Hvid af de reneste Jomfruers Liljeskjær.“

Men Diocletian sammenkaldte sit høje Raad.
„Hvad tykkes Eder om disse unaturlige Nazaræer?

En Troldmand med et Stenhjerte i Faderbrystet, der beder Gud om sin Datters Død, og en Dæmon af en Gud, som bønhører ham. — Bør ikke denne Sect udryddes?"

Raadet havde ej paa lang Tid fundet Cæsar saa beredvillig til at opoffre de Christne; der var Ingen, som vidste, at han havde mistet det Dyrebareste.

Den næste Dag begyndte det store Diocletianske Blodbad; de Christne havde tilkastet Katakombernes Indgang, men Diocletian vidste Vej og brød igjennem. Den gamle Biskop og næsten hele den romerske Menighed blev nedsablet i de snævre Gange og de mørke, kun af Forfølgernes Fakler oplyste Haller — Kvinder og jamrende Børn nedtraadtes af Romerne, med Ild røgede man de Christne ihjel i Capellerne, og da Forfølgelsen ophørte, spredte Resterne af Menigheden sig i Provindserne; men nye Skarer traadte i de gamles Sted, og en aldeles ny Slægt færdedes omkring Helgenernes Grave, da Cyrillus efter et fleraarigt Ophold i Afrika, foraarsaget ved de urolige Tidsomstændigheder, endelig vendte tilbage til Rom for at ægte sin Sofronia.

At Biskopen var myrdet i Forfølgelsen, havde Rygtet sagt ham, men om Sofronia havde han Intet hørt, og forgjæves spurgte han sig for — der fandtes nu Ingen, som havde studset ved hendes Dejlighed, Ingen, der havde hørt hendes Navn. Han søgte trofast sin Ungdoms Elskede, sin udkaarne Brud; men da han ikke fandt hende blandt de Levende, maatte han med tungt Hjerte søge hende blandt de Døde. Han begyndte da sin tunge og usikkre Pilgrimsgang i de nu næsten forladte Katakomber, for at finde en Grav, der med hendes Navn skulde vise ham den sørgelige Vished for, at hans Frygt var begrundet. Søgende drog han frem i Irgangene, bange for at finde det, han søgte. For ej at søge flere Gange paa samme Sted og bevæget af en vemodig Længsel, skrev han hist og her i vis Afstand paa Væggen i den bløde Sten Navnet „Sofronia" — et spørgende Udbrud: „Lever Du eller er Du her?" Og som en Traad drager sig endnu den Dag idag Navnet „Sofronia" gjennem Kalixts Katakombe, som et langt Raab efter en Elsket, der ikke faar noget Svar, men kun gjenlyder fra de tomme Vægge. Vist tyve Gange kan Du læse „Sofronias" Navn.

Dog endelig maa den trofast søgende Pilgrim have fundet Svar paa sit angstfulde Raab: „Sofronia, lever Du eller er Du her?“ thi i en af de dybere Gange standser man ved en Indskrift i Væggen af samme Haand:

„Sofronia! Du lever evig — evig lever Du i Gud.“

Her maa han have fundet hendes Grav. Og fra dette Sted findes ikke mere det urolige „Sofronia“ henad Gangenes Vægge — det ophører her.

Ingen ved den trofaste Søgendes Skjæbne. Dette Spor er det sidste, han har efterladt sig. Katakomberne gjemtes og glemtes og Sofronias Historie med dem.

Et Lysskjær nærmede sig. Det var min Fører, som kom med en Fakkel. Mit Fangenskab var endt, Fantasibillederne sank døde og magtesløse til Jorden, vi lavede os til at vandre videre; men Faklen lyste over Væggen paa den Indskrift, jeg skulde læst, da mit Lys gik ud; jeg bøjede mig over den dunkle Grafitskrift og læste:

„Sofronia! Du lever evig — evig lever Du i Gud.“



7.

Et Kunstnerliv.


Gives der i Verden noget Punkt, saa opfyldt af Fred, saaledes viet til Stilheden og Hvilen, som Protestanternes Camposanto ved Rom?

De høie, stille Cypresser hæve sig mod den dybblaae Himmel, de stige langsomt opad det steile Monte Testaccios Side, Cestius' Pyramide holder Vagt over Gravene og Aurelians gamle Stadsmur drager sig henad Højden — i dens Ly sove de Døde derinde i de dybe Skygger, — men Du, som staar levende over Mulden, ser fra de grønnende Høje, fra de hvide Marmorgravmæler ud over Tiberen, op mod Aventinerhøjen, og mellem dem skimter Du Roms Kupler i en let, blaalig Taageduft. Nede i Gravlunden gaar Graveren, sysler som Gartner i Anlægget og synger sin Vise; hans Sind er saa fredeligt, som hans Hverv.

Her slumre de ved Siden af hverandre, Nordboer, Tydskere, Englændere, Russere, Amerikanere — Alle vare de stimlede sammen hid til den evige Stad, for at gjæste den, for at lære, for at nyde, for at lide — for at dø.

Men er der en Plet paa Jorden, hvor Døden synes at eie mindre Rædsel end ellers, hvor Alt hvisker om, at den har tabt sin Braad, saa er det her — her synes det godt for den Trætte at sove ud, her føler man, at de Dødes Have er Guds Agerland.

Her hviler Goethes Søn, ved Siden af Den, hvis Navn ikke erindres, her hviler Shelley, ved Siden af den paa Jorden Ubekjendte — men deres Navne ere alle kjendte af Een. Lidt længere nede, lige under Cestius' Pyramide, er den ældre Kirkegaard, der benyttedes indtil 1822. Her staa kun fire høje Cypresser i Midten og rundt om dem sjunkne Grave, glemte Grave. Mange af Stenenes Navne have tilhørt Mænd, kjendte af deres Tid, glemte af vor. Den Ene, som troede sig glemt — er erindret. Der er en Sten paa denne Kirkegaard, hvorpaa der omtrent staar Følgende: „Her hviler en ung, engelsk Digter, der ved Tanken om sine Fienders Bitterhed befalede, at der skulde sættes paa hans Gravsten: „Her hviler En, hvis Navn var skrevet paa Vandet.“ — Det var John Keats, over hvem Shelley skrev sit berømte Digt.

Lidt nedenfor, midt ud for Cestius' Pyramide, ligger en sjunken Gravsten, der gjemmer Støvet af en Mand, som ogsaa ved Fienders Bitterhed, ved Miskjendelse og Nød, kunde være bleven fristet til at skrive paa sit Gravmæle: „Mit Navn var skrevet paa Vandet.“ Der hviler den ulykkelige, geniale Asmus Carstens. Synet af denne Grav, sunken og forladt som den ligger der, kalder mangt underligt Minde til Live: ogsaa han kom til Rom, fattig paa jordisk Gods, men rig paa Haab og paa Kraft, og skulde dog bøjes og brydes, og sænkes i en tidlig Grav. Om denne Plet stode hans Venner i Solopgangen, den Morgen, de bragte ham hid — og de, som havde hadet ham og leet ad ham, de lagde deres Vaaben udenfor og fulgte med ind under de susende Cypresser, for at vise, at Døden afvæbnede dem, og medens Graven sank, steg den Dødes Rygte, og paa hans Værk grundede der sig en ny Tid.

Idag er hin Gravsten bleven gjæstet af den, der skriver disse Linier; en sydlandsk Januardag havde fremlokket en Viol ved Gravstenen, og Tanken om det længst hensmuldrede Støv byttedes raskt og naturligt med Tanken om den stærke Aand, som virkede i hans syge Legeme.

For at opfriske Erindringen om hans Værk og hans Betydning vies disse Blade hans Minde; som en simpel Blomst, fremlokket af en sparsom Januarsol, maa de bringe en Hilsen til Norden fra den Grav, der lukker sig over en af Nordens ædleste Sønner.

I.

En Spurv i Tranedands.

(Slesvig 1754—1776).

Den 10de Maj 1754 havde Mølleren i St. Jørgen ved Slesvig seet sit Hus blive forøget med den første Søn. En fint dannet Moder havde bibragt Drengen flersidige Kundskaber og navnlig udviklet hans Skjønhedssands gjennem sine egne Diletttantforsøg i Malerkunsten, da Mølleren i Sønnens niende Aar døde og Enken sad tilbage med tre uforsørgede Børn.

Paa denne Tid blev Asmus Jacob Carstens, det var den Førstefødtes Navn, sendt til Skolen i Slesvig, for at lære noget Mere, end Landsbyens egen Skole kunde byde ham, og hver Dag gik han den lange Fjerdingvej ind til Byen og tilbage mod Aften; derimod tilbragte han Tiden mellem Skoletimerne i Byen og spiste sædvanlig sin Middagsmad udenfor Skolen ved Domkirken. Anretningen bestod af Smørrebrød og Frugt, som hans Moder pakkede ind til ham om Morgenen. Ja, om Morgenen og om Aftenen, i Moders Stue, var der godt at være — men Skoletiden var haard.

Asmus havde fyldt sit fjortende Aar. Paa en hed Sommerdag vare Skoledrengene beskjæftigede med Boldspil i Skyggen under Kirkemuren overfor Skolen. Det var netop i Middagstiden, og den store Domkirkes Dør stod aaben. Asmus sad paa en Sten nærved Indgangen til Kirken, havde aabnet sin Pakke og holdt Maaltid. Men Skyggerne vare saa korte, han flyttede sig altsom Solen

kom, Klæderne hang ham fast paa Kroppen, og efter endt Maaltid saa han sig om efter Skygge, for at kunne fuldende en Tegning, som sysselsatte ham.

Han havde nemlig faaet det Paalæg af sin Lærer, paa sin Tavle at afskrive de ti Bud til om Eftermiddagen — Katechismen laa opslaaet foran ham øverst paa Tavlen, men, hvorledes det gik eller ej, var det Titelbladet med et slet Portrait af Reformatoren, som altid faldt op, og en Eftertegning af dette syntes Carstens langt mere lokkende end de ti Bud. Men ogsaa fra det sidste Tilflugtssted ved Kirkens Indgang forjog Solen ham, og han vilde ikke om paa den anden Side, hvor Legen maatte forstyrre ham; han tog Tavle og Bog under Armen og vandrede ind under Buerne i den store, kjølige Kirke. For første Gang var han i denne gamle, ærværdige Hal, han vovede neppe at gjøre et Skridt opad Gulvet fra Indgangens Portal; Choret laa fjernt og vinkende deroppe, hvor dvælede hans Øje ikke ved Alt, med Barnets hele Videlyst og Nyhedsglæde! — Mange Billeder saa han langt borte i det dæmrende Lys, der faldt gjennem de høje Vinduer, endelig overvandt han den Ærefrygt, der bød ham staa stille, og gik langsomt og skuende fra Pille til Pille, medens de Legendes Raaben derude døde bort — som han vandrede frem, begyndte Orgelet at tone, han saa Ingen spille og troede, at Hvælvingen fyldtes med himmelske Toner af sig selv, han havde jo før blot hørt Degnens Sang i Landsbyen. I det Samme standsede han oppe i Choret foran Hans Brüggemans berømte Altartavle og dernæst foran et af Jurian Ovens' Malerier. Hvor henrykt stod han ikke foran dette, af Rembrandts Aand besjælede, hollandske Helgenbillede; han syntes, at det var fra disse Figurer Musiken udgik, om dem den sang, og da Orgelet taug, hang han fremdeles ved Billedet, og syntes, at Figurerne deri talte til ham med de levende Gebærder — og saa følte han det blive saa underlig varmt om Hjertet: Hvem der engang kunde gjøre saadanne Billeder, tale til Andre, som den gamle Maler idag havde talt til ham! Det var Noget at bede Gud om, og saa faldt han paa Knæ foran det gamle Billede med de sorte Skygger, foran dette Billede, som Malerne gik forbi med halv Foragt, og bad varmt og inderligt, medens de hede Taarer trillede nedad hans Kinder, at Gud vilde være ham saa naadig,

engang ogsaa at lade ham male saadanne herlige Billeder til Guds Ære — han vilde være saa flittig, tegne og arbejde med sin yderste Kraft, Dag og Nat, og — Au! — der afbrød et vældigt Ørefigen den begejstrede lille Kunstner, som alt var ifærd med at drømme sig langt ind i Maleriets Helligdom: han vendte sig og saa Skolemester Jørgens lange, tynde Skikkelse.

„Saa — det er saaledes, Du hendriver Din Skoletid — Klokken er alt tyve Minutter over to — de Andre have allerede regnet fire Stykker, men Du kommer ikke — saa det er her, Du gjemmer Dig, for at slippe fri — ja saa — her tænkte Du vel, at man ikke søgte Dig — tag Din Tavle — tag Din Bog! Hvor har Du Afskriften af de ti Bud? — men se! han tegner Carricaturer af Morten Luther sammen med Hunde og Oxer, istedetfor at skrive — jo, jeg skal rigtignok lære Dig at tegne — Marche!“

Og dermed tog han liden Asmus ved Øret og førte ham ind i Skolebygningen, hvor han fik alvorlige Børst og en Anmærkning i Charakterbogen.

Om Aftenen mod Solnedgang sad Asmus med sin Charakterbog paa en Sten nærved Hjemmet; han skammede sig og længtes slet ikke saaledes efter at komme hjem, som han plejede, da den samme Stemme for anden Gang idag vakte ham af hans Drømme. Det var Skolemesteren, som gjorde sin Aftenpromenade, og nu faldt paa at besøge Møllermadamen, som han kjendte fra deres fælles Ungdomsaar, for at fortælle om, hvor daarligt det gik med Asmus' Skolelærdom.

Møllerens Enke sad netop i Aftenkjølingen udenfor sin Dør, beskjæftiget med sit Sytøj, da Skolemesteren viste sig nede i Pilealleen med hendes Herr Søn. Skolemesteren tog sin Hat af og nærmede sig med en Vejrbemærkning, hvorefter han klagede over Asmus' Dovenskab.

„Alle mine Drenge ere flittige og flinke“, sluttede han, „men Eders Asmus er mig en Spurv i Tranedands.“

„Det gjør mig ondt at høre, Mester Jørgen! jeg tænkte, Drengen skulde blive mig en Støtte i min sørgelige Enkestand — jeg ventede mig Glæde af ham.“

„Ej, hvad Glæde kan I vente af ham, naar han altid, istedetfor at regne, maler sin Tavle fuld af Ansigter, istedetfor at læse sin Katechismus sidder og gloer paa Mor-

ten Luthers Portræt, og altid hellere seer paa Billeder end paa Bogstaver. Paa den Maade kommer man ikke frem i Verden. Han er den Dovneste og Daarligste af alle mine Elever; hverken Skjænd eller Prygl hjelper, og de af mine Colleger, som have med ham at gjøre, sige, at han er erkedum. Men det bryder han sig ikke om — vil I se — sidder han ikke der nu og tegner paa Tavlen istedetfor at skamme sig!“

„Ja“, sagde Asmus ganske naivt, „I siger altid, at der aldrig vil blive Noget af mig i Verden — men dersom I vilde lære mig at tegne og male, saa skulde I se, jeg vilde snart blive flinkere end alle de Andre.“

Da rystede den værdige Lærer paa Hovedet og med et alvorligt Blik paa Moderen sagde han:

„Der kan I høre, hvorledes han er til Sinds! I ved, Madam Carstens, at det er Skolens Maal at opdrage nyttige Statsborgere; det bliver Eders Søn aldrig, thi det Maal naaes ikke uden Flid og Iver. Gud give blot, at Eders Søn ikke bliver en Vagabond eller Kunstmager, saa faar I ellers gjøre ham til, hvad I vil. Kunde han endda bruges til at bestyre Møllen! Det vilde jeg inderligt ønske Eder.“

Dermed forlod den adstadige Skolemand Asmus' dybt bedrøvede Moder, som da greb Barnets Haand og sagde:

„Hvad skal der blive af Dig, mit stakkels Barn! Hvorfor kan Du ikke være flittig som de Andre?“

„Jeg vilde saa gjerne, Moer! men jeg kan ikke! Giv mig Lov til at tage ud af Skolen — jeg har saalænge havt Lyst til at lære at tegne, og ved Du, hvad jeg idag har seet?“

Dermed fortalte han, hvad han havde opdaget i Domkirken, og at han ganske vist antog, at han vilde kunne lære det, og med Tiden kanske blive en stor Maler, der kunde male baade Gud og Mennesker.

„Men, min kjære Søn, det kræver lang Læretid og mange Penge — og dem have vi ikke! Jeg vil gjerne arbejde saa meget som jeg kan for Eder alle, men med Møllen gaar det smaat, og mine Hænders Gjerning forslaar kun lidet.“

For første Gang stod Asmus Carstens ligeoverfor den Magt, der altid traadte ham hæmmende i Vejen i hans senere Aar — for første Gang følte han Fattigdommens

Forbandelse, men han slukkede sin Sorg i en rigelig Taarestrøm, medens han gjemte sit Hoved i Moderens Skjød.

Solen sank ned, som de der sade — Skyggerne lejrede sig om dem — Moderen sagde Intet — Sønnen heller ikke, men Begges Tanker vare paa vide Reiser: Asmus drømte om rige Skatte, vogtede af Drager, som han kunde bekjæmpe, for at faa Midler til sin Underholdning — Moderen tænkte paa en i Slesvig bosiddende Maler af tredie Rang, Gewe; men hun havde allerede hørt, at han fordrede syv Læreaar og 100 Daler Lærepenge for hvert — og derpaa kunde hun ikke indlade sig, især da hans Elever selv maatte holde sig med Kost og Klæder — men med Eet erindrede hun, at en Ven af Huset kjendte Tischbein i Cassel, og havde omtalt ham som en ædel Mand, foruden at han var en af Tydsklands berømteste Kunstnere — der var maaske Hjælp at hente — hun kyssede Sønnens Pande, trøstede ham, men bad ham i det første Aar at holde ud paa Skolen, saa vilde det næste kanske bringe ham, hvad han ønskede. Stjernerne havde tændt sig — nede fra en af Haverne ved Staden lød Hornmusik op over Vandet; hun hviskede ham sagte, hvad hun havde udfundet — og saa reiste hun sig, gav Drengen Haanden og førte ham ind — men fra det aabne Vindu lyttede han endnu længe til Tonerne dernede: de syntes ham hans Lykkes Bebudere, i dette Øjeblik saa han Livet lyst og rigt foran sig, i Billeder uden Ende — og da han var i Seng, syntes han endnu, han hørte Musiken, som vinkede ham ud i den skjønne Verden, der var saa fuld af Billeder — han væltede sig i Sengen og spurgte: „Moer — hvor langt er et Aar?“

— — Et Aar er kort, naar vi se paa, hvormeget vi have udført af, hvad Livet paalægger os — et Aar er langt, meget langt, naar vi betragte de Forandringer, det stundom medfører, og som kunne være saa store, at alle de følgende Aar ikke formaa at erstatte, hvad det ene har nedbrudt. Saaledes blev det med det Aar, som ventede Carstens. Der var forhandlet med den Ven af Familien, som kjendte Tischbein, han havde skrevet til „der Rath“ og vedlagt nogle af Drengens Tegninger.

Imidlertid begyndte Carstens' Moder at skrante, og var allerede betænkeligt syg, da Tischbeins Svar ankom i et stort, velforseglet Brev. Med hvilken Hjertebanken blev det ikke modtaget og bragt Moderen! Et Glædesskrig fløj fra Asmus' Læber, da der i Brevet stod, at „der Rath“ var villig til at modtage Eleven for syv Læreaar uden Lærepenge; men Moderen dæmpede hans Henrykkelse med et:

„Kan Du børste Støvler?“

„Hvorfor spørger Du derom?“

„Kan Du dække Bord? Mit stakkels Barn, her stilles en Betingelse i Brevet — Du skal i de tre første Aar forrette Tjenerarbeide i Huset —“

„Hvad — forrette Tjenerarbeide? Dog — der staar i Huset — jeg behøver altsaa ikke at vise mig udenfor Huset som hans Tjener — saa lad det ske — jeg skal nok børste Støvler og dække Bord, for at lære at male.“

Men her er tilføiet: „og staa bagpaa Vognen, naar Hr. Rath kjører ud.“

Da brast Carstens' Taalmod: „Nej!“ udbrød han, „staa bag paa hans Vogn vil jeg ikke!“

„Nu kjender jeg min Husbonds Søn igjen!“ sagde Moderen, og et stolt Smil for over de blege Læber, „vi ville ikke gjøre os til Hunde, selv om det var for at vinde en Verden!“

Der stode de lige nær igjen — nye Planer for den kjære Søns Fremtid bevægede sig allerede i den Syges Hoved — men hun var for svag og faldt snart i en tung, urolig Søvn. Af denne Søvn vaagnede hun vel op — men var aldrig mere istand til at handle for sin Umyndige, og inden det følgende Aar var hengaaet, i hvilket Asmus' Talent udviklede sig i en paafaldende Grad, men naturligvis raat og regelløst, havde hun lukket sine Øjne for stedse, som Følge af en Brystsyge, der havde grebet for stærkt om sig til at kunne standses. —

Det var Aftenen efter hendes Begravelse. En fjern Slægtning var kommen rejsende og havde taget Kvarteer i Møllen i Egenskab af Børnenes Formynder, for at ordne Sagerne. Det var en fed Bager fra Ekernførde, som med Hænderne foldede over Maven og en kort Pibe i Munden satte sig i den aabne Gadedør og saa efter Vejret, da Solen gik ned. Om hans Læber stod et Træk, der med den

urokkeligste Sikkerhed sagde, at han var den forstandigste, d. v. s. den rigeste Mand i tolv Miles Omkreds, og at han kjendte Livet og Menneskene, og vidste, hvad der duede og hvad der ikke duede.

„Aa hør“, sagde han til en af Møllersvendene, der netop gik forbi, „se at faa alt det Løv fejet bort og tag disse Sørgekrandse ned saa snart som muligt — det er saa ubehageligt at mindes om Død og Liglugt, længere end høist nødvendigt, og lad saa den ældste af Drengene komme hid.“

Efter en Stund indfandt den bedrøvede Asmus sig — og nu begyndte følgende Examination:

„Hvor gammel er Du?“

„Sexten Aar.“

„Er Du frisk?“

„Min Moder sagde altid, at min Helbred ikke var stærk — hun frygtede for mit Bryst, for en Arvesvaghed.“

„Aa — det er vel ikke saa farligt. Hvad har Du lært?“

Asmus betænkte sig. „Jeg har lært at male.“

„Naa, saa kan Du kanske alt overtage Møllen — det var meget fordelagtigt. Hvormeget maler den dagligt?“

„Nej, det er ikke saaledes at forstaa, jeg har lært at male — Billeder.“

Bageren tabte Piben af Munden. Asmus tog den op.

„Hvad er det for Snak! Men hvad Nyttigt har Du lært, som Du kan leve af?“

„Jeg tænker at leve deraf“, sagde Asmus og belavede sig paa atter at tage Piben op, om det gjordes nødigt. Men nu holdt Bageren fast.

„Nej undskyld, min unge Ven! det bliver der ikke Noget af. Jeg er af Øvrigheden sat til din og dine Brødres Formynder, jeg har at sørge for Eders Fremtid. Møllen maa sælges tilligemed Huset, og for de Penge, I faa derfor, maa I lære noget Nyttigt.“

„Jeg vilde blot gjerne til Kjøbenhavn“, sagde Asmus, „lærte jeg først ret at tegne, saa skulde jeg snart forsørge mig selv.“

„Snak! Jeg vil ikke høre mere om dine brødløse Kunster, Du skal ikke drive Livet hen til Unytte —“

„Men naar jeg nu intet Mere ønsker eller forlanger?“ vedblev han, og Taarerne traadte ham i Øinene.

„Saa er det min Pligt at hindre det.“

„Men det var min Moders Ønske og hendes sidste Vilje.“

„Den salig Afdøde vil nok nu i sin Himmel indse, at det var en høist urigtig Vilje af hende. Jeg forstaar den Ting. Du har nu at vælge: vil Du studere, saa skal jeg skaffe Dig ind paa den lærde Skole —.“ Nej, det var det Sidste, Asmus vilde, Skoleliv og Skoleplage havde han havt nok af. „Vil Du lære et Haandværk, saa skal jeg skaffe Dig ind hos en eller anden Bekjendt af mig i Slesvig eller Ekernførde — vil Du til Handelen, saa skal jeg skaffe Dig en ypperlig Plads hos en Ven af mig, Vinhandler Bruyn i Ekernførde — sig blot, hvad Du vil.“

Asmus saa, at her ikke var Andet at gjøre end at bøie sig under den Stærkeres Vilje — men det var, som om Himmel og Jord lukkedes for ham, da han med halvkvalt Stemme hviskede:

„Saa vil jeg til Handelen.“

„Godt — saa gjør Dig færdig til at rejse med mig imorgen. Nu maa jeg tale med din Broder Frederik.“

Forhøret var endt — Delinqventen traadte af og gik ud for at kalde paa Broderen. Han stod længe i den tomme Stue, som om han søgte sin Moder, for at finde Trøst og Redning hos hende — saa steg han langsomt opad Trappen til sit Kammer for at forberede sig til Rejsen. Men før han gav sig til at pakke ind, tog han forsigtigt en stor Pakke op af en Skuffe, aabnede den og saa paa den med et vemodigt Blik. Det var hans Tegninger og Aqvarelforsøg. Han kunde gjenkjende sin Moders hjelpende Haand i mange af dem — nu var hun borte, nu var hans Kunst tilende — nu skulde han være Vinhandler. Men først vilde han gjennemse, hvad han havde tegnet og malet som Barn — Moderen havde gjemt det. Saaledes fandt Natten ham. Da det var blevet mørkt, sagde han disse sine gamle Venner et evigt Farvel, besluttede fra nu af ganske at opgive sin Stræben, og at blive en dygtig Vinhandler, men han kunde ikke værge sig mod den Tanke, at det var en Synd, hans Formynder begik imod ham. Hans Forsæt var dog saa alvorligt, at han, med Undtagelse af de Tegninger, hvori hans Moder havde Andel, brændte Alt, og da var det, som Billederne i hans Indre brændte til Kul med det Samme — saa

pakkede han sit Tøi, lagde sig og sov ind med Ungdommens lette Søvn, medens den Tanke sysselsatte ham: „Mon man kan leve for at være Vinhandler, ligesom man kan leve for sin Kunst?“

Aarene gik. Asmus' Samtidige bleve Mænd: Studenter, Magistre, Embedsmænd — Asmus stod endnu i Vinhandelen, uden Udsigt til at blive sin egen Herre. Han arbejdede trofast og stille den lange Dag; men naar Klokken slog ni om Aftenen, og han havde sat Lemmene for Kjældervinduerne, da begyndte hans Liv. Det gode Forsæt, aldrig mere at tænke paa sin skjønne Kunst, kunde han ikke længe holde — ved det sparsomme Talglys i sit usle, lille Tagkammer tog han Blyant og Pensel frem, og da gik der en blomstrende Verden op for ham, der holdt ham skadesløs for den lange Dag i Boutiken. Ofte sad han saaledes til langt ud paa Natten — hans Helbred led derunder, men han mærkede det neppe; Søndagene vare hans rette Festdage, thi da havde han fri, saalænge det var lyst — da malede han gjerne Portraiter og copierede engang et Billede af Giuseppe d'Arpino og et af Diepenbeck — det var Alt, hvad han nogensinde copierede af Billeder. Portraiterne lykkedes godt, og efter hvad man sagde om ham i den lille Stad, var det rene Vidundere, han præsterede, især efterat en ung Maler af hans Bekjendtskab stundom havde veiledet ham lidt i Brugen af Oljefarver. Foruden denne Ven vare de to i sin Tid velbekjendte Bøger: Krøkers „Wohlanführender Staffirmaler“ og Webbs „Untersuchungen des Schönen in der Malerei“ hans Læremestere.

Saaledes gik fem Aar — fra hans 17de til det 22de — de Aar, hvori den begyndende Kunstner ellers sædvanligt lærer, hvad der er nødvendigt at nemme i en ung Alder, de tekniske Forkundskaber — fem Aar af de vigtige syv, han skulde have tilbragt hos Tischbein — fem uerstattelige Aar. Denne Tanke martrede ham; navnlig da Webb havde givet ham Anelser om det Højeste i Kunsten, blev han stundom utrøstelig og kunde jamre højt over sin forspildte Ungdom.

„Ej, min unge Ven! hvad gaar Eder imod?“ sagde en indtrædende Kunde ved en saadan Lejlighed, da han stod alene i Kjælderen, og Taarerne, der altid sade løse hos den varmblodige Yngling, ham selv uafvidende løb ham ned ad Kinden. „Hvad har I der i Haanden? Se, se — et Portrait — det er jo vor ærede Vinhandler Hr. Bruyn selv — fortræffeligt, min Ven! Har Du mere? Lad mig se! Der er Fruen — hun har faaet en forbandet stor Hage, men Udtrykket er truffet — for Pokker! Du har jo et sjeldent Talent — — jeg glemmer rent, hvad jeg skulde — send mig i Eftermiddag fyrretyve Flasker god Bordvin til et Aftenselskab. Ser Du, jeg maler ogsaa Portraiter i mine Fritimer, men Dine ere bedre — hvorfor sidder Du her i en Vinhandel istedetfor at blive en stor og berømt Kunstner? — Du har Anlæg dertil!“

Nu aabnede Asmus sit Hjerte for den Fremmede, en Advocat i Byen, og klagede sin ublide Skjebne for ham.

„Men hvorfor Pokker gav Du dem ikke Fanden Allesammen og reiste til Kjøbenhavn?“

„Min Formynder forbød mig det.“

„Hvad? vidste Du da ikke, at ingen Formynder efter vore Love kan forbyde sin Myndling at lære et ærligt Haandværk, af hvad Slags det end er, naar han har Lyst og Anlæg dertil? Man har gjort Dig blodig Uret. Og hvad vil Du overhovedet ved Handelen? Du ejer jo saagodtsom Intet. Du maa jo hele Dit Liv igjennem tjene Andre og kommer aldrig til at sætte Foden under eget Bord.“

„Hvorledes“, raabte Asmus, medens Haab og Sorg fløj igjennem hans Sjæl, „man har bedraget mig for fem Aar af mit Liv! for de fem vigtigste, uerstatteligste Aar af mit Liv! Hvordan vil han forsvare det for Gud og mig? O, han har ikke vidst, hvor ilde han handlede! Ja, vel maa jeg bittert klage — — men raad mig, hjelp mig, hvorledes skal jeg bryde mine Lænker? Jeg vil og maa til Kjøbenhavn og gjenoprette det, som kan gjenoprettes — min Gud! kanske er det allerede umuligt.“

Denne Samtale blev ført saa højrøstet, at Hr. Bruyn hørte den i sit Contoir og kom til; men da han erfarede, hvorom Talen var, trak han paa Skulderen og sagde: „Han har sluttet Contract for syv Aar — før om to Aar kan jeg ikke slippe ham. Nu har jeg først ret Nytte af

ham, han har været klodset nok, før jeg fik ham saavidt.“

„Men det er jo den blodigste Synd mod det unge, talentfulde Menneske — han passer ikke her — han gaar her som en Spurv i Tranedands, istedetfor at han i Virkeligheden er Tranen i Spurvedands.“

„Det gjør mig ondt, men jeg kan ved Gud ikke.“

„Skal jeg da altid strande“, udbrød Asmus, „skal jeg altid være fordømt til at se Lys og færdes i Mørke!“ Og det arbeidede saa voldsomt i ham, at Sveden i store Draaber brast frem paa Panden. Han tænkte paa Alt, hvad man havde frastjaalet ham — paa de fem Aar — og paa de to, han endnu skulde miste.

„Nu er Du syg“, sagde Bruyn, „gaa op paa Dit Kammer.“

Og syg var han, hjertesyg. En hidsig Feber blev Følgen, den varede længe, men Helbredelsen fremskyndedes dog ved, at hans Principal en Dag traadte ind og erklærede, at han vilde give Slip paa ham mod en Erstatning af 80 Daler. Hvor gjerne tog ikke Carstens Hul paa sin Smule Eiendom i denne Hensigt. — Kort Tid efter stod han paa den lille Smakke, der en kold Høstmorgen i 1776 vendte Stavnen mod Øst. Spillet gik, Ankeret lettedes, og med Haab og Mod drog Asmus Carstens ud i Verden for at blive Kunstner — men de fem Aar — dem kunde Ingen give ham tilbage!

II.

Eneboeren i den store Stad.

(Kjøbenhavn 1776—1783).

Ved Kongens Nytorv — ja, der hente mange af de skjønne Kunster deres Næring, der henter ogsaa mangen begyndende Kunstner Næring for sin Stræben. Architekten har just ikke meget Udbytte her; men Billedhuggeren har Antiksalen paa Charlottenborg, Maleren har den Molt-

keske Malerisamling, Skuespilleren har det kongelige Theater, Musikeren — ja mangen En har vel lagt Grunden til sin senere Udvikling i — Militairmusiken ved Hovedvagten, og Digteren har idetmindste et bevæget Folkeliv og et stort Billede af Livet: Østergade, dets Elegance, paa den ene Side, og Nyhavn, dets folkelige Poesi, paa den anden.

Ved Kongens Nytorv ligger Grev Moltkes Malerisamling, og det er op i dens Sale, vi begive os en skjøn Foraarsdag i Aaret 1780. Endel Kunstyndere og Drivere vandre omkring mellem Billederne og strø deres Bemærkninger til Højre og Venstre, da en gammel Mand af et fint, hofmandsmæssigt Udseende træder ind; som ved et Vink forstummer Snakken, man hilser og bøjer sig — den Gamle er Grev Moltke selv, Samlingens Ejer. — Efterat have vandret halvt igjennem den første Sal, standsede han, vinkede en af Dørvogterne til sig og spurgte: „Hvem er den unge Mand, som staar der i Vinduesnischen — jeg har nu seet ham næsten hver Gang, jeg har været herinde i den sidste Tid.“

„Eders Excellence, saavidt jeg veed, er det en ung slesvigsk Maler, som besøger Akademiet.“

„Hvad hedder han?“

„Hans Navn er Carstens, Eders Excellence.“

Greven traadte hen til den unge Maler, som med en Skizzebog i Haanden stod ivrigt betragtende en af de ældre Italienere.

„Det er mig kjært, naar de unge Kunstnere ofte besøge min Samling“, tiltalte Greven ham, idet han sendte et forskende Blik nedad den unge Malers ingenlunde rige Dragt og endelig standsede ved hans blege, anstrengte Aasyn. „Ikke sandt, en ret smuk Samling?“

Carstens, der havde den naive Tro, som ikke Mange dele, at man bliver spurgt, fordi den Spørgende ønsker at høre Ens virkelige Mening, svarede:

„I sin Helhed har Samlingen vist et ualmindelig stort Værd og har gjort mig overordentlig megen Nytte, men jeg tror nok, at en mere udviklet Kjender vilde have Adskilligt at udsætte paa Valget.“

„Saa det tror han“, sagde Greven med et sarkastisk Smil, idet han mærkede, at han stod foran en landlig Uskyldighed og besluttede at behandle ham derefter:

„Hvorlænge har Han været i Kjøbenhavn?“

„Jeg er her paa fjerde Aar.“

„Paa fjerde Aar! Saa maa Han jo allerede være vidt i Kunsten.“

„Jeg haaber nok at skulle kunne drive det til noget Alvorligt“, sagde Carstens ligefremt, „Naturen har givet mig Meget, men jeg frygter, at jeg er kommet for sent til Arbejdet. Jeg var to og tyve Aar, da jeg begyndte.“

„Hm“, sagde Greven, „men han besøger vel Akademiet?“

„Nej, Eders Excellence! De to første Vintre, jeg var her, hørte jeg Wiedenhaupt forelæse Anatomi. Nogle Gange har jeg været oppe paa Akademiet og seet dem tegne Arme og Ben efter Tegninger og Gibs og Natur — men jeg kan ikke studere paa den Maade stykkevis; jeg ser altid Figurerne hele og maa stille dem hele for mig — desuden vilde jeg, som gammelt Menneske, nødigt sidde paa Bænk med de smaa Drenge i de nederste Klasser.“

„Naa, men Tegningen efter levende Model?“

„Ja, den var jo bedre, men den Karl, der stod Model, syntes mig, skjøndt han var velbygget, dog at staa saa langt under det Begreb om Skjønhed, jeg har fra Antikerne, at jeg ikke vilde have kunnet bekvemme mig til at tegne ham.“

„Men saa har Han tegnet efter Antikerne?“

„Kun Lidt — min Følelse for dem kjølnes under den mechaniske Copieren; derimod tegner jeg dem gjerne hjemme efter Erindringen og de forsyne mig med herlige Motiver.“

„Har Han da ingen Lærer?“

„Ingen anden end Naturen og Antiken og tildels Rafael — hvad jeg kjender af ham i Stik. Men, som Deres Excellence ser, har jeg ved denne Methode den Fordel, at om det end gaar langsomt, saa er jeg ligesom tvungen til selv paany at opdage og opfinde Alt.“

„Ja, det er godt, hvis Han har en Alder for sig som Methusalems, og et Geni som Michelagniolos.“

„Men dersom Indbildningskraften er en Del af Kunstnerens vigtigste Egenskaber, saa maa Deres Excellence indrømme, at den svækkes ved Copieren, men styrkes uhyre ved min Methode, altid at tænke mig Alting rundt, og derved støtte baade min Forestillingsevne og mine ana-

tomiske Kundskaber. Saaledes har jeg ud af Livet vundet Erfaringen om, hvorledes man grupperer malerisk, vælger Lysets Indfalden fordelagtigt, skyer Huller, gjennemskaarne Lemmer, rette Linier og Vinkler, holder Lys og Skygge sammen i Masser —"

„Læser Han meget?" spurgte Greven.

„Oversættelser af de Gamle — af Digterne, Alt, hvad jeg kan overkomme", svarede Carstens.

„Han er, for Gud, en underlig Mand — Han har altsaa paa den Maade levet ganske ensomt midt i Kjøbenhavn — nu, det er godt, man engang faar fat paa Ham — thi enten er Han en Fusker eller et Geni."

„Jeg haaber da ialfald at ende nærmere det Sidste, om jeg end er begyndt nærmere det Første."

„Bring mig nogle af Hans Tegninger. Jeg vil se, hvad de due til."

„Det skal jeg, Eders Excellence! Jeg har kun faa — to Compositioner, Æschylos' Død og en Adam og Eva, er Alt, hvad jeg har. Den Sidste har jeg her i min Mappe."

Han hentede Mappen, som han havde sat fra sig i Vinduesnischen, hvorfra de havde fjernet sig under Samtalen. Motivet var taget af Miltons „Paradis" — Djævelen lurede, skjult i Baggrunden. Greven betragtede den længe; paa hans Ansigt leirede sig en Forbauselse, der efterhaanden gik over til Bifald, og da han en Stund havde staaet fortabt i Beskuelsen af den, vel stundom fortegnede, men dog mægtige, effektfulde Gruppe, udbrød han: „Udfør mig den i Olje! Jeg giver Ham tresindstyve Daler for den. Og dermed Gud befalet!"

Carstens saa efter ham — han gik hastigt ud — ikke et Ord havde forkyndt, hvad Greven syntes om Tegningen, men det jublede i ham, at nu var hans Lykke gjort, han havde en Bestilling, og det var Grev Moltke, Samleren, som var hans Bestiller.

Det tarvelige Kammer, som han beboede, bar snart Spor af hans Virksomhed — det var sikkert det beskedneste Atelier i Verden. Men hvor der arbejdedes i disse Uger! Det var Concentrationen af hele sin Ungdomskraft, Carstens bortødslede paa dette Billede. Oljemalen var aldrig hans stærke Side, men han arbejdede saa godt og saa flittigt, han kunde; efter to Maaneder var Billedet færdigt.

Det var imidlertid blevet Sommer; Trækfuglene vare komne, Bøgeskoven sprungen ud og Kjøbenhavns Stormænd flyttede ud til deres Villaer, med dem Grev Moltke. Da bankede det en Dag paa Kunstnerens Dør; den aabnedes, det var en Jøde — en Rykker, som i smukke Ord fordrede de skyldige fyrgetyve Rigsdaler.

„Vent blot tre Dage endnu — imorgen er mit Billede tørt, det er bestilt af Grev Moltke — iovermorgen bringer jeg ham det, og Dagen efter har I Eders Penge.“

„Men den Greve er tagen paa Landet“, indvendte Jøden, „og længere er det min Seel mig umuligt at vente.“

„Godt, saa bringer jeg det ud til ham paa hans Gods. Dagen efter iovermorgen faar I Eders Penge.“ — Jøden var tilfredsstillet og Visiten endt.

Dagen efter pakkede Carstens Billedet ind og gav sig fornøjet paa Vejen, medens Fuglene sang i den tidlige Morgenstund; han holdt Frokost midt i Skoven ved en Kilde, hvis Vand blev hans Morgendrik — og da Solen gik ned, vandrede han opad Alleen til Grevens Gaard. Det lyste fra alle Vinduer deroppe i Bygningen — der lød Musik ud mellem Træernes Kroner, og da han spurgte Portneren efter Greven, svarede hin, at Herskabet netop sad tilbords, der var stort Selskab. Den beskedne Maler bad om at turde vente, til Taffelet var endt, og om at maatte sætte Billedet i Portnerstuen. Dette bevilgedes. — En Time efter blev han kaldet op til Greven, som ventede ham i en Forstue.“

„Hvem er Han, og hvad vil Han?“

„Mit Navn er Carstens. Jeg bringer Eders Excellence et Billede!“

„Et Billede? Carstens? Ah ja, jeg erindrer — det var Ham, der gik i min Samling i Kjøbenhavn! Lad mig se!“

Billedet blev pakket ud, og den unge Kunstner stod i spændt Forventning om den Virkning, det vilde gjøre paa den kunstforstandige Greve.

Uigjennemtrængelig Taushed. — Endelig aabnede Greven Munden:

„Det er ret godt, min Ven, at Han har malet Billedet; men jeg har et Galleri af lutter Mesterværker, imellem hvilke jeg dog ikke kan hænge Hans Maleri op. Tag

Han sit Billede i Guds Navn med sig igjen, Han vil nok finde en Lysthavende.“

Dermed gav han Carstens Billedet tilbage, lagde et Papir med otte Dukater paa Bordet og vilde fjerne sig.

Men Blodet skjød Kunstneren op i Kinderne: „Eders Excellence!“ sagde han, „jeg er en Begynder, som netop skal til at lære Noget; jeg troede, at De blot havde bestilt Billedet for at opmuntre mig, og den Ære, De derved viste mig, har ansporet mig til at anvende al min Kraft derpaa. Jeg veed vel, at det ikke fortjener nogen Plads i Eders skjønne Samling — hæng det, hvor I vil. Men det vilde være mig en Skam at maatte bære Billedet hjem igjen.“

Greven rystede blot paa Hovedet, gjentog, hvad han havde sagt, og gik tilbage til Gjæsterne.

Carstens var alene. Foran ham laa de otte Dukater, de kunde betale hans Gjeld til Jøden og han havde dem i alle Henseender nødig — men han lod dem ligge. Saa sneg han sig skamfuld og ærgerlig nedad Trappen, skjulte sit Billede under Kjolen, foer forbi Portneren og kom ud i Skoven. Det var blevet mørkt. Han styrede raskt Vejen imod Kjøbenhavn, det brændte inde i ham, Dandsemusiken lød ud efter ham fra det oplyste Slot; han saa sig endnu engang om, saa Skygger af Dandsende paa Gardinerne og tænkte: „Lyd kun efter mig, I spottende Toner! Jeg har en Rigdom, som I guldklædte Herrer deroppe ikke kjende — den Dag skal komme, da den fattige Carstens skal kunne vise Verden en større Rigdom, end I eje!“

Og Skovdunkelheden og Natten indhyllede ham, medens han fortsatte sin tunge Vandring — først den næste Morgen fandt ham paa det fattige Kammer; fattigere, men stoltere end før.

Nogen Tid efter kjøbte dog Arveprinds Frederik det omtalte Billede for 100 Daler. Saaledes slukkedes den Krænkelse. I denne Tid malede han Rødkridtsportraiter for at fortjene det daglige Brød, og gav endelig efter for sine Venners Forestillinger om det Gavnlige i at besøge Akademiet, især da han derved maaske gjennem Arveprindsen kunde have Udsigt til at faa et Rejsestipendium til Rom. Trods denne Udsigt var den unge Mand dog stolt nok til at stille en Betingelse for sin Indtræden i

Akademiet, nemlig strax at faa Adgang til Modelklassen. Efter fjorten Dages Tegning efter Gips — en Formalitet, der iagttoges for ej at støde Skik og Brug for stærkt for Hovedet — rykkede han ogsaa op i hin Klasse, hvor han selv antager, at han har tegnet et Dusin Figurer i det Højeste.

„Balders Død“, som Carstens da havde componeret, sandsynligvis inspireret af Ewalds Digt, efterfulgtes nu af en Tegning fra den græske Oldtid: „Odysseus og Æolus“, der paa den næste Udstilling vakte almindelig Opsigt ved sin vilde Storhed. Carstens skulde dog snart faa Bekræftelse paa den Modvilje, han nærede mod Akademivæsenet i den Form, hvori det dengang dreves.

Niels Klims berømte Illustrator, Professor Abildgaard, var netop vendt tilbage fra Italien, og Carstens havde ofte Anledning til at besøge hans Atelier og se hans Arbejder — men Abildgaard havde den Særhed aldrig at ville male, naar Nogen saa derpaa. Nu var det Carstens netop om at gjøre, at se den store Colorist male, der efter Carstens' eget Udsagn besad Paolos og Tizians Carnation. Abildgaards Atelier var fyldt med Cartons og Undermalinger til de store Billeder paa Christiansborg, der ødelagdes ved Slotsbranden; flere af disse stode paa Blindrammer ved et Skjermbret bag Malerens Plads, der fik sit Lys fra et højt oppe anbragt Vindu. I denne Omgivelse traadte Abildgaard en Morgen ind, efter at have expederet alle de Besøgende, der plejede at fylde hans Forværelse i Morgentimerne, og satte sig til Arbejdet. Neppe havde Penslen gjort nogle Strøg paa Lærredet, før et Hoved stak frem bagved en af Blindrammerne, og et Par Øjne fulgte hvert Træk. Det var Carstens. Da han havde seet, hvad han ønskede, traadte han frem og sagde: „Jeg kom for at søge Professoren i Atelieret imorges, men da De ikke var her, har jeg tilladt mig at bese de færdige Malerier her bagved.“

Men Abildgaard lugtede Lunten uden dog at lade sig mærke med Noget.

Nogen Tid efter kom den næste Udstilling og den dermed forbundne Medailleuddeling. Det var om Morgenen, før denne fandt Sted, at en hel Del af Akademiets Elever vare forsamlede udenfor Akademiet i en stor Klynge. Man saa en almindelig Uvilje malet paa deres Ansigter,

man hørte uforbeholdne Yttringer om, at Nepotisme raadede blandt Professorerne.

„Ej, hvad gjør det vel mig, om jeg ikke faar den store Medaille“, sagde en ung, blond Mand med et aabent, frit Ansigt, „jeg er jo lige god Karl den foruden —“

„Men det er skammeligt“, faldt en Anden ham i Talen, „det indtræffer kanske een Gang af Hundrede, at Kunstnerne og Publikum have ganske samme Mening om et Værks Fortrinlighed fremfor alle andre — det var Tilfældet med dit, og saa faar den Stymper Medaillen, og ikke Du — skjøndt Enhver veed, at hans Arbejde ikke har anden Fortjeneste end at være udført af en Slægtning af Professor Abildgaard.“

„Ja“, sagde en Anden, „og har I hørt, hvad der er passeret mellem Abildgaard og Carstens? Abildgaard vilde se hans Æolus og yttrede om den, at han nok kunde gaa fremad baade i Composition og Tegning, men dermed var han dog ikke Maler, og uden at være Maler blev han ikke nogen duelig Kunstner —“

„O, det er ikke det Værste!“ faldt en Tredje ind i Talen, „han sagde ham, at han var for gammel til at blive Kunstner — og I veed, at det var at berøre den ømmeste Streng hos Carstens. Da Carstens saa indvendte, at han haabede ved Flid at indhente det Forsømte, svarede Abildgaard ham, at det var forgjæves, man maatte lære at male i sin Ungdom, og det var godt, at han havde lært Vinhandelen, som han dog haabede, han kunde vende tilbage til, naar han engang saa, at det ikke vilde gaa med Kunsten.“

Pludselig saa de sig om; thi de hørte Skridt bagved sig — det var Carstens, han havde hørt, hvad de talte om. „Hvad svarede Du saa?“ spurgte En ham.

„Jeg svarede, at Michelagniolo heller ikke kunde male og dog var en stor Kunstner — og saa gik jeg hjem, spændte mig et Lærred op tolv Fod højt, og malede min Æolus kolossal i Olje — nu er den færdig! Jeg skal dog blive Kunstner trods ham.“

Alle vege et Skridt tilbage for denne stolte Energi, overfor en Dom, der vilde have slaaet enhver Anden til Jorden.

„Ja, og det Billede“, tilføjede en Anden, det var den bekjendte Kobberstikker Clement, der havde gjæstet Rom,

„er sandelig saaledes, at man skulde tro, han havde seet Michelagniolos Fresco'er i det sixtinske Capel."

„Naa", sagde Carstens, for at lede Samtalen paa noget Andet, til den unge, blonde Maler, „Dig kan jeg vel gratulere til den store Guldmedaille?"

„Nej!" raabte Alle i Munden paa hverandre, „nej, tænk, N. har faaet den!"

„Hvad — han? — Abildgaards Slægtning?"

„Netop."

„Godt — det skal de angre!"

„Hvorledes? Hvad vil Du gjøre?"

„Det skal de angre!" raabte Carstens endnu engang og gik lige opad Trappen, fulgt af de Andre.

I den til Uddelingen bestemte Festsal traf de Professorerne Wiedewelt, Juel og Abildgaard, beskjæftigede med Forberedelser til Dagens Fest, som Arveprindsen skulde overvære.

„De har sendt mig Bud, mine Herrer", sagde Carstens, idet han dristigt traadte lige hen til Bordet, hvor de høje Herrer arbejdede, medens de Øvrige bleve staaende ved Døren. „De har sendt mig Bud, at jeg har vundet den store Sølvmedaille for en Modeltegning — men jeg erklærer Dem i disse mine Kammeraters Nærværelse, at jeg ikke modtager denne Udmærkelse, naar ikke den af mine Medelever, som efter Alles enstemmige Dom har fortjent den store Guldmedaille, faar den. I et Akademi, hvor Fortjenesten bestemmes efter Gunst, vil jeg ikke modtage nogen Pris."

De tre Professorer sprang op, og Abildgaard belavede sig paa at tage Ordet, men den heftige Carstens var allerede ude af Døren med det faste Forsæt aldrig mere at sætte sin Fod paa Akademiet. Professor Juel gik imidlertid henimod Døren til de øvrige Tilstedeværende og sagde, synligt misfornøjet med det Skete, at han haabede, de for Carstens' Skyld vilde tie med denne hans uhyre Ubesindighed, der vilde forspilde ham Ahademiets og Prindsens Velvilje — og forlade Salen. Døren blev derpaa lukket i Laas, og de tre Professorer raadsloge om, hvad der var at foretage. Resultatet blev, at man skulde lade, som om Intet var passeret, og se Tiden an; Carstens' Raseri vilde nok lægge sig, naar det led ud paa Dagen —

han vilde nok betænke sig paa at forspilde sin hele Fremtid, mente Abildgaard.

Det blev Middag, Festsalens Døre aabnedes, Salen fyldtes med Mennesker. Foran Kathedret, i Salens øvre Ende, stod en med det fyrstelige Purpur beklædt Lænestol for Arveprindsen; om og bag denne Professorernes Stole, og ligeoverfor den Stole for Præmietagerne af de forskjellige Medailler. Historien om Carstens havde imidlertid spredt sig i Byen, alle Øjne rettedes mod den tomme Plads imellem Pristagerne, Arveprindsen indfandt sig, Højtideligheden begyndte — men Carstens kom ikke. Arveprindsen oplæste Navnene paa de Prisbelønnede; da han kom til den store Sølvmedaille og nævnte Asmus Jacob Carstens, modtog Professor Juel Medaillen for ham, yttrende en Formodning om, at han var syg, og der gik en sagte Hvisken og et Smil over Forsamlingen — da i det samme Øjeblik stod Asmus Jacob Carstens ude ved det skinnende Øresund paa Castelsvolden og betragtede Sejlerne, der paa lette Vinger fløj sydpaa: „Kunde jeg kun sejle med — til Rom — til Rom!“

Der stod han endnu paa samme Plads med den samme Tanke, da Festen endte og den stimlende Mængde drog ud af Akademiets Porte. Med Et følte han et Slag paa Skulderen — han vendte sig — det var Juel, som stod der.

„Det er et slemt Stykke Arbejde, I har gjort Eder selv idag, Carstens! Jeg har søgt at hindre al Skandale og har modtaget Medaillen for Eder — gjør mig og Eder selv den Tjeneste at modtage den — jeg indrømmer gjerne, at her er skeet en Fejl, men I indseer selv, at den ikke dennegang staar til at rette. Jeg vil Eders Vel! Tag den!“

„Nej — jeg modtager den ikke — I har hørt mit Svar — uddel kun Eders Medailler efter Gunst — jeg begjærer ingen af dem — jeg sætter ikke min Fod i Akademiet mere.“

„Det vil komme Eder dyrt at staa! Jeg har gjort Eder Tilbudet af Venskab for Eder — viser I det tilbage, saa er det forbi mellem os — Eders Talent maa nu være, hvor stort det vil!“

Dermed vendte han Carstens Ryggen og gik. Kort efter var paa alle Akademiets Døre et Dekret opslaaet, der formelig forviste Carstens fra Akademiet; dog lod

Professor Wiedewelt det nedtage den næste Morgen. Havde Carstens været alene før, saa blev han det mere nu; thi skjøndt Ingen kunde negte ham sin Agtelse, var det dog for Akademiets Elever en farlig Sag at omgaaes for nøje med den Banlyste. Sagen kom snart i forandret Skikkelse Arveprindsen for Øre, og Carstens saa sin hele Carriere i Kjøbenhavn afbrudt. Destomere voxede hans Længsel efter Rom — og til denne Rejse sparede han sammen Alt, hvad han kunde.

Stor var derfor hans Forundring ved en Morgen, et halvt Aars Tid efter, at modtage en Billet fra Juel med Opfordring til at komme til ham snarest muligt. Juel tog venligt imod ham, og efter nogle indledende Bemærkninger kom han til Sagen:

„Vil I ikke konkurrere til den næste Medaille? Der kan, ved de Fremskridt, I har gjort i den sidste Tid, ikke være Tvivl om, at I vil vinde den store Guldmedaille, og om det Forefaldne — I nok veed — skal der aldrig tales et Ord. I veed, at med denne Medaille vinder I tillige en Pension for sex Aar og sendes til Rom.“

„Til Rom — —“ sagde Carstens og svimlede ved Tanken, „til Rom — —“ man kunde se, hvor det kjæmpede i ham, et saadant ærefuldt Tilbud fra det Akademi, som nylig havde forskudt ham! En større Sejr kunde han ikke drømme sig. Hans Bryst bølgede i tunge Aandedrag, overvældet stod han foran Juel. Efterhaanden fik han dog Herredømme over sig selv igjen, han saa klart, hvorledes Fremtidens Lys og Mørke brødes — hvor Meget, der stod paa Spil — men hans Øje lynede, da han svarede: „Jeg er engang forvist fra Akademiet — jeg har Opmuntring og Belønning nok i min Kunst — jeg haaber nok at komme til Rom uden Akademiets Hjælp.“

„Men betænk dog, hvad I støder fra Eder — ved Eders Hjemkomst venter Eder maaske en Ansættelse ved Akademiet, Eders Fremtids Lykke er gjort.“

„Jeg har sagt Eder, hvor jeg søger min Lykke — I har intet Hensyn taget til min Fordring om, at den, der fortjente den forrige Guldmedaille, skulde faa den — I har tilintetgjort hans Fremtidshaab — mit skal I ikke kunne tilintetgjøre. Vil I ikke høre paa min Fordring, saa hører jeg ikke paa Eders Tilbud.“

Juel blev stum af Overraskelse over denne Trods; endelig sagde han: „Det er sidste Gang, Akademiet byder Eder Haanden! Gaa I nu Eders Vei og se, om I kommer frem!“

„Det vil jeg“, var Carstens' stolte Svar, „jeg takker Eder for Eders Anstrængelser, men jeg vil heller agtes end hjælpes.“ Og stoltere end en Sejrherre gik han hjem til sit Kammer — talte sine Penge, nogle hundrede Daler, og sagde til sig selv: „I Rom faar jeg nok Arbejde, kan jeg blot vinde did, og det kan jeg med hvad jeg her har! Afsted — til Rom!“

Saaledes forlod Carstens Kjøbenhavn for aldrig mere at gjense denne By — to Dage efter var han udenfor dens Mure og jublede sit: „Til Rom! til Rom!“ og det forekom ham som en Drøm, at han nu var paa Vejen til sine Længslers Maal, til Kunstens forjættede Land!

III.

Et Rejseeventyr og dets Ende.

(Lübeck 1783—1788).

En hed Julidag vandrede to unge danske Malere over den brede Slette, der fører til Citadellet i Milano, traadte ind gjennem den ydre Port, begave sig henimod Commandantboligen og standsede foran en elegant Bygning, udenfor hvilken to Soldater holdt Vagt. Italiensk forstode vore Danske ikke; de standsede da en Forbigaaende og spurgte paa Tydsk efter „General Stein“, men den Adspurgte rystede paa Hovedet med et „non comprendo signore!“ og fjernede sig. Endelig traf de et Par tydske Soldater, som viste dem ind i den nævnte Bygning, og de styrede deres Gang opad de teppebelagte Trapper.

„Har Du Mod til at banke paa?“ spurgte den Ældre.

„Hvorfor ikke?“ sagde den Yngre; „vi komme jo i et ærligt Anliggende —“ og alligevel saa han temmelig modfalden ud. „Vi vare dog anderledes modige, da vi droge med spækket Pengepung gjennem Tydskland.“

„Ja, Gud ved, hvad vi skal gribe til, hvis dette mislykkes for os!“

„Det kan jo ikke mislykkes, vi have jo Grevens Anbefaling — Stein er hans Ven — —“ idetsamme gik Døren op; en Kammertjener traadte dem imøde og sagde, efter at have mønstret deres Dragt, i en temmelig kort Tone, at det var tvivlsomt, om Generalen „tog imod“. Den Yngre, som kun havde fulgt Broderen, tog Afsked og gik. Kort efter vendte Kammertjeneren tilbage og bød høfligt den Ældre træde indenfor og gaa ind i Generalens Værelse.

Generalen sad netop og lod sig frisere.

„Tør jeg spørge, hvem jeg har den Ære at tale med?“ spurgte han, uden at kunne vende Hovedet, i en meget forbindtlig Tone.

„Mit Navn er Carstens — min Broder og jeg have en Anbefaling til Hr. Generalen fra Grev von Breisach i Mantua.“ Dermed overrakte Asmus Generalen et Brev.

„Ah, De kommer fra Mantua“, sagde Generalen, idet han aabnede Brevet; „hvorledes lever min gamle Ven? Det glæder mig, at han har erindret mig og henvist Dem til mig — er han endnu beskjæftiget med sine Snurrepiberier — gamle Malerier og andet Skrammel — hvad?“

Derpaa begyndte han Læsningen af Brevet:

„Gamle Ven!

„De to unge Mænd, som overbringe Dig disse Linjer, ere begge, navnlig den ældste, talentfulde danske Kunstnere, hvis Selskab har været mig til stor Glæde. De agte sig til Rom, men jeg frygter, at deres Penge ikke strække til, og at de neppe der ville finde Livsophold; jeg har derfor raadet dem at gaa tilbage til Milano for det Første, for der at søge Arbejde. Til Dig vender jeg mig med Tryghed for at anmode Dig om at være dem behjælpelig i Et og Andet — — —“

Dermed afbrød Generalen Læsningen, vendte sig raskt og mønstrende mod den uanselige Asmus med de slidte Støvler, og sagde i en aldeles forandret Tone, idet han kastede Brevet paa Bordet:

„Jeg ved ikke, hvad den gamle Nar tænker paa, at han altid sender mig slige Folk paa Halsen. Jeg kan ikke

gjøre Noget for Ham! Se til, at han kommer videre!“ Den forbløffede Asmus trak sig hurtigt ud ad Døren og havde nær i sin Hast væltet et Theservice, men retirerede dog heldigt ned ad Trapperne og ud af Citadellet, hvorpaa han hastede til sin Broder, for at bringe ham Underretning om det Passerede. De havde aftalt at træffes i Klosteret St. Maria della Gratia, og did styrede altsaa Asmus sin Gang, for paa samme Tid at se Leonardo da Vincis berømte „Nadvere“. Han begav sig ind i Refectoriet, hvor hans Broder allerede var, og traadte hen foran det store Mesterværk med meget blandede Følelser. Selv Leonardos Tryllepensel kunde i dette Øjeblik ikke neddæmpe den tunge Beslutning, som dæmrede i hans Sjæl: at opgive det Maal, hvortil han stundede saa heftigt.

„Det er forbi med vor Rejse“, sagde han, idet han saa Broderen vende sig fra Beskuelsen af Billedet; „vi maa vende om — vore Penge ere snart opbrugte og jeg vover ikke at rejse videre. Vi maa se at komme afsted, før vor Pung er ganske tom. Fattigdommen er tung“, føjede han sagte til, og saa tog han Afsked med sit forjættede Land, med sit Haab og sin Glæde, idet han tog Afsked med Leonardos „Nadvere“. Nu var det forbi med Alt, hvad han haabede for sin Fremtid — til Rom havde han knyttet hele sin forestaaende Bane — og nu, saa nær ved Maalet, at maatte opgive det — — selv for en Carstens' Energi kunde det synes for Meget at bære — men han bar det — bar det stille og taust og vandrede paa sin Fod tilbage over Alperne. Fra St. Gotthards Højder kastede han endnu et Afskedsblik over det Land, han havde betraadt med saa rigt et Haab, og som han forlod med saa brudt et Mod.

Med Vadsækken paa Ryggen, en Portefeuille med Studier og Compositioner i Haanden og med nogle Batzen i Lommen, naaede Carstens og hans yngre Broder Staden Zürich — længer kunde de ikke komme. De toge ind i et Værtshus af det billigste Slags, og det første, Carstens spurgte Værten efter, var, om der i Staden ikke fandtes nogen Lysthavende til Malerier eller Tegninger. Værten, en venlig, gammel Mand, betænkte sig lidt; med Et syntes det at lysne for ham, og han udbrød: „Jo, det tror jeg nok! I har nok hørt Tale om vor Gessner, han, som

har skrevet de dejlige Idyller; han maler ogsaa, og til ham henvende mange Rejsende sig."

Asmus' bedrøvede Sind klaredes lidt, da han hørte dette Navn, som han kjendte saa godt fra Idyllerne, og han lagde sig, træt af Marschen, tilsengs med nyt Haab, men et Haab, som dennegang ikke strakte sig længere, end til en mulig Fortsættelse af Rejsen hjemad.

Den næste Morgen gik han til Gessner med sin Mappe under Armen og blev strax indladt. Den venlige Digter lignede ganske sine Digte; aabent og menneskekjærligt kom han den nedslagne unge Kunstner imøde, der trohjertet fortalte ham sin fejlslagne Rejseplan, hvorved Gessner med sin letbevægelige Natur snart lo, snart græd, men da han havde seet Carstens' Compositioner, blev han alvorlig og sagde:

„Havde jeg ikke Huset fuldt af Børn, vilde jeg kjøbe alle Eders Compositioner; nu kan jeg kun anbefale Eder et Par af mine Venner, som dels ville kjøbe af Eder, dels ville give Eder Bestillinger."

Dette Løfte holdt han redeligt. En af disse Venner var Lavater, der netop til sine physiognomiske Studier behøvede Portraiter, og for hvem Carstens portraiterede Flere, bl. A. Componisten Reichardt. — Da Carstens havde samlet sig lidt Penge, drog han videre med sin Broder, og naaede dennegang til Lübeck, hvor han slog sig ned. Men videre formaaede han ikke at komme; her maatte han slaa sig til Ro, og i denne, fra al Kunstinteresse fjernede og afsondrede Stad levede den fattige Kunstner nu fem dyrebare Aar af sin bedste Tid.

Den driftige Hansestad havde Andet at tænke paa, end at den inden sine Volde husede et Geni, der engang skulde regnes blandt Tidens første, og samme Geni maatte være glad, at der i Hansestaden fandtes Folk, der attraaede at se deres egne Ansigter forevigede i Farver; thi derved tjente han sit daglige Brød. Men naar Sorgen for det Nødvendigste var slukket, saa var ogsaa Kunstnerens hele Fordring paa Livet kvitteret, saa tilbragtes den øvrige, sparsomt afmaalte Tid med Compositionsforsøg. Og disse lykkedes ganske anderledes nu end før! Var Rejsen end mislykket, var han end havnet i Lübeck istedetfor i Rom og Florents, saa havde han dog seet Giulio Romano i Mantua, Leonardo i Milano og Schweitz' mæg-

tige Fjeldnatur, og disse Indtryk, tilligemed den overordentlige Elasticitet, hans Sind havde vundet ved at trodse Nød og haarde Kaar, frembragte i hans Indre endnu mere kolossale Syner, endnu rigere Ideer, end han før ejede.

Dette holdt ham oprejst under de Prøvelsens Aar, han fremdeles havde at gjennemgaa. Men disse Prøvelser bleve snart af en saadan Natur, at man kunde forudse, at selv den Stærkeste maatte bukke under for dem. Døden sender, efter det gamle Eventyr, altid et Forbud — dets Navn er Sygdom.

Dette Dødens Forbud traadte, i Følge med Armod og Modgang og ensom Forladthed og skuffet Haab, til Kunstnerens Leje. Og dog var hans Aand stærkere end de Alle. Hindret i at arbejde ved en ofte tilbagevendende Brystsyge, var han nødt til at sætre sig i Gjeld paa Grund af de kostbare Kure, som maatte til for at redde hans truede Liv. Men hans Sind var dog frejdigt, og Haabet, saa ofte bøjet og brudt, forlod ham aldrig — det var hans eneste trofaste Ven.

En kold Vinteraften 1787 laa han saaledes henkastet paa Sygelejet uden nogen hjelpende Haand, uden Penge til det Allernødvendigste. Det var for mørkt til at læse; hans kjære Homer, den han læste i tydsk Oversættelse, som alle de Gamle, laa paa Sengeteppet; dysset i en halv Slummer, mærkede han ikke, at Døren lukkedes op, og en ung Mand gik over Gulvet henimod hans Seng, famlende i Mørket.

„Er Du hjemme, Carstens?“ spurgte han.

„Ja, det er jeg nok smukt tvungen til“, lød Svaret, „siden jeg tumler overende, hvergang jeg staar op.“

„Er Du syg?“

„Aa, ja vist — men det har vel ikke Mere at betyde nu end ellers. Men hvem er det?“

„Kjender Du mig ikke?“

„Jeg tror, det er Dig, Fernow — er Du kommen tilbage — naa, Du kommer i Grevens Tid; min Verts Familie bor i nederste Etage og har ikke været heroppe — jeg skulde tro, Nogen er syg der ogsaa, og jeg falder, som sagt, tilbage, hvergang jeg vil rejse mig — løjerligt nok, det har jeg dog ikke plejet før; Følgen er, at jeg siden igaar hverken har faaet Mad eller Lys eller Brænde

— ja, Brænde har jeg nok egentlig ikke — og jeg tror ikke Penge heller — men til Nød kan man da hjelpe sig med Sengevarmen“ — — han havde synligt nok talt formeget; thi en stønnende, kort Hoste afbrød ham, og da Fernow, den eneste Ven, han ejede paa den Tid, traadte hen og følte paa hans Pande, var den feberhed.

„Det staar jo daarligt til“, sagde den bekymrede Ven, og ilede afsted efter Læge, efter Mad, Lys og Brænde; en Time efter saa der ret hyggeligt ud i den Syges tarvelige Kammer, hvis Vægge vare bedækkede af mangfoldige Skizzer til Compositioner — en hel Gudeverden, udsprungen af den Syges Fantasi, omgav hans fattige Leje; i Kaminen blussede og lyste en livlig Ild, og de to Venner vare dybt inde i Samtalen — deres fælles Interesse var paa Bane; thi Fernow var den senere bekjendte Kunsthistoriker, der blev Carstens' Biograph. Denne talte om sit Yndlingsthema, Italien, om hvad han havde seet, og især om, hvad han ikke havde set, og han talte sig varm — vistnok varmere, end heldigt var for hans Sygdom, men han mærkede Intet dertil: hans Øjne lynede, da han beskrev „Nadveren“, som han havde seet i sit Livs ulykkeligste Time, da han omtalte Rafaels Tegning til „Skolen i Athen“, der findes i det Ambrosianske Bibliothek i Milano.

„Det syntes mig for usikkert tegnet, til at være af Rafaels Haand — jeg har Giulio Romanos sikkre og dejlige Omrids i for friskt Minde fra Mantuas palazzo del Te. Men“, føjede han til, og hans Aasyn fik et Udtryk af vemodig Smerte, „hvad ved jeg om Rafaels dejlige Arbejde, saalænge jeg ikke har seet Billedet selv — saalænge jeg ikke har vandret i Vaticanets Stanzer selv, saalænge jeg ikke har seet det evige Rom — o Rom, Rom! Skal jeg da aldrig naa Dig!“

„Mangen er jo dog bleven en stor Kunstner uden at have seet Rom.“

„Men ikke jeg — ikke jeg. Erindrer Du det gamle Ord, at ingen Græker kunde prises lykkelig i sin Død, naar han ikke havde seet Zeusbilledet i Olympia. Ingen Kunstner dør lykkelig, som ikke har seet Rom!“

„Men Du arbejder Dig dog ogsaa her frem til noget Stort.“

„Her? Berøvet alle Hjælpemidler — alle Næringskilder for min kunstneriske Sands, fortærer jeg jo min Kraft paa Ting, der aldrig kunne tilfredsstille mig, jeg kjæmper og kjæmper, og aldrig kommer jeg videre.“

„Aldrig før har jeg hørt Dig klage“, sagde Fernow.

„Og Du skal heller aldrig høre mig klage mere. Skjænk mig blot dette Øjeblik — Alt er mig forbittret — lænket til dette Sted slider jeg mig op — uden nogensinde at naa det Maal, jeg engang var saa nær! Ak, Udøvelsen af min Kunst er mig jo Alt — er min Tilværelse — med Glæde vilde jeg have opgivet al ydre Vinding, alle Livets Bekvemmeligheder, have levet i ringe Kaar og følt mig lykkelig, havde jeg blot seet, hvad jeg trænger til at se.“

Fernow havde sat sig hen til ham paa Sengekanten — Carstens havde klaget ud, nu skjulte han sit Hoved i Puden og græd som et Barn. —

Vi forlade de to Venner for et Øjeblik at begive os tværs over Gaden til en anden interessant Personlighed, som boede indenfor Lübecks Volde.

Jeg antager, at mange af mine Læsere som Børn have hørt deres Fader eller Moder, som en Reminiscents fra svundne, glade Ungdomsdage, synge en gammel tydsk Vise i den fromme hyrdemæssige Stil fra det forrige Aarhundrede:

„Das waren mir selige Tage,
Bewimpeltes Schifflein, o trage
Noch einmal mein Liebchen und mich,
O wieg' uns noch einmal behende
Von hinnen bis an der Welt Ende,
Zu Wiege begehren wir dich!“

Denne Vise blev til i Lübeck, og Forfatteren hed Overbeck, en elskværdig, blid, gammel Digter. Denne Mand, hvis fromme Sind endnu engang har lyst over Verden, stærkere, end det selv formaaede, i Sønnens, Friedrich Overbecks religieuse Malerier, sad i sit Studereværelse den samme Aften, som den nys berørte Samtale fandt Sted. Med inderligt Velbehag smøgede han af en lang Pibe og lyttede til Tonerne af en Guitar, der løde tværs over Gaden, medens Lampen kun kastede et svagt Skjær paa hans

ædeltformede Træk. Guitaren ledsagede en ungdommelig Stemme, der sang:

„Wir fuhren und fuhren auf Wellen,
Da sprangen im Wasser die hellen,
Die silbernen Fische herauf;
Wir fuhren und fuhren durch Auen,
Da liessen die Blümchen sich schauen,
Da liefen die Lämmer zu Hauf.

Wir spielten im treibenden Nachen
Und gaben uns vieles zu lachen,
Und hatten des Spieles nicht Rast;
Wir liessen die Hörner erklingen,
Und alle begannen zu singen,
Und ich hielt mein Mädchen umfasst.“

En skingrende, klokkeren Latter lød over Gaden til den gamle Digter, som ganske nysgjerrig efter at vide, hvem det var, hans egen Yndlingsdigtning tiltalte saaledes, gik til Vinduet og med et Smil saa over til Gjenboens Hus. Der havde man tændt Lys uden at drage Gardinerne for Vinduerne, og han blev saaledes Vidne til en liden, gemytlig Elskovsscene, der satte ham i et kosteligt Lune.

Som han stod der, lod han efter gammel Vane Øjet glide op imod Stjernehimmelen, og paa Vejen did gled det ind paa Tagkammeret hist, hvor et enligt Lys brændte. Hans Fantasi begyndte at udmale sig dette Kammer, og han drømte sig en fattig Familie der eller kanske en gammel gjerrig Gnier eller kanske en læsende Skoledreng. I det Samme traadte hans gamle Tjenestepige ind.

„Hvem bor derovre paa Gjenboens Tagkammer, Anne Margrethe?“

„Aa, Gjenboens Dorthe siger, at det er en ung Mand, som er syg — de tro ikke, at han kan leve længe. Han er nok i Malerlære — det vil da sige i fin Malerlære.“

I det Samme faldt det Overbeck ind, at han ofte havde seet en ung Mand med Tegnemappe under Armen gaa ind i Gjenboens Hus. Han tænkte paa, om den unge Maler skulde lide Nød i sin Sygdom, og besluttede at gaa

over til ham. Han kastede Slobrokken af sig, klædte sig paa og gik over Gaden.

„Hvem søger I?“ spurgtes der, da kan bankede paa Porten.

„Den unge Maler, som bor paa Kvistkammeret.“

„Han er syg.“

„Ja vist — netop derfor kommer jeg.“

Saa slap han ind, og fem Minutter efter var han klavret opad de mørke Trapper og stod hos den Syge. Carstens sov. Fernow sad endnu ved Lejet, da Overbeck traadte ind, og af ham erfarede Digteren den unge Malers hele sørgelige Stilling. Han tænkte ved sig selv: „Mangt halvmodent Talent, der uden det sande Kald kaster sig ind paa Kunstnerens tornefulde Bane, har faaet den Lod.“ Men han forbausedes, da et Blik paa Væggen, uagtet den slette Belysning, viste ham de mest storartede Omrids, viste ham i det sortrøgede Værelse Ossians, Homers, Sophokles' Tanker i Farver og Omrids, viste ham i det skrøbelige Legeme, der mat og sammenkrympet laa i Sengen, en Aand, mægtig til at fatte og gjengive det Højeste — fuld af Tanker, der rakte langt ud over Datidens akademiske Kunstsphære — og han, der selv elskede de gamle Sangere saa højt, var dybt bevæget ved at se denne Verden af Kunstværker, som han ej havde anet, leve i sin Nærhed.

„I Sandhed“, sagde han til den vaagnende, „jeg tænkte, her behøvedes Medicin og Lægehjælp — men jeg tror at se, hvilken Læge her er nødvendig. I maa ikke nedgrave Eders Pund her — Verden maa se det, anerkjende det og omskabe sin Kunst efter dets Mønster; her er Friskhed — her er store Ideer. I maa gaa til Berlin. Gud ved. hvorfra jeg skal faa Penge til Eder — men Penge skal I have — og til Berlin maa I!“ Den gamle Digter stødte sin Stok i Gulvet og mærkede ikke i sin Iver det taknemmelige Blik, den Syge sendte ham.

Næste Dag indfandt Overbeck sig paany for at erkyndige sig om Carstens' Helbred. Da denne havde bedret sig saa meget, at han kunde forlade Stuen, overraskede Overbeck ham med en Opfordring til at følge med til en af Stadens rigeste Kjøbmænd, Raadmand Matthæus Rodde, der vilde skaffe ham Penge til at etablere sig i Berlin.

Var Nogen glad, saa var det den fattige Carstens; fattig paa Penge, men endnu fattigere paa Velyndere,

havde han hidtil været — nu syntes en lykkelig Vending i hans Skjæbne at forestaa. — Den rige, ædle Kunstelsker lod sig forevise hans Arbejder, havde alt underhaanden forhørt sig om hans moralske Vandel, og laante ham nu en Sum Penge, tilstrækkelig til Rejsen og det første halve Aars Ophold i Berlin, uden at sætte nogen Betingelse for Tilbagebetalingen. Forud sendte Carstens en Composition til Udstillingen i Berlin og fulgte selv efter om Vaaren 1788.

IV.

En Aften paa Ærens Tinde.

(Berlin 1788—1792).

Carstens havde opholdt sig to Aar i Berlin og levet knapt af Informationer. Paa to Udstillinger havde han vakt særdeles Opmærksomhed ved sine Compositioner, der viste sig at være fremgaaede af et ganske andet Syn paa det antike Liv end det, der var raadende i Datidens Kunst. Thi medens Kunstnerne dengang øste deres Kundskaber om Antiken gjennem en aldeles uren Kilde: den franske Smag, og saaledes modtoge og gjengave den maniereret, stundom indtil Carricatur, havde Carstens ikke havt at kjæmpe mod en saadan misledende Dannelse, men var gaaet directe til Kilden, til de gamle Digtere, havde aldeles naivt tilegnet sig deres store Billeder og fyldt sin Fantasi uden at filtrere den gjennem en akademisk Misvisning.

Han havde, som sagt, opholdt sig henimod to Aar i Berlin, da han modtog Udnævnelse til Professor ved Akademiet der med en aarlig Løn af 150 Thaler — nok til at sikkre ham mod fuldstændig Mangel. Dertil kom nu en Bestilling, der skaffede ham meget at gjøre: Udsmykkelsen af en Sal i Marechal Dorvilles Bolig, hvor han valgte at fremstille Komos, Livsnydelsens Gud, i ni forskjellige Momenter, fra Forberedelsen til Dandsen, indtil

det Øjeblik, hvor han, træt af at nyde, synker hen og ligesom bliver Dødens Genius.

Det var Ministeren von Heinitz, Akademiets Curator, der havde skaffet ham dette Arbejde, og Carstens syslede saa troligt med det, at han endog paadrog sig en Øjensygdom derved; til bestemt Tid, efter et Aars Forløb, var Salen færdig — den skulde nu indvies ved en Fest, hvor den kongelige Familie vilde være tilstede.

Om Formiddagen paa den store Dag kom Kunstneren endnu engang for at kaste et Blik paa sit Værk, men standsedes ved Indgangen af Heinitz.

„De har vel modtaget en Indbydelse til Festen i Aften?“

„Ja, Deres Excellence.“

„Kom ikke for sent; thi Hans Majestæt tager tidligt bort.“

Carstens, der troede, at Ministeren mente, at Synet af Kongens pragtfulde Optræden vilde interessere ham, svarede:

„O, det kan jo dog være temmelig ligegyldigt.“

„Saa? Mener De?“ svarede Heinitz, „De forstaar altsaa ikke min Mening — men det er det Samme, kom tidligt! Jeg vil præsentere Dem for Kongen — jeg er usædvanligt tilfreds med Deres Værk — jeg giver Dem mit Æresord paa, at jeg i Aften ikke slipper Kongen, før han har bevilget Dem et Rejsestipendium til Rom.“

Carstens traadte et Skridt tilbage — det lyste af hans Øjne — uformodet stod han ved det Maal, som han ansaa for saagodtsom uopnaaeligt — for første Gang efter lang Tid traadte atter Taarerne ham i Øjnene — men denne Gang var det Glæden, der fremlokkede dem. Ministeren klappede ham paa Skulderen og sagde: „Naa, det har De jo ærligt fortjent, Deres Talent er saamænd ikke af det almindelige Slags.“

Aftenen kom. Professoren, der ikke ejede et Par nye, sorte Knæbuxer, gik ud til sin Ven, Architekten Genelli, og laante et Par — Resten af Toilettet var snart besørget, og for første Gang i sit Liv — som vist ogsaa for sidste — satte Carstens sin Fod i en af Noblessen opfyldt Salon, ja, hvad mere var, han hørte til Æresgjæsterne af anden Rang — Hoffet var af første. Der var forresten lovligt stivt, og Carstens' Komos syntes at le

satirisk over den Verden, han indesluttede — det var ialtfald saa omtrent Kunstnerens Tanke, da han stod ene i en Krog og saa den glimrende Skare bevæge sig omkring i Salen.

Da hørte han med Et sit Navn nævne, man søgte ham — han havde været borte i en anden Verden — nu vaagnede han — man drak hans Skaal; den uanselige, lille Mand traadte frem, bukkede og takkede, medens Ministeren udbragte et Leve for ham — jo, det var Andet end at ligge syg uden Mad paa Tagkammeret i Lübeck. Medens han, endnu overrasket af saa megen Hæder, bukkede med Glasset i Haanden, kom Ministeren og sagde, at Hans Majestæt ønskede at gjøre hans Bekjendtskab. Carstens fulgte ham, lidt fortumlet, men forresten roligt tilsinds, og stod strax efter Ansigt til Ansigt med sin Monarch.

Heinitz stod ved hans Side og priste Kunstnerens Talent, hvorpaa Kongen sagde:

„Han er en dygtig Mand, Carstens! Vi vil tænke paa Ham. Ønsker Han at komme til Rom?"

„Deres Majestæt nævner et Ønske, som har opfyldt mig, siden jeg begyndte at vie Kunsten mit Liv."

„Det Ønske er Ham bevilget. Han har mit Løfte."

„Deres Majestæt gjør mig til det lykkeligste Menneske!" svarede Carstens — nu havde han Kongeord for, hvad han ønskede, nu kunde han byde sin Gibsklasse Farvel og drage til Verdens Centrum, til Kunstens Bryst, for at høre dens Hjerte slaa. I dette Øjeblik følte Carstens sig tusindfold belønnet for Alt, hvad han havde udstaaet — Alt, hvad han havde lidt og kjæmpet — nu var han ved Maalet! Beruset af Lykke og Glæde ilede han hjem, kastede sig paa Knæ og med sin Barndoms hellige Varme, den, der havde gjennemstrømmet ham i Kirken i Slesvig, bøjede han sit Hoved for sin Gud — og fra det Øjeblik af var han saa at sige i Rom i Tanker og Fantasier.

V.

Ved Maalet.

(Rom 1792—1798).

Saaledes stod nu Carstens trods alle Hindringer, trods Fattigdom og Nød, trods Miskjendelse og Intriguer, ja trods en Sygdom, der syntes at true hans Liv, ved Maalet for sine Ønsker, det store Maal.

Dog — eet Tab havde han lidt ved disse Hindringer, der væltede sig som Pelion paa Ossa i hans Vej — et Tab, som selv Rom ikke kunde erstatte ham: Tabet af de bedste Aar, Menneskelivet ejer, et Tab, der for Maleren er uopretteligt; 38 Aar gammel kom han did, hvor han burde have været ti Aar tidligere; nu kom han der vel, som den modnede Kunstner og Mand — men Meget var forsømt, som ej kunde indhentes, og Carstens følte det kun altfor godt.

Enhver, der har havt den Lykke at gjæste den evige Stad efter lange Aars Længsel did, ved, hvorledes denne Stad fylder En med et aldeles nyt og mægtigt Liv, hvorledes — havde jeg nær sagt — den Luft, man indaander, er nok til at begejstre et Sind, der er aabent for Kunstens og Livets Herlighed og Hellighed. For den, som ikke har havt denne Lykke, kan den kun beskrives ved de Ord, at man kan se enhver anden Stad, Rom maa man leve sig ind i; og har man gjort det, da binder den med saa mægtige Lænker, at man har ondt ved at rive sig ud at det stærke Tryllenet, da elsker man den evige Stad som sin anden Moder.

Saaledes gik det ogsaa Carstens; han voxede saaledes fast til Rom, at han umuligt kunde forlade den igjen. Her, omgiven af Oldtidens og den nyere Tids Mesterværker, saa han den Lykke virkeliggjort, som han saalænge og saa varmt havde drømt sig; her udfoldede hans Geni først ret sine brede, mægtige Ørnevinger. Her drog Michelagniolo ham efter sig i Formernes Højhed, Rafael i deres Ynde og Antiken i deres Skjønhed — her blev Carstens Grunderen af den nye Tid. Fjern fra hele den akademiske Stivhed gjenopvakte han Studiet af Antiken,

saaledes som den virkelig er — og, fyldt af Kjærlighed til de ophøjede nordiske Motiver, som han havde hentet fra Ossian, samt vel og fra den paa hin Tid mere forgudede end læste Klopstock, blev han desuden Grunder af den nationale Retning, der vandt saa varme og geniale Tilhængere i Rom og skabte den germaniske Kunst en ny Blomstringsperiode i vort Aarhundredes Begyndelse; her levede Carstens først.

Dog, dette Solskin havde dybe Skygger. Han følte som sagt klart, hvad han havde forsømt, og hvad han aldrig kunde indhente. Maler blev Carstens aldrig. Dette var den sorteste Skygge. Til Aqvarellen strakte sig hans Storhed — i Compositionen laa hans Rigdom og hans sande Styrke.

Allerede i Florents finde vi ham stærkt optaget af Michelagniolo. Ved Kirken San Lorenzo ligger Mediceernes Gravcapel, hvorhen Lorenzo il pensiero's og Guiliano's siddende Statuer, den ene omgiven af Natten og Dagen, den anden af Morgen- og Aftenrøden, drage en Mængde Kunstelskere. Capellet selv er opført af Michelagniolo; han byggede det for sine Figurer og har ved at beregne alle architektoniske Virkninger forhøjet deres Indtryk i en betydelig Grad.

Her sad Carstens ofte timevis og glemte tidt nok Verden omkring sig, da en tydsk Kunstner, der kom fra Rom, en Dag tiltalte ham. Det var Carstens kjært at faa Efterretninger fra Rom, og den Fremmede kunde fortælle Meget. Først og fremmest gjaldt det da Akademiet og alle de Kunster, man der gjorde.

„Har I selv arbejdet der?" spurgte Carstens.

„Ja, jeg har tilbragt to Aar der. O! I kan ikke gjøre Eder noget Begreb om, hvorledes Arbejdet lettes under Ens Hænder der, hvorledes Alting findes, hvad man behøver."

„Hvad da?" sagde Carstens. „Kul og Papir, Lærred og Farver maa man da skaffe sig selv."

Den Fremmede saa paa ham som paa en Idiot, og spurgte: „Regner I da vore Lermodeller, som der staa os til Tjeneste, for Intet? Og vore Voxfigurer og Lededukker og Belysningskasser?"

„Behøver I da alle disse Apparater for at male en Figur?"

„Og for Compositionen“, blev den Fremmede ved, som om han slet ikke hørte, hvad Carstens sagde, „hele smaa Miniaturtheatre findes der, paa hvilke man kan anordne de Figurer, man behøver! Sligt ser man kun i Rom og i Paris.“

„Hvad er dog det for en ynkelig akademisk Nødhjælp for talentløse Folk! Man maa gjøre sine Compositioner færdige i Hovedet; der lade de sig lettere skyde frem og tilbage end paa Eders Dukketheater. Den, som ikke kan opfinde et Billede i sit eget Hoved, frembringer dog aldrig noget dygtigt Værk.“

„Ja, det er lettere sagt end gjort“, mente hin, „jeg gad se den, som kan udføre en Composition af mange Figurer uden Hjælpemidler, blot efter Forestillingen.“

„Top!“ var det raske Svar, „Synet af saamange Kunstværker har netop i denne Tid givet mig Lyst til at componere, kom til mig i Morgen tidligt, saa vil jeg sætte Compositionen paa Papiret for Eder.“

Den Fremmede kom, og Carstens udførte, hvad han havde lovet, i et Par Dage. Hans Gjæst kunde blot sige: „I har visselig gjort det; men det er ikke Hvermands Sag; i Rom vil I ikke finde nogen Kunstner, der componerer paa den Maade.“

Denne Sammenkomst skylder Verden Tilblivelsen af den herlige Gruppe: „Slaget mellem Kentaurer og Lapither.“

Saa kom han til Rom.

Vaticanet blev hans Rom. I disse Sale, i det Sixtinske Capel, i Rafaels Stanzer og Loggier og i Antiksamlingerne, fandt han sin Verden; men medens Michelagniolos høje, djærve Storhed nedslog ham, tiltrak Rafael ham destomere.

Om det Indtryk, Studiet af de to Mestere gjorde paa ham i Rom, yttrede han, at Michelagniolo var ham en streng Læremester, som ved hver Lection puffede ham med Næsen ned i Grammatiken; Rafael var ham en venlig Mentor, som uophørligt henviste ham til Naturen og lærte ham, hvorledes han skulde studere den.

Rafael lærte ham ogsaa at opgive den Hang til allegorisk Fremstilling, hvorunder han hidtil havde lidt, og som havde øvet en mindre heldig Indflydelse i flere af hans Værker — nu bleve Naturen og Skjønheden hans

Maal, uden at hans Stil derfor blev mindre ideel. Af Antikerne var det især Hestetæmmerne paa Monte Cavallo, der henrykkede ham, som Enhver, der elsker den antike Skjønhed. Han kjendte dem naturligvis af Tegninger — den første Dag, han havde ledig, ilede han hen, for at se dem.

Han steg, ledsaget af en Ven, opad Via di Qvirinale fra Forum, netop idet Solen gik ned, og den italienske Himmel antog hele den rige Farvepragt, hvormed den kan fortrylle Nordboens Øje. Qvirinalets Façade skinnede i det gule Lys, men en let Disighed i Luften lod dette Lys dæmpes og tone over i det Violette, henimod den fjerne Fløj — Solen stod bag St. Peters Kuppel, der fra dette herlige Punkt hæver sig majestætisk i Horisonten, og mellem disse to Punkter, dybt under dem, laa Rom allerede hyllet i Skumringens Dunkelhed. Men de mørke Cypresser i Palazzo Rospigliosi's og de nærliggende Haver stode sorte mod den glødende Solnedgang — og skygget viste Obelisken midt paa Pladsen med Fontainen og de to Hestetæmmere sig som en herlig, mørk Forgrundscontour mod Himmelens i alle Toner skiftende Farver.

Aftenens Herlighed og Billedværkernes Skjønhed greb Carstens dybt, han støttede sig til sin Vens Arm og sagde: „Ja, nu føler jeg, at jeg er i Rom, at jeg er ved mit Livs Maal.“ I det Samme hviskede en kjølig Aftenvind i Cypresserne ligeoverfor. „Aa, jeg føler en voldsom Smerte i mit Bryst“, sagde han Øjeblikket efter; „jeg føler det, ligesom hin Gang i Lübeck. Jeg maa hjem — kom, lad os skynde os.“

Carstens havde sagt sandt, i Rom var hans Livs Maal. Midt i den højeste Nydelse af dets Skjønhed havde Døden sendt ham Bud paany; skjøndt han endnu engang sejrede over Smerten, vidste han dog sin Skjæbne: at dø ung; den var allerede traadt ham imøde ved Moderens Bryst, der selv fortæredes af den samme Sygdom, senere paa Sygelejet i Lübeck, og nu sidst var den hvisket til ham i den Susen, som gik igjennem Rospigliosihavens Cypresser.

Man kan tænke sig af Optrinet i Florents, at Carstens' frie Anskuelser maatte støde slemt an mod de tydske akademiske Grundsætninger, og Collisionen udeblev ikke. Carstens' Liv i Rom var en stadig Strid mod den gamle Slendrian, mod „Gliederpuppen“ og „Guckkasten“, og hans

Landsmænd ansaa ham enten for en Praler eller for en forskruet Person. Af hans Arbejder kjendte de intet og bekymrede sig ikke heller om at kjende dem.

Til at forbittre Carstens Opholdet i Rom bidrog ogsaa hans tidligere Beskytter Heinitz, der fandt det utaknemmeligt af ham ikke at ville vende tilbage til Berlin, og efter to Aars Forløb berøvede ham hans Pension, samt sendte ham en Regning paa den, han havde modtaget. Dog kunde nu Intet nedslaa Carstens, der følte sig stærk ved den blotte Berørelse med Rom — og i Sandhed, denne Stad har den ejendommelige Virkning, at man i dens Skjød ligesom drikker en Glemselsdrik overfor Alt, hvad der er udenfor og som man ønsker at glemme — ingen Krænkelse udenfra kan nedslaa den, der lever Beskuelsens Liv i denne Stad. Dette følte Carstens klart, og da han nu selv maatte tænke paa sit daglige Brød, besluttede han, for dog at gjøre sine Arbejder kjendt, at foranstalte en Udstilling af sine Compositioner i Kridt og Aqvarel, der skulde aabne Akademikernes Øjne for en anden Opfattelse af Kunsten, af Naturen, af Antikstudiet end den, de hidtil kjendte.

Udstillingen, der aabnedes i April 1795, bestod af elleve Numere: Overfarten over Styx, Parcerne, Tid og Rum, Platos Symposion, Parnasset, Heltene i Achilles' Telt for Troja, Argonauterne, Achilles og Priamos, Lysets Fødsel efter Sanchoniaton, Ganymed samt Sokrates i Kurven efter Aristophanes' „Skyerne“.

Til Carstens' Atelier begav sig en Dag om Vaaren 1797 et Selskab af tydske Malere, neppe saameget for at se og lære, som for, ved at yde den billige Entré, at skaffe sig Adgang til at rive ned paa den storagtige Kammerat. Den syge Carstens havde just benyttet den smukke Dag til en Spadseretour, og nu gik det desto skarpere løs mod „Barbaren fra Norden“, der havde laant mere fra Norden og fra Grækerne end fra de tydske Instituter, og vovede at tale med Foragt om deres Kunstpræstationer.

Mellem disse skrigende Røster gik stille og alvorlig en lyslokket, nordisk Yngling, vakker som en Dag, og med Geniets udødelige Stempel paa sin aabne Pande. Han kom med et Sind, som altid var aabent for at modtage det, som skjænker sand Glæde. Han var stedse anseet

for den Første blandt sine Kammerater, og man betragtede allerede den Nykomne med en vis Agtelse.

Den kaade Flok gik opad Trapperne ind i Udstillingssalen og begyndte at mønstre Billederne.

„Der“, begyndte En, „der ser man nu strax, hvortil hans Mangel paa Modelstudier fører — se den Arm, hvor meget tykkere den er end den anden —“

„Ja, og se Linie-Perspektivet i dette Bord — og aldeles ubetaleligt er dette Ben, som stikker mindst en halv Tomme længere frem, end det efter al fornuftig Regning kan komme.“

„Men hvad siger I saa om disse Gevandter? Det er jo dog latterligt at anbringe et sligt Gevandt paa en Achilles, som fremstilles ganske anderledes paa alle gode Billeder.“

„Ja, ser Du“, faldt en Fjerde ham spottende i Talen, „han studerer selve Antikerne — dem kjende vi ikke.“

„Naa — men hvad siger Du om Udstillingen — Du plejer ellers gjerne at have et lystigt Ord — men dette ærgrer Dig, kan jeg tænke“, sagde En til den Nykomne.

„Jeg?“ sagde Ynglingen og saa op, „jeg tier, hvor saamange kloge Hoveder tale; thi enten forstaar jeg Intet, eller ogsaa ere disse Compositioner det Mærkeligste, den nyere Kunst har frembragt siden de tre store Mesteres Dage.“

„Du er en skarp Satiricus — men dette klang næsten som en ren Grovhed mod den stakkels Maler.“

„Det er nu mit Alvor“, svarede han tørt.

„Alvor?“

„I Eftermiddag brænder jeg mine Studier og giver mig til at lære af Carstens. Her er Stil, her er Højhed, og Naturen har jeg omkring mig, — her er godt at være; her har jeg, hvad jeg altid har savnet, klag saa I længe nok over Arme og Ben. Er det da den Carstens, jeg har hørt saa smaalige Domme over! Nu forstaar jeg ham — og ved ham skal jeg naa mit Maal.“

Paa denne Tid, medens de engelske og italienske Kunstnere enstemmigt hyldede Carstens som Bærer af friere, paa en langt sandere Grund hvilende Kunsttheorier end de akademiske, forsøgte en Kritiker i Tydskland aldeles at tilintetgjøre hans Renommee, ved en over Udstillingen

forfattet Kritik, der skulde knuse baade Værkerne og Kunstneren selv.

Men Carstens var i Rom — det vil sige, han var usaarlig for det Slags Skud, saalænge han levede sammen med alle Tiders Største.

Værre var den Fiende, der kjæmpede mod ham i hans eget Bryst — Sygdommen, og den vandt endelig Sejr. En aldrig standsende Hoste forkyndte ham, hvad der forestod. Da var det, at han i de første Maaneder af 1798 paa en Tid, da Sygdommen lod ham have lidt Ro, udkastede sin Carton: „Guldalderen“ — selv kjæmpende med Døden, svævede hans Fantasi i de Saliges Egne, og han glemte Alt for denne Composition, der, naar den engang fremstod færdig, skulde være hans fornemste Livsværk, det, der skulde vise, at ogsaa han havde sin Blomstringstid.

Men dette Ønske skulde ikke opfyldes. Verden skulde i Carstens altid se den under en stridende Udvikling brudte Kraft. Hans Ven Fernow, hvem han igjen havde truffet i Rom, forlod ham aldrig i denne Tid, og selv bevarede han stedse sin Munterhed og sin Fasthed, de to Kræfter, der hidtil havde baaret ham over alle Hindringer. Endelig kunde han ikke længer rejse sig fra Sengen — men endnu forsøgte han med skjælvende Haand at udføre Partier af sin store Composition.

Saaledes laa han en Aften i Solnedgangen, da Kridtet faldt ham ud af den matte Haand. Misfornøjet saa han paa det, han havde tegnet, og sagde: „Skulde jeg da ikke faa fuldendt eet Værk, som jeg kunde give Verden med Følelsen af at have ydet den noget Værdifuldt? Er da min hele Stræben frugtløs — var mit Liv spildt? — jeg blev dog aldrig til Noget. Ikke eet Værk efterlader jeg, som jeg kan se paa med ublandet Glæde.“

Fernow forsøgte at benægte, hvad han paastod, men følte dog, at han paa en vis Maade havde Ret i sin Klage.

Da aabnedes Døren, og ind traadte en Yngling, som Carstens vel kjendte, men som aldrig havde været i hans Bolig før.

Det var den blonde Yngling fra Norden.

„I er syg, Mester?“ spurgte den Indtrædende.

„I kommer til en Døende“, svarede Carstens roligt. „Men frygter I ikke for at se Døden i Eders Nærhed, saa sæt Eder!“

Den unge Mand syntes overvældet af sine Følelser.

„Hvad vil I hos mig?“ vedblev den Syge, „I er jo Akademiets Lys og Stolthed, I anser mig da vel for den raaeste Smagsfordærver.“

„Hvad jeg vil hos Eder?“ stammede Ynglingen, „jeg kom i det Haab at finde en Lærer i Eder!“

„Lærer — I — i mig?“

„Jeg er træt af Akademierne — Eders Værker have skabt et nyt Liv i mig — en daarlig Forsømmelighed har længe holdt mig tilbage — nu kommer jeg, for aldrig mere at forlade Eder, og skal straffes saa haardt, skal finde Eder, forladende mig og os Alle!“

„I er en brav Kunstner — og min Discipel behøver I ikke at blive — I er det, naar I gaar i Skole hos Naturen, hos Antiken og hos den nyere Tids Største, istedetfor at klynge Eder til de Mønstre, vor Tid hylder.“

„Det vil jeg, ved Gud“, sagde den unge Maler, der ikke længer kunde holde sin Bevægelse tilbage, „det vil jeg — det lover jeg Eder højt og helligt! Gjennem Eder skal jeg naa mit Maal!“

Dette Ord blev Sandhed: han naaede sit Maal gjennem Carstens: og hans Navn kunde Verden ikke glemme, som den glemte Carstens'; thi Ynglingen var Albert Thorvaldsen.

De bleve længe sammen — den døende Lærer talte med ham, hvad han formaaede, og da Thorvaldsen gik, sank han i en let Søvn. Da han vaagnede, saa han paa Fernow.

„Vil Du have dit Sortkridt?“ spurgte denne, der var vant til saaledes af et Blik at gjætte hans Ønsker.

„Nej“, sagde Carstens, „det kan være ligegyldigt, om min „Guldalder“ bliver færdig eller ej — det er ikke i mig, det er i den nye Tid, i ham, som gik, og hans Samtid, Guldalderen skal opstaa. Men uden mig havde de aldrig faaet Øje paa Sandheden. Og uden min Ensomhed, min Tvang, min Fattigdom, havde jeg aldrig faaet Øje paa Sandheden, paa Friheden, der skal føre til en ny Kunstepoche! Nu forstaar jeg mit Liv, den unge Billed-

hugger lærte mig at forstaa det. Nu kan jeg dø med Fred og uden Klage.“

Fernow sad trofast ved hans Leje, de samtalede stundom, og Carstens arbejdede i sit Indre til det Sidste — lidt efter lidt slukkedes Flammen, og i Vennens Arme udaandede han sit sidste Suk den 25de Maj 1798.

Saaledes endte Asmus Jacob Carstens, men hvad han havde levet for sejrede; vort Aarhundredes Kunst er bygget paa den Grundvold, han lagde. Han var i Kunsten, hvad Ewald var i Literaturen — en Morgenrøde, der blegnede i Lyset af den Sol, den bebudede.

Thorvaldsens Navn staar over Carstens’, som Oehlenschlægers staar over Ewalds; de To maatte stride og kjæmpe, for at de Følgende kunde sejre, de vare „enfants perdus“ i den store Kamp, som Kunsten og Digtet fører mod den raa Naturmagt, der vil styrte os tilbage i den gamle Nat.

8.

Et Møde.

Roma den — —



I Rom lever man mere med de Døde end med de Levende, men det er med de store Døde, man lever. Fantasien voxer som en Rose mellem Historiens Blade, som en Jerikorose, som bliver ung, frisk og duftende, hver Gang den bader i Mindets hellige Kildespring; thi Historiens Bog er ikke skreven paa dødt Papir, den er den friske Stamme med grønne Blade, mellem hvilke Poesiens Rose spirer frem.

Du bebrejder mig, at jeg lever i Drømmens Verden, at mine Breve ere febersyge som en Fantasts — Du tager Fejl: mine Drømme have fast Grund at staa paa; thi naar jeg gaar ud i den klare Maaneskinsnat mellem Hedningemurene i Verdens Dronningstad, da have mine Drømme en hellig Jord at betræde; naar mine store Døde da vaagne og leve i mine Syner, kan jeg dog sige: „her, her! Her vandrede de paa disse samme Høje, her aandede de i denne samme Luft — her — her!“

„Velan“, sagde forleden Aften min Ven fra Gardasøen, „skulle vi mane frem Aander? Jeg forstaar lidt af den Kunst; men hvad Du faar se, er kun Skygger. De, som jeg tænker at vise Dig inat, ere saa store, at hverken Du eller jeg formaa at gyde Liv i dem. — Du faar blot se en Situation, det er det Hele — men den kan jo være god at tage med. —

„Følg mig da endnu en Gang paa mine Natvandringer! Følg mig langs Tiberens Bred, og naar vi staa ved Ponte di San Angelo, saa lad min natlige Sol stige op og lyse!“

„Jeg er færdig!“

Morgenens første Straale falder paa Vaticanets Mure, og Lærkerne begynde at trille over Markerne paa Tiberens modsatte Strand.

„Ser Du Paladset her lige ved Broen?“ vedblev min Ven, „det spejler sig smukt i Flodens Bølger, som nu flyde morgenkjølige og dybe som Himmelen over dem. Ser Du, hvor Gardinerne flagre for Morgenvinden i de høje, aabne Vinduer i de store Sale? Han, som sidder derinde, tegner kanske efter dem en Studie til det bølgende Slør paa en eller anden Madonna? Nede i den aabne Portal, som byder paa en sval Skygge, og hvor Orangeløvet dufter fra den indre Gaard, staar en Skare Mænd af ulige Aldere og vente: den brune trediveaars Mand med de herlige Øjne, med de fyldige, sandselige Læber og den klare Pande, med Armen støttet mod den store Tegnebog, som han lægger paa Trappens Marmorbalustrade — til hans Fortælling lytte de andre — omkring ham samles de, staaende, siddende, liggende. Det er Giulio Pippi, han, som forenede Roms Navn med sit for evige Tider. Manden med de spraglede Insekter fæstede paa Naale paa sin Baret, er Giovanni da Udine, Ornamentisten, som arbejder i Vaticanets Loggier. Nu høres lette Trin fra Paladsets øvre Gang, og han kommer, hvem de Alle vente paa, Ungdomsfyrsten, Glædebringeren i de Unges Kreds; han træder ud, og de flokkes om ham, de vexle glade Hilsener med ham, og kan det forundre Nogen? Han er jo skjøn som en Morgen, kunstfærdig som en Athener, pragtfuld som en Fyrste og ung som en Gud; hans Bane gjennem Livet er som de unge Lærkers Flugt, stigende opad under Sang og forsvindende midt i Sommerens Herlighed. De samle sig om ham, og Toget gaar over Broen, under den mørke Fæstning, den gamle Kejsergravs Side og til Vaticanet. Og Sangen bryder frem fra deres Kreds saa let, som Brystet hæver sig for at aande, der er Vaar i deres Hjerter, der er Lys i deres Øjne — kjender Du dem? Kjender Du deres guddommelige Korag? Det er Fyrsten blandt Geniets evig unge Sønner, det er den lykkelige Rafael Santi, som, nu omgiven af sit Hof, hvilket han behersker med Geniets Tryllescepter, gaar til Vaticanet for at male i Stanzerne. Stanzerne! Hvilket Navn, hvilket Haab! Hvor mange Tusinde skulle ikke i en

Fremtid gaa glade og med Rafaels Navn paa Læberne ud fra disse Sale, hvor han nu fængsler Malerkunstens Genius!

De have naaet frem til den aabne Plads foran den nedrevne Petersbasilika, af hvis Grus Bramante nu skal rejse et nyt pragtfuldt Tempel, som skal overstraale alt, hvad Kristenheden hidtil har ejet. Der standser Toget pludselig. Hvad er det, som har fængslet Rafaels Blik? Er det Vaticanets Herlighed? Er det de ophobede Stenbjerge, som ere slæbte sammen til den nye Metropolitankirke? Er det Solens og Lysets Spil over disse vældige Masser? — Det er intet af alt dette.

Blandt Stenene paa Pladsen har en liden Familie lejret sig. Manden er Campagnole, han har et Par Tønder sur Vin at sælge til Arbejderne ved Kirken, naar de ville læske sin Tørst; disse Tønder har han stablet op, men i hans Nærhed har en Kvinde, formodentlig hans Hustro, sat sig med sit mindste Barn paa Skjødet, medens det ældre Barn legende med sin lille Broder staar foran hende. Skulde en Rafaels Øje ikke opfatte saameget ungt Liv, saamegen Skjønhed?

„God Morgen, Landsmand! Hvorfra kommer Du? Hvad heder Du? Hvad er Du?"

„God Morgen, ædle Herre! Jeg kommer fra Prima Porta og heder Giuseppe. Jeg er Bager og Vinhandler og bor nu nede ved Trastevere nærved Chigis Villa. Vil I kjøbe Brød eller Vin?"

„Ved San Giuseppe, Din Skytshelgen! Du er en lykkelig Mand!"

Rafael vendte sig til Kvinden.

„Og I, Signora, hvad er Eders Navn?"

„Maria — —"

„Giuseppe og Maria — en liden hellig Familie. Eders lille Dreng, som staar der, heder vist Giovanni?"

Den unge Kvinde lo og vendte sig bort.

„Nej, Herre! De tager Fejl", afbrød Giuseppe; „hun er ikke min Hustro, hun er min Datter, og disse To ere hendes yngre Sødskende."

„Maria — Jomfrumoder! Kom hid med Din Tønde, Giuseppe!" udbrød Rafael glad og eftertænkende, og med et Stykke Kridt, som han tilfældigvis har i sit Ærme, tegnede han paa det liggende Vinfads Bund indenom dets

runde Kant, Maria med de to Børn — en ung italiensk Kvinde, man ved ei bestemt om Moder eller Søster. Det var Ideen til „Madonna della Sedia“, som først fik Luft her. „Slaa Bunden ud og red Billedet“, raabte Giulio Romano, „og Du er en rig Mand, Bager! Det er Rafael Santi, som har tegnet paa Din Tønde.“

Bonden kjendte hans Navn og sænkede dybt sin Hat; den unge Pige rejste sig med et bly, men nysgjerrigt Smil paa Læberne. Børnene raabte „Evviva!“ af fuld Hals, da han kastede et Par Guldmynter til dem.

Men Rafael smilte, og idet han saa paa den unge Kvinde med et Blik, som hun aldrig glemte, sagde han: „Jeg maler imorgen i Chigis Villa — lad mig se, at Du ikke glemmer mig, vakkre Bagerdatter, *bella Fornarina!*“

Malerne juble — den lille Familie vender tilbage til sin forrige Stilling, men idet Rafael vil kaste bort Kridtet, gaar en alvorlig Mand med et strengt Blik forbi ham — hans Pande er rynket af store Syner og Oplevelser, hans Næse er kløvet og giver hans Ansigt et ubehageligt Præg; men i hans Øjne bor Kunstens Guddom. Han gaar alvorlig nedad Trappen fra Vaticanet; han skal til Pietro in Vincoli for at arbejde paa Pave Julii Monument. Vi kjende ham paa den kløvede Næse.

I det Samme ser han med et Blik, hvori Haan, Tvivl og Velvilje underligt stride, paa Rafael og siger, idet han gaar forbi ham, med dæmpet Trods i Tonen:

„Forfængelig som en Fyrste!“

„Ensom som en Bøddel“, var det Svar, hvormed Rafael mødte Michelagniolo, hvormed den frejdige Ungdomsfyrste, som snart skulde forlade den blomstrende Jord, hilsede den store Ensomme, som skulde beherske Italien i næsten et Aarhundrede.

Hvad var det, som brødes i deres Sjæle — hvad var det, som gav den Ene denne glade Ligevægt, den Anden dette indesluttede, hemmelighedsfulde Væsen? De straalende Øjne, de blomstrende Læber, som vel engang skulde kunnet give os Svar, ere lukkede for længe, længe siden — og vi kunne blot sige: den Ene var født til at forstaaes, elskes, nyde og dø, den Anden til at vække Forbauselse, til at bortstøde, til at leve og lide.

Men se, fra Vaticanets Trapper nærmer sig et Tog og betragter de tvende Mestere: det er de Troendes

Fader i Spidsen for sit Hof. Han vinker, og de nærmer sig.

„Rafael — Michele — man har beredt os en Overraskelse. Staden Rom slutter inden sine Mure Italiens største Mester."

„Det har den længe gjort", siger Buonarroti mellem Tænderne.

„Hvad mener Eders Hellighed?" raaber Rafael ildfuldt. Er han her, den Store?" Hvem er det, som selve Rafael kalder den Store? Det kan blot være en — og nu træder han frem paa et Vink af Paven. Rafael ligger ved hans Bryst; den gamle Mester, i hvis ærværdige Ansigt „Nadverens" dybe Alvor har præget sig, modtager sin unge Ven — om man saa vil, sin Elev — med en Faders Ømhed.

Buonarroti staar ubevægelig. Endelig siger han med dulgt Triumph: „Mester Lionardo! det er længe siden vi tre sidst vare samlede. Det var for syv Aar siden i Florenz."

„Ja, da var Du min Mester; nu ere I det — begge", føjede Lionardo da Vinci til; „det var i Florenz, medens vi tegnede Kartonerne." Og med et Blik paa Rafael tillagde han: „Nu er jeg syv Aar ældre, end jeg var — og Du er syv Aar større, end Du var."

„Og jeg — er syv Aar yngre, end jeg var", tænkte Buonarroti; „og derfor skal jeg staa, naar I ere faldne."

Den gamle Løve Julius II var træt efter Vandringen; han forlangte en Stol for at sætte sig og se paa Arbejdet med den nye Kirke. Den bragtes af en Guardian, som just førte nogle rejsende Munke forbi — disse kom derved til at blive staaende nogle Øjeblikke i Pavens Nærhed. Paven velsignede dem i Forbigaaende og vendte sig atter til sine Kunstnere.

„Nu", sagde Julius, „nu sidder jeg i Glandsen af alle mine Værker: Vaticanets Sale, Peterskirkens Mure. Intet i Verden er større end dette! — Sig mig, I mine vandrende Børn", fortsatte han og saa paa Munkene med et overlegent og sikkert Smil; „er ikke min Kirke den største og skjønneste, I have seet? Er dette Palads ikke en værdig Bolig for Christi Statholder?"

Alle bøjede sig og svarede: „Jo." — Blot en eneste Røst hævede sig langsomt, næsten lydløst op blandt Mæng-

den; men den hørtes alligevel gjennem hele Skaren som et nej. Da fløj et Udraab af Forundring gjennem Forsamlingen.

„Hvilken Kirke er da skjønnere?“ spurgte Paven tvivlende.

„Christi.“

Det var en ungdommelig Skikkelse, hyllet i Munkekaaben, der udtalte dette eneste Ord, og som bragte Paven og hans Kunstnerhof til et Øjeblik at forstumme.

Paven fattede sig strax og spurgte den unge Munk om hans Navn og Hjemstavn, hans Kloster med mere. Julius var ikke den Mand, der skulde forstumme for en fattig Munk. Kanske havde han virkelig ikke hørt Svaret, kanske lod han, som han ikke havde hørt det, og han vendte sig til de tre Stormestere.

„Dette er en Udfordring til Eder! I bære alle Æren eller Skammen for at have gjort min Residents til Verdens skjønneste eller for at have forfusket den. Træder frem, I Verdens Store, og forsvarer Eder mod en af Kirkens yngste Sønner — træd frem, min Søn; stil Dig mod dem og forsvar, hvad Du har sagt, at min Kirke og mit Palads ikke ere de skjønneste — i Verden“, tillagde han strax efter.

Kunstnerne stode paa Julii venstre Side; paa hans højre traadte Munken frem. Et Par herlige Øjne lyste i det djerve, ungdommelige Ansigt, og frimodigt mødte han Overhyrdens skarpe, men ingenlunde overlegne Blik.

Buonarroti tog først til Orde: „Hvad ved Du om min ædle Kunst? — Du ser ud, som om Du havde siddet bøjet over Bogen hele Dit unge Liv, og glemt, hvordan Livet ser ud.“

Rafael smilte. „Den stakkels Yngling ser ud, som om han angrede at have taget Tonsuren. Lad ham sige, hvad han vil: han har jo ingen anden Glæde tilbage i Verden end at misunde os, som i fulde Drag nyde dens Sollys. Du har seet det sixtinske Kapel, Du har seet Camera della Segnatura: saa døm os da, sig os vort Fejlgreb. Hvori har Rafael Santi fejlet?“

„Hvordan skulde jeg kunne dømme Dig, o Yngling? Jeg ved jo ikke engang, hvem Du er!“

„Han kjender ikke engang mit Navn“, tænkte Rafael og vendte sig bort.

Julius havde lyttet til deres ejendommelige Samtale; nu tog han Ordet og sagde mildt til Munken: „men hvad har Du at indvende mod disse Mestere, da Du selv siger, at Du ingenting forstaar af deres Kunst? Hvor kan Du vove at sige, at Værket er dem uværdigt?“

„Saadan var ikke min Mening, hellige Fader! Jeg har sagt, at Værket var Eder uværdigt.“

„Mig?“ raabte Paven med et Smil. „Du vil smigre mig! Skulde ikke Verdens første Kunstnere formaa at udføre en Bolig, skjøn nok for mig? Visselig bør Christi Statholder paa Jorden i sin Bolig have en Forsmag af Paradisets Skjønhed; mig tykkes dog, at jeg har det i Vaticanet og Belvedere.“

„Hellige Fader! saaledes mente jeg det heller ikke.“

„Men hvad, ved alle Helgene! hvad mener Du da, min Søn?“

„At den ikke er Eder værdig“, sagde Munken stille, men med Vægt paa hvert Ord; „fordi jeg her staar i en Bolig, som passer denne Verdens Fyrste og Konge; men der staar skrevet: „Den, som vil være den største blandt Eder, han være de andres Tjener.“

Et halvkvalt Udraab af Forfærdelse fløj gjennem Forsamlingen; man veg tilside for Munken som for en Pestsyg. Det var udtalt dette forfærdelige Ord, som under Aarhundreder var hvisket gjennem Verden og stundom havde lydt fra Baalets Brand — det var udtalt for den Mægtiges egne Øren.

„Den Munk vil jeg ikke se mere!“ sagde Julius, da han atter fik Luft — „lad ham vende hjem og forsvinde i sin Celles Mørke, i det sachsiske Land. Der er vel Plads baade for ham og mig i Verden — han kan jo have sit Wittenberg, jeg vil beholde mit Rom.“

„Og dog skal Du høre fra mig!“ sukkede Augustineren sagte; men Julius havde allerede vendt sig om og vandrede bort med sine Kunstnere. Buonarroti mumlede i Skjægget: „Den Karl er for god til at være Munk.“ Rafael tænkte paa den vakkre Bagerdatter i Trastevere; men Lionardo vendte sig til Munken og sagde: „Hvad Du gjør, Guds Fred være med Dig!“

Guardianen gik videre med sine Munke, blot Augustineren blev staaende ensom i dybe Tanker. Gik hans Fremtids store Gjerning op for ham i denne Stund, da han

havde seet Rom og Paven paa nært Hold? Eller vare hans Ord blot Udtrykket af, hvad han længe havde baaret paa, som Nøglen til Livets kommende Arbejde og Strid — Nøglen til Aarhundreders Bevægelse? Ingen ved det.

Solen var stegen højt paa Himmelen og spredte Morgenens Kongepurpur over hans fattige Augustinerkaabe, sit Guld som en Krone om hans Hoved. Var det en Martyrkrone eller en Sejerkrone? Solen bredte sine Straaler med samme Glans over Vaticanet og den nye Kirke, og Munken vendte sig med et næsten truende Blik mod Pavens Residents, som skulde han vove at styrte disse Masser i Grus, og hviskede neppe hørbart i Morgenvinden: „naar jeg er død — skal Du forgaa!“

9.

Den dumme Jens Christian.



Nys gik en liden Gut forbi mit Vindue, fløjtede en Visestump og udraabte altimellem sine Krukker, som han havde hængende i et Baand over hele sin lille Krop. Det var en flygtig Ansigtslighed og tillige en Ideassociation, som vakte et Minde hos mig fra længst forsvundne Barndomsaar.

I det Samme sagde min Kammerat:

„Det er længe siden Du har talt om Dit Hjemland — lad mig nu faa en liden Historie, medens Cigaren brænder ud!“

„Velan — tag da en kold, graa, nordisk Dag, men i hvilken der banker et fuldt, varmt Hjerte, midt i Hesperiens Sommernat!“

Der ligger en Havn langt vestude i Norge. Det er ikke nogen besøgt Egn; thi ingen Skjønhed lokker Turisten did, og ingen alfar Vej gaar der forbi, undtagen Fjordens brede Vej, som fører Baadene til Fisket ude ved Havkanten. I min Barndom kom jeg ofte did, — det var

en Sommerudflugt i Ferietiden, til hvilken jeg glædede mig lang Tid iforvejen, hvert Aar. Tarvelig Glæde! Højt paa den nøgne Bakke op paa Stranden laa det hvide Hus, hvor Landhandleren boede, omsuset af evige Vinde, et Par forkrøblede, tyndløvede, tyndstammede Træer stode i Nærheden — en mager Græsmark omgav Huset, og lidt længer oppe græssede paa Højden ved Varden et Par magre Faar. Længer borte var Landet en sammenhængende Klippehelle, som førte det forkerte Navn: Udmarken; det var lauter Affectation, der var ikke mere Mark der, end der var bag paa min Haand. Hvorledes maa der have seet ud ved Vintertide? Naar Bakken var dækket med Sne, og Havet stod i en Raak — hvor der maa have været uhyggeligt. Og dog var der Noget, jeg længtes efter lang Tid, naar det vaaredes omkring Byen og Skolehuset, — thi midt i al denne Nøgenhed og Ensomhed, mellem Klipper og Skjær, mellem Bølger og Himmel færdedes en Menneskesjæl, der var Kjærlighed og Længsel værd.

Det var „den dumme Jens Christian“ — saaledes var han allerførste Gang blevet forestillet for den lærde Skoledreng fra Byen — med en Advarsel, som han maatte høre paa, om ikke at søge hans Selskab for meget, da han var en dum og doven Gut. Ondt gjorde han ikke, men han gjorde intet Godt, det var Fejlen. Men netop denne Advarsel var det maaske, der allerførst drev mig til ham.

Den „dumme Jens Christian“ var omtrent to Aar ældre end jeg og meget længere og stærkere, og dog kunde han ikke vedligeholde den Størres sædvanlige Herredømme over den Yngre og Svagere; han havde ikke Mod dertil og ikke heller Lyst, tænker jeg. De første Gange, vi vare sammen, talte han ikke stort, det var paa en Fisketur. Vi vare roede ud sammen i en gammel Baad og laa og fiskede; Havet var spejlblankt, Baaden gyngede paa de lange, svagt bølgende Søer, og langt ude laa med slappe Sejl en Brig og spejlede sin Dejlighed i Havet. Maagen fløj skrigende over Fladen, og Fisken sprællede. Jeg trak den ene efter den anden. Den dumme Jens Christian fik Intet, og det var rimeligt, for han sad bare og saa ud over Havfladen, med et Blik, som vilde han sluge baade den blaa Himmel og de blanke Bølger og Briggen med. Jeg betragtede til Gjengjæld hans Ansigt:

det var ikke dumt, det saa jeg strax, men der var noget underligt Fortrykt deri — den lange Lug hang ham nedover et Par spillende, brune Øjne, der dog tabte sin Virkning ved et Par slapt hængende Øjenlaag, der gav hans Ansigt noget Drømmende, Tungt, og den brede Mund samt de store Øren gjorde ham ikke just smuk.

Men der var et eget Liv i disse Øjne, som nu laa saa rugende fast over Havet og Briggen, — der var et besynderligt Træk om Munden, som dog kun sjelden kom frem, men som var forunderlig sjælfuldt — det skjønte jeg dog ikke dengang.

Som jeg saa paa ham, faldt det mig ind, at han bestemt halvsov, — jeg nævnte ham ved Navn, og han for op som af Søvne. „Sov Du?" spurgte jeg.

„Nej", lo han smaat. „Hvad gjorde Du da?" „Jeg saa paa Bølgerne, der er saadan forunderlig Glans i dem." „Men Du glemmer Snøret — Du har vist ikke Agn paa — se efter!" Han vilde til at trække Snøret op: det stod i Bunden, fast som et Anker, og maatte skjæres over. „Nu faar jeg Bank, naar jeg kommer hjem til Mor", sagde Jens Christian; — jeg, den lærde Skoledreng vidste Raad — jeg vilde lære ham en Undskyldning — han kunde jo sige, at det var gaaet saa og saa til. „Nej, jeg kan ikke lyve", sagde han, dumme Jens Christian. Og hjem kom han — og Bank fik han, men lyve gjorde han ikke. De kaldte ham dum, fordi han ikke havde passet paa Snøret.

Næste Dag var det den sidste, jeg var der, Skydsen var bestilt, og for sidste Gang gik jeg til gamle Maris Stue for at træffe hendes dumme Søn.

Gamle Mari var et besynderligt Menneske, hun holdt vist af sin Søn, men naar Andre sagde, at han var dum, saa forsøgte hun at prygle Dumheden af ham; — det var nu den eneste Methode, hun kjendte, men Følgen var, at Jens Christtan havde sure Dage hjemme og ikke just var glad i Mor sin. Nu stod gamle Mari i Døren, da jeg kom og spurgte efter min tause Legekammerat.

„Nej, Jens Christian er i Udmarken og gjeter Faarene", sagde hun — „Gud naade os — ikke er der Noget at æde; men gjetes maa de, for ellers gaa de i Havet. — Men Gud naade os for Gjeting — han sidder vel i Søvne, dumme Gutten, og lar Dyrene gaa tilsjøs, om de vil, lige fuldt. Ja, det er en dum Gut. Nej, jeres Mor

er lykkelig, som har slig Søn, som kan gaa i Præstelære og bli en lært Mand. Jo, jo! det er Andet end min det. Han sidder mest i sine egne Tanker."

„Men hvorfor gier I ham ikke ordentligt Arbejde?" spurgte jeg, den lærde elleveaars Dreng, som var i Præstelære.

„Hvad? gie ham Arbejde? Ak — han har ødelagt nok Arbejde. Han skulde smide Tværer i Vinter, istykker skar han dem allesammen; han skulde strikke Strømper, det var han ikke god for at lære; han skulde i Smedelære; men saa hug han Fingrene sine fordærvet; og nu gaar han og slænger — det er knapt, han duer til at gjete."

Efter denne Lamentation gik jeg min Vej mod Udmarken, raabte og skreg, forgjæves, jeg fik ikke Svar. Langt om længe saa jeg ham paa en Pynt — han saa ud, som han hverken kunde se eller høre, han laa bøjet forover paa en flad Sten. Endelig hørte han min Stemme; men idet han saa op, for han tilbage med et Skrig: et af Faarene var borte; han havde rent glemt dem — han satte over Stok og Sten — men det fandtes ikke, det maatte være gaaet udover Klippen og druknet i Havet, som brusede mod Fjeldvæggen. Gamle Mari havde havt Ret — han duede ikke engang til at passe paa Faarene. Nu blev der en Ulykke; han turde ikke komme hjem, Mor vilde slaa Arme og Ben istykker paa ham; endelig blev han staaende ganske stille og saa ned for sig med et Smil, som jeg maatte tilstaa næsten var dumt — det var mere, det var aandsforladt. I dette Øjeblik lignede han en Idiot. Jeg maatte lade ham følge hjem med til min Farbror, Landhandleren, og han maatte paa min Bøn være Formidler og Forbeder hos gamle Mari. Imens han gik til Maris Stue, led den dumme Jens Christian stor Spot og Spe af Landhandlerens Kunder.

„Det er ham, som var i Smedelære ifjor, men brændte sig saa tidt i Fingrene, at Moderen maatte tage ham tilbage", sagde en Handelskarl fra Voss, som ofte færdedes her.

„Det var ham, som skulde gaa og hente Vand for Mor sin og siden hugge Ved, og som huggede Vandbøtten istykker og slap Øxen i Vandet", sagde en Anden, — da blev der stor Fornøjelse, og Jens Christian græd og bed

sig i Fingrene. Endelig kom Farbroder tilbage — den dumme Jens skulde hjem og ha' Prygl; ynkelig tilredt af Frygt og Spot gik den forkuede Stakkel.

Næste Morgen, strax før jeg skulde rejse, søgte jeg ham endelig til Afsked i Udmarken — han sad atter paa samme Sted, som igaar, foroverbøjet og nynnende en Melodi; da jeg bøjede mig over ham, for jeg uvilkaarligt tilbage. Var dette den Samme, som jeg havde seet igaar? Der lyste en klar Ild i hans Øje — hint Træk om hans Mund traadte kraftigt og vakkert frem — men han saa Intet, han stirrede ned paa Stenen, hvor hans Haand gik frem og tilbage.

„Hvad gjør Du da?“ — Han for op som med ond Samvittighed. Hele Hellen, som han laa paa, var beklædt med Figurer: der var Faarene, der var Briggen paa det spejlblaa Hav, der var Mors Stue og der var Landhandlerhuset — Alt, hvad der kunde sees fra Stenen, hvor han sad. Det var raat ridset — men maa have været overmaade genialt udkastet med en skarp Sten.

Saaledes sad Giotto og tegnede sin Faders Kjør, da Cimabue kom og fandt ham — ak, her kom ingen Cimabue, og maaske var han ingen Giotto. Men en Kunstner var han — Anlæg til en stor endogsaa — men hvem agtede derpaa? De saa, at han ikke kunde gjete, ikke kunde smide, og de kaldte ham „den dumme Jens Christian“ — og de havde Ret i, at han ikke duede der, han var sat.

Han saa bønlig paa mig. „Ikke sige det til Nogen!“ stod tydeligt i hans Blik. Men stum som før, løftede han Haanden og pegte om sig i en stor Ring: alle Klipperne vare bedækkede med hans Rids: — den ene efter den anden — det var den Hal, han havde smykket med sine Fresker: „det er min Verden“, sagde hans brune Øje atter: „her lever jeg.“

Nysgjerrig saa jeg omkring mig, det var de mest afvexlende Scener fra det lidet indholdsrige Liv, han havde levet, fra den øde Klippeverden ved Havkanten. Saa kom, hvad han havde læst: Scener af Bibelhistorie, af Eventyrene — underlig raa, men fantastiske og frie.

Jeg spurgte ham, hvorfra han havde faaet Ideen til dette. Fra en gammel Billedbibel og fra Verden om sig havde han taget sine Motiver; og nu kom det frem, at

Grunden til, at han havde skaaret alle Tværerne istykker, var, at han havde villet forzire dem med Figurer, men aldrig var bleven tilfreds med dem og saa havde skaaret dem istykker, en for en. Bank havde han saa faaet, men kunde, naar han tog fat igjen, ikke lade være at forsøge paany; og da han tilstod Sagen, havde man leet ham ud, og siden den Tid havde han aldrig vovet at tale til Nogen om sin dumme Lyst.

Saaledes var han da bleven „den dumme Jens Christian“, som ikke duede til Noget, — arbejde skulde han for Brødet, og arbejde vilde han — men anderledes end de Andre.

Næste Sommer kom jeg tilbage; Jens var et Par Tommer højere end før; om Vinteren havde han vundet noget i Agtelse derved, at han havde malet en rød Væg for Præsten; men dertil havde han rigtignok brugt lang Tid; thi han havde først af Hjertens Lyst malet Figurer paa Væggen og saa maattet stryge det over Altsammen; thi det gik dog ikke an paa Præstegaardsvæggen at se Faar og Kjør og „Mo'ers Stue“ paradere — men een Fremstilling over Indgangsdøren fik Lov at staa, den forestillede Samson, der slog Philisterne med et Asenskjæveben. Hvor ofte har jeg siden seet paa dette Billede, røde Figurer paa Træbund, kraftige, naive Figurer i norsk Bondedragt, men med Udtryk og Virkning. Denne Sommer skulde da blive den afgjørende for Jens Christian, der fremdeles gjaldt for meget dum — jeg selv tvivlede jo lidt derpaa, men da Alle sagde det, maatte jeg jo tro det, jeg med; — denne Sommer skulde bringe ham til Bevidsthed, — Cimabue kom, og Giotto stod færdig til at træde ud i Verden.

Det var en Dag, det var et Herrens Vejr; — Havet gik sort og hvidt, og Orkanen red paa Bølgekammene; vi Børn fik ikke Lov til at gaa ud; men Lodserne vare paafærde; thi fra Havet lød der Nødskud paa Nødskud — og mangen Sømand lagde vistnok sit Hoved til Hvile den Dag i de kolde Vande.

En norsk Brig, der kom fra Hamburg, laa længe og duvede udenfor Havnen uden at turde løbe ind mellem de knusende Skjær, Nødflaget vajede Time efter Time — ak, havde man vidst, hvilken dyrebar Ladning det havde ombord. Endelig mod Aften lykkedes det et Par dristige Lodser at naa Skibet og heldigt føre det ind i Udhavnen.

Vejret havde da lagt sig lidt, og vi vare ude igjen og nede ved Stranden. Jens Christian, der iaar var endnu mere alvorlig og taus end ifjor, og som fik endnu mere Bank af sin Mor nu end da, fordi han trods sin Alder fremdeles ikke kunde gjøre Husets Gjerninger, stod ved min Side og havde foldet begge sine Hænder over min venstre Skulder. — Den stolte Brig havde, ilde tilredt af Stormen, ankret, og nogle af Folkene samt Lodserne roede nu til Land i Lodsbaaden, i hvis Bagstavn sad en aldrende Mand af et smukt Ydre. Det hvide Haar hang ham ærværdigt om Hovedet, det skarpe Øje spillede, og den lidt opadbøjede Næse gav det hele Ansigt et livfuldt Udtryk. Folkene stege iland, og med stor Ærbødighed hjalp de den Gamle paa Land. Rask steg han op paa Stranden og begav sig, ledsaget af en af Lodserne, til Præstegaarden, der laa en Fjerdingvej borte. Folkene bøjede sig dybt, da han gik.

„Hvem var det?“ spurgte en af Vore, da nogle Matroser, som bare hans Tøj, vare blevne tilbage hos os. „Var det en Præst?“ „Nej, det var en Maler!“ svarede Matrosen. „Ikke Andet“, sagde Bonden. „Siger Du ikke Andet? Du! Dersom han stod for Kongen, saa vilde Kongen tage ham i Haanden og bøje sig for ham.“ „Hvad siger Du?“ „Han var en fattig Gut fra Ejvindvik, som En af jer; nu er han berømt i mange Lande; nu bor han i Tydskland og er Professor. Hvor han har faret frem, har de gjort Fester for ham, nu rejser han til Bergen.“ Dette var rare Ting at høre for Bønderne. „Naa, hvad Forskjel er der da paa det, han maler, og det, vore Landsmalere gjør?“ Da lo den lærde Matros og slog op Malerens Skizzemappe, som han bar; der var Landskaber med Fosse og Broer og Skove, faa Streger dannede hele rige Situationer; — det var Kunstværker! Bønderne saa og saa, men forstod ikke ret de fine Streger. Men den, som baade saa og forstod, det var Jens Christian. Hans Hænder dirrede paa min Skulder, hans Øjne glindsede, hans Legeme zittrede krampagtigt: han saa, som han vilde se Øjnene ud af Hovedet — han sagde Intet, han bare saa — for hvergang Matrosen drejede Bladene, aandede han — men taus var og blev han. De Andre saa forundrede mere paa ham end paa Billederne, og isandhed, han var endnu underligere. Der kom en Gnist tilsyne i det

tunge Øje, der veg en Sky fra hans Pande; der lagde sig et underlig stærkt Udtryk i Trækket om hans Mund: og da Matrosen lagde Skizzemappen sammen og gik, og Bønderne fulgte ham, da blev han staaende ubevægelig. Saa stod vi en Stund.

„Om Kongen stod for ham, han vilde bøje sig for ham“, sagde han ganske langsomt. „Og jeg, som troede, at det var Synd!“

„Synd?“ sagde jeg.

„Ja, ved Du ikke, hvad der staar skrevet? Du skal ikke gjøre Dig noget Billede, hverken af de Ting, som ere i Himlen eller paa Jorden eller under Jorden! Det staar i det første Bud i Bibelen.“

„Det har Du misforstaaet! Det er Afgudsbilleder, der tales om.“

„Og jeg, som var saa bange.“

„Var det da ikke Pryglene, Du var bange for?“

„Pryglene? o de kunde slaaet mig fordærvet — nej, jeg var bange for Guds Bud — der stod, at det var Synd. Derfor strøg jeg over alt, hvad jeg kunde; derfor sad jeg og kradsede langt udi Udmarken, hvor jeg syntes, Gud selv knapt kunde se det — hvor Du har lettet en Byrde fra mit Sind!“

„Og hvad vil Du nu gjøre?“

„Ak — naar jeg bare kunde faa male og tegne alt, hvad jeg ser for mig.“

„Tal til Professoren om det!“

„Er Du gal?“

Jeg fandt igrunden og, at det var galt; men Christian var forandret. Hans Holdning var en anden, han stod kjæk og rank foran mig og saa med sit dybe Blik ind i den flammende Aftenhimmel.

Han gik hjem. I Døren stod Moderen: „Kommer Du nu, Du unyttige Kreatur paa Guds Jord!“ Det var den Aftenvelsignelse, hvormed hun tog imod ham, og saa en dygtig Ørevadsk. Saalænge havde hun nu plaget den stakkels „dumme Jens Christian“, til han endelig tabte Taalmodigheden, og da hun atter løftede Haanden for at give den lange Dreng en Ørefigen og ventede, at han efter Sædvane skulde holde Hænderne op for Ørene, blev hun mere end forskrækket, da han tog hende om Armene

og sagde: „Holdt, Mor! Jeg er for lang nu til at prygles — og I er for gammel og svag til at slaa!“

Og gamle Mari, som virkelig var faldet dygtig af siden ifjor, mærkede for førstegang, at hun var en gammel, affældig Kvinde; men Følelsen deraf betog hende nu saaledes, at hun stak i at græde heftigt og holdt Forklædet for Øjnene.

Jens Christian rørte sig ikke. „Ja, ja, Mor!“ sagde han bare — „I har aldrig givet mig Andet end knubbede Ord, siden jeg voxede til. Den Mad, jeg har faaet, har jeg faaet under Slag og haard Tale — I har gjort mig en mørk Barndom!“ Det var bittert sagt — men Ingen saa i hans Indre.

Ak — i dette Indre var der i denne Time rundet op en hel Verden af Ungdom og Livsmod og Glæde, som gamle Mari ikke vilde kunnet fatte, om han havde villet give hende Del deri. For hende var han kun den dumme Dreng.

„Dum har Du altid været“, sagde hun med indbidt Raseri; „men ond har Du ikke været før idag.“

Det var den opbyggelige Aftenscene, som sluttede denne Dag. Men der skulde ske større Mirakler. Der skede hverken mer eller mindre, end at der næste Morgen kom Bud efter Jens Christian fra Præstegaarden; den fremmede Professor vilde tale med ham. Der blev stor Opstandelse i hele Udhavnen: hvad vilde den fremmede berømte Mand med den dumme Dreng? Havde han endda sendt Bud efter den rige Handelskarlen fra Voss for at handle med ham, eller efter Landhandleren eller efter Fogden paa Hakkestad, — men efter den dumme Gutten! Det maatte være for at give ham Irettesættelser, til han skulde begynde at gaa og læse for Præsten. Der var en Spænding og en Venten om Formiddagen fra det Øjeblik, da man havde seet Jens Christian i blank Hat og ny Trøje forsvinde i Præstegaarden, og til det Øjeblik, man ventede, at han skulde komme ud igjen. Han kom ikke — derimod gik der Kl. 11 Bud efter gamle Mari, og Kl. en Kvart over 12 kom gamle Mari i fuld Højtidsstads til Præstegaarden.

Da hun traadte ind, sad Præstens Familie og den Fremmede tilbords, og ved den Fremmedes Side — kunde hun tro sine Øjne — der sad hendes egen Jens Christian!

Og hvor han saa vakker ud — det maatte komme af de nye Klæder. Men det kom ikke af dem — det kom deraf, at hendes Søn idag var bleven fra Dreng til Yngling. Frit strømmede Haaret om hans Skulder, Panden var ren, Øjet var lyst, Munden var frisk, og over hans hele Væsen laa en ukjendt Frihed. Hans Fremtidsskjæbne var afgjort; Professoren havde seet det Dørstykke, han havde tegnet; han havde sagt: „jeg er selv bleven det, jeg er, gjennem at gaa i Malerlære og male Dørstykker, siden jeg laa og tegnede med Kridt i min Faders Fiskerbaad — ilde maatte jeg kjende min Pligt, om jeg ej tog mig af den skjulte Genialitet, naar jeg fandt den i mine gamle Kaar. Drengen har Anlæg — skaf ham hid.“ Og han havde givet Jens Christian Blyanter, og Jens Christian havde tegnet — og nu vilde den store Professor tage ham med sig til det fremmede Land, til Dresden, hvor han boede, og gjøre ham til en ligesaa berømt Mand, som han selv var. — Drengen var beruset af Glæde og Fremtidsdrømme — gladere har ingen Kunstnersjæl været, end den fattige Bondedreng var i denne Time; — han havde jo Intet tabt og stod paa Spring til at vinde Alt.

Nu skulde gamle Mari udspørges: — hun kom; da hun fik Sagen forklaret, blev hun bleg; hun sad ganske stiv paa Stolen og bad om at faa tale alene med sin Søn. De Andre forlode Stuen.

„Jeg slog Dig igaaraftes, derfor vil Du nu gaa fra mig —“ hørte de Mari sige, idet de gik. Et Kvarter gik. Intet hørtes fra Stuen; Jens Christian har aldrig sagt til noget Menneske, hvad der foregik i det Kvarter.

Da de Andre kom ind, sad Mari — tilsyneladende uforandret paa Stolen, — men Jens Christian stod foran hende, holdt hendes skrumpne Hænder i sine og skjalv synligt, — han var blot fjorten Aar, og da er det ikke let at gjøre, hvad han gjorde.

Da de spurgte om Udfaldet, taug han aldeles stille, men pegte bare paa sin Moder, som vilde han sige: „hun er gammel, og jeg er hendes eneste Alderdomstrøst.“

„Hende vil Præsten sørge for“, sagde Professoren.

„Hende vil jeg sørge for“, sagde Jens Christian.

„Men naar hun er død —“ sagde Professoren.

„Gud lade min gamle Moder leve!“ sagde Christian.

Men da dryppede mod hans Vilje den ene klare Taare efter den anden ned over hans Kinder — han var blot fjorten Aar.

Dumme Jens Christian! Det var Topmaalet af hans Dumhed. Om Aftenen rejste Professoren, og Jens sad saa alene som før i Udhavnen — gjemt og glemt. — „Hvorfor gjorde Du det?“ spurgte jeg ham engang siden. Jens Christian saa længe og vist paa mig.

„Hun havde slaaet mig Aftenen iforvejen“, sagde han.

Hvad der siden blev af ham, har jeg ikke kunnet faa vide, og Ingen har vel spurgt efter ham.



10.

En attisk Nat.

Athen — —

ærten var den eneste Alvorlige i Gildet; men ogsaa hans Blod var i Oprør, og Ordene faldt glødende fra hans Tunge, naar han anførte Chorene eller løftede Bægeret for en hellig Sag.

Det var en Vaarnat; Vinden hviskede sine Hemmeligheder til Løvet paa det store Figentræ bag Huset; Fontainen i Gaarden blandede sin melodiske Rislen deri. Oljeskoven glindsede som Sølv i Maanens Straaler gjennem den aabne hvælvede Port, og det muntre Selskab, som var samlet ved Lampernes Skin under Figentræet, kunde gjennem den mørke Porthvælving se bort under de graa krogede Stammer, og længst ude, hvor der var en Aabning i Skoven, saa de da Konturerne af Akropolis med dets Tempelruiner tegne sig mod den mørkeblaa Luft, og naar de saa dem, tonede Sangen vildere, og klingende Bægere og støjende Røster løde højere, og de Unges Kinder glødede.

„Evoë Bacchos!“ raabte Choranføreren, idet han hævede sit Bæger mod Vingudens Billedstøtte, som stod i en halv magisk Belysning under Træet. „Vi ere ikke for Intet atheniensiske Studenter! Os har Ungdomsguden skjænket en kraftigere Drue end de Andre! For os lyser Helios stærkere end for de Andre! Hellas skal endnu engang under Athenes Ægide sprede Lys over Verden! Hymnerne skulle endnu engang tone fra Kolonos — Barbarerne skulle endnu engang forbausede lytte til Sønnerne af Sofokles, af Platon og af Perikles. Det er det unge Hellas Mission! Lad dem længe nok have sagt, at vi selv ej ere Sønner af de store Gamle, at vort Blod er blandet med Slavers og Albanesers — vi skulle vise dem, hvis Sønner vi ere!“

Og højere lød Jubelen, vildere Sangen, stærkere Ynglingernes „evoë Bacchos!“, indtil de endelig trætte lode Bægrene synke, skiltes ad og vandrede ind til Athen.

Men deres unge Anfører blev længe siddende under Billedstøtten, hans Tanker sværmede, og der var Ild i hans Blod.

Han slukkede Lamperne, og snart var det blot Himmelens blege Lampe, som skinnede ned paa hans Leje. Urolig kastede han sig hid og did, Vinens Aander legede med hans ungdommelige Fantasi og blandede glødende Billeder i hans tunge, vaagne Drømme.

„Ingen Søvn!“ hviskede han for sig selv, „ingen Søvn! Den ene Nat gaar som den anden. Hver Aften disse vilde Symposier — hver Midnatstime over Kolonos' hellige Skov denne gamle Borg, disse brudte Templer! Og jeg ved, hvad Midnatten mener! Hver Nat staar Maanens Skive fuldere over Athens Ruiner — hver Nat kommer den en Time senere til sin Plads over Parthenons Gavl — snart skal Solen stige op i Morgenstunden, og har jeg ikke fundet Raad, inden Maanen blegner i Morgensolens Straaler, saa er Alt tabt, min Kjærlighed, mit Haab!“

Ak, hvad mente den stakkels unge Græker med Kjærlighed? Det var ingen af Kolonos' Døtre, som smilende havde seet ind i hans alvorlige Ansigt. Hvad mente han med Haab? Der var ingen af Egnens Kvinder, hvis sorte Øjne havde sagt ham: „haab!“ eller hvis blye Haandtryk i en ordløs Stund havde hvisket: „tro paa mig!“

Det kolde, haarde Ord, som Livet havde trykket som et Stempel paa hans Pande, var Ordet „Politik“ — den Ungdomsdrøm, han havde drømt, var Grækenlands Fremtid — alle Grækenlands bedste Ynglinger drømme det samme — men ikke lige stærkt, ikke lige dybt og fortærende. Han ejede vel en Kjærlighed, men det var ingen Kvindes.

Og alligevel sprang han op fra sit Leje, som om han skulde ile til et natligt Møde. Men der var Ingen, som ventede ham i Maaneskinnet.

Han klædte sig hastigt paa, og som han stod der i sin græske Dragt, med sit rene, ungdommelige Ansigt, præget af Alvor, men blussende af Vinen, lignede han mere end de Fleste af den yngre Slægt en af de ædle Ynglingsskikkelser fra Grækenlands Fortid. Fustanellens Fald om hans fyldige, næsten kvindelige Hofter, mindede om den gammelgræske Dragt, hans lokkede Haar skjød ned over en Pande, saa ren som en Achilles' eller Alexanders; men det var ingen Alexander ved Issus — det var en Alexander i Persepolis eller Babylon.

„Ofte nok“, sagde han til sig selv, idet han fra Husets Veranda traadte ned paa den brede Landevej, som gjennem Oljeskoven fører ind til Athen fra Kolonos; „ofte nok har jeg søgt den, der skulde forstaa mig — det har været forgjæves; i Nat skal jeg gaa ensom — ensom.“

Han var gaaet forbi den lille Kirke ved Hagia Triada og stod nu ved det sidste Monument paa den gamle Gravgade ved Piræusvejen. Der sank han træt ned.

Han kastede et langt, sorgfuldt Blik paa Monumentets Basreliefs, som viste ham en Stridsmand, der falder for en Rytters Landse, og han udtalte saa højt, at han selv hørte sin Stemme bryde Stilheden: „Lykkelige, I, som faldt for Korinth! Vi have intet Sted, hvor vi kunne falde!“

„Overalt, hvor der findes Mennesker, som lide, er der i Hellas en Plads, hvor den Gode kan falde!“ svarede en Stemme paa den anden Side af Monumentet.

Georgios vendte sig om og saa en ung Kvinde i Grækerindernes sædvanlige landlige Dragt og sagde:

„Hvad søger Du her blandt Gravene?“

„Jeg søger Dig“, svarede hun.

„Du kjender mig saaledes?“

„Georgios Anastasios' Søn, jeg kjender Dig!“

„Og hvad vil Du mig?“

„Vise Dig, hvad Du kan dø for!“

„Findes der da i hele Hellas nu en Tanke, som er værd at dø for! Leonidas kjæmpede mod Perserne — det var en Tanke, som var værd at dø for! Demosthenes kjæmpede mod Makedonierne — det var værd at dø for! Det Achaiske Forbund kjæmpede mod Romerne, Konstantin mod Mahmud, Ypsilanti mod Tyrkerne — det var Tanker, som vare værd at dø for. Men nu! Nu ere vi lykkelige, nu ere vi frie! Nu er her Intet at dø for og Intet — at leve for!“

„Vil Du da have Ulykke, vil Du se, hvad her er at kjæmpe for? Kom da, og jeg skal udvælge Dig blandt Tusinde, som jeg udvalgte Leonidas, som jeg udvalgte Demosthenes og Ypsilanti; men handle ikke mod mig, som de Mange jeg kaldte, og som forraadte mig! Du ved, hvad jeg kræver!“

„Jeg ved det — Du kræver mit Liv; det er en billig Pris.“

„Saa følg mig, om Du har Mod! Og Du skal blive indviet inat.“

Hun tog hans Arm, og han gjennembævedes af en besynderlig elektrisk Varme, idet han kjendte Vægten af hendes Legeme, Rythmen i hendes elastiske Gang. Han skjælvede. „Du skjælver“, sagde hun, „Du er ikke den Ridder Georgios, som kan frelse sin Brud fra Dragens Kløer. Er Du bange, saa vend om!“

„Jeg er ikke bange; men jeg har aldrig ledet en Kvinde. Min Ungdom, som hele denne Tids, er gaaen tilspilde blandt Bøger, under Tungsind og Grubleri. Først inat føler jeg, at der er Varme i mit Bryst, ungt, brusende Blod i mine Pulse!“

„Se op, thi da ere vi paa Vejen til Udødeligheden“, sagde hun smilende, idet hun slyngede en fugtig Epheukrans om hans Pande.

Og han saa op — han kjendte Stedet vel: han havde vandret der hundrede Gange før. Det var Opgangen til Akropolis. Men de gik ikke længer blandt nedstyrtede Kapitæler, paa sønderbrudte Rester af Trapper og tyrkiske Forskandsninger: den brede straalende Marmortrappe laa udbredt foran dem, Portens nedstyrtede Arkitrav havde atter lagt sig over de pragtfulde Søjlegange, som indbød

dem at træde ind paa det hellige Omraade; marmorskinnende hævede sig Gavlen, som en Ørn med udbredte Vinger, og Morgenrøden flammede over dem.

Medens de vandrede opad Trappen, saa han paa sin Ledsagerinde. Hendes Aasyn lyste underbart skjønt i den halvklare Luft, hendes Lokker sammenholdtes af en Laurbærkrands, og idet hun pegede til Højre mod et lidet Tempel, som laa paa Højden over deres Hoveder, sagde hun: „Evige Guder have bundet Sejersgudinden til dette Sted og taget hendes Vinger fra hende, paa det hun aldrig maa flyve bort — kom og grib hende!“

Da de kom til den brede femdobbelte Indgangsport, undredes han ikke over, at den var gjenoprejst — han havde jo saa ofte seet den saadan i sine Drømme. Med Et hørte han en Klang, som af Skjolde, der mødes: det var Broncedørene, som under højt Gny sprang op, og den græske Pige sang i Morgenrøden:

„Se fremad! Se frem! Alt jeg Klangen har hørt af de mægtige Porte, som aabnes,
Nu hilser med Fryd, hvad I snart skulle se, de urgamle Fædres Athene,
Den beundrede Stad, højt priset i Sang, hvor det herlige Demos regjerer!“

Og virkelig: Portene havde aabnet sig, men hans Blik sænkede sig for det Syn, han saa. Ingen Ruiner, ingen styrtede Rester, paa den hellige Vej stode Offergaver, brændende Altere og Billedstøtter, som han aldrig før havde seet, og, o Under! midt foran ham hævede sig den mægtige Atheneskikkelse af Phidias, med Skjold og Landse; men fra Landsens yderste Spids tændte sig en gylden Stjerne, den udvidede sig, den forvandlede sig til en rødmende Linje nedad Broncelandsen, den indhyllede det guddommelige Hoved i Farveskimmer; det var Solen, som just nu gik op over Pentelikon og kastede sit første gyldne Lys paa Parthenons lange Søjlerad, hvis Marmor straalede og glødede som brændende Guld i Morgensolen.

Georgios maatte lægge Haanden over Øjnene; men da han atter saa op, mærkede han, at han var omringet af Mennesker, Mænd, som bare den frie Himation, frit kastet

over Skuldrene — han behøvede ikke at spørge om, blandt hvilke Slægter han vandrede.

„De vente paa det Panathenæiske Tog“, sagde hans Ledsagerinde. Og neppe havde hun udtalt, førend en festlig Musik af Fløjter og Piber og Cymbaler lod sig høre, den bølgende Mængde gav Plads til begge Sider, og gjennem de brede Porte bevægede sig et lysende Tog. Herolder med gyldne Stave aabnede Toget, efter dem fulgte Athens Oldinge, som traadte Marken med faste Skridt til Tubernes Lyd — saa kom Præster og Præstinder med Offerdyrene: Toget standsede, og nu nærmede sig de stille atheniensiske Jomfruers Række i rythmisk Gang til Fløjternes Toner; saa frembar andre Kvinder de hellige Vaser, og saa kom Rytternes vældige Tog; hvor stolte knejsede Hestenes Nakker, hvor faste som støbte sade Ynglingerne paa Gangernes Ryg; nu kom Stridsvogne rullende, og som under Dans sprang bevæbnede Mænd op paa de fremilende Tohjulsvogne, idet de sloge paa Skjoldene, og mod den rene blaa Luft steg Hymnernes Lyd, kaldende Guderne ned paa Jorden.

Og omkring Templets Hjørne drog Toget ind i Athenes Helligdom.

„Kom, træd ind i Templet med mig!“ sagde Kvinden, „det er længe, siden jeg var i min hellige Borg.“

„Forunderlige, hvem er Du da? Er Du Athene?“

„Kald mig, med hvilket Navn Du lyster; Athenes Navn er dødt for Aartusinder siden — andre Navne, samme Guddom. Dyrkedes ikke Panhagia-Parthenos*) i Athene-Parthenos' Tempel? Gruble ikke, men følg mig — det er Festdag i Athen idag!“

Hun førte ham ind i Templet, og en Kjæmpeskikkelse i borgerlig Dragt, men med en meget høj Hjelm paa Hovedet og kruset Skjæg paa Hagen nærmede sig dem og rakte ham et Bæger.

Da han saa ned i Bægeret, flammede det i den gyldne Skaal.

„Har Du Mod, Søn af en svag Slægt, saa tøm Fortidens hellige Bæger“, sagde den Vældige og rørte ved hans Haand, idet Georgios tog Bægeret og i Taushed tømte den flammende Drik.

*) Jomfru Maria. Parthenon var i Middelalderen en Mariakirke.

„Saa løft nu Theseus' hellige Sværd, som han greb, da han var mandvoxen!“

Han gik bort uden at sige mere, Sværdet laa for Georgios' Fod, han greb det; men det var ham ikke muligt at løfte det.

„Hvem var han?“ spurgte Georgios skamfuld, da de stode udenfor.

„Engang kaldtes han den Vidtberømte.“

Georgios slog Øjet ned; thi han kjendte ham: det var Perikles selv, som havde rakt ham Bægeret. Da han atter saa op, vare de stegne nedad Bjerget og gik nu mellem de koragiske Monumenters Række ind i Theatret.

Her bølgede Mængden som et Hav, da de traadte ind mellem de øverste Bænkerader. Hvilket Landskab laa ikke nedenfor dem! Længst ude den sølvskinnende Saroniske Bugt i Solskinnet, Æginas Bjerglinier tegnede sig fint, men rent i den gjennemsigtige Luft, Oljeskoven stod blaaagtig mellem Staden og Havet, og paa de vide Sletter var det stille.

Men under dem, nærmest Orchestra sade de festligt smykkede Præster i Rad, Offeralteret var rejst i Midten, en blaalig Røg steg op derfra; medens en rythmisk Dans bevægede sig om Alteret, saa man paa Scenen Oedipous med Antigone, hvilende ud i Kolonos.

Men i Orchestra sang de Gamles Chor til Oedipous:

„Saa træder Du nu, o Fremmede! ind
Under Attikas Himmel, i det glansfulde
Kolonos Egn, hvor
Nattergale med Sølverrøst
Talrigt byggende i den grønne
Skovnat sukke og klage.“

O, hvor vel kjendte Georgios Hymnen til hans Fædrenestad, den udødelige Hymne over den døde Helligdom. Taarerne stode ham i Øjnene.

I det Samme nærmede sig en Olding af Aar, men en Mand i Holdning og Ansigtsudtryk: hvor herligt faldt ikke Himation over de kraftige Lemmer, hvor mægtig traadte han ikke frem for Ynglingen, og de fulde Læber bevægede sig, idet han rakte ham sin Lyre, sigende:

„Har Du Mod, saa slaa et Slag i dens Strenge!“

Da Georgios rørte ved Lyren, flammede Strengene som Luer; men da Georgios tog i Strengene — taug de. Georgios kjendte den Gamle og slog atter Øjet ned: denne Gang spurgte han ej — det var Oedipous' Digter.

Da Middagssolen brændte, kjølede de sig i Søjlegange, som Georgios aldrig havde seet, hvis Spor og hvis Navne ere forsvundne fra Jorden, hvis Skjønheds Rygte ikke er naaet til vor Tid.

De gik ved Bredden af Kephissos i Oljeskoven, og de fulgte dens Bølger og kom til en kjølig Kolonnade, hvor Billedstøtter stode mellem Løvet, og hvor nogle faa Mænd sade tilsammen, men mild Tale lød mellem dem, og Georgios lyttede gjerne. Da traadte den skjønneste Mand hen til ham, bøjede sit Hoved ned mod ham og talte:

„Yngling! Vil Du være Borger af den græske Stat? Har Du Mod, saa drik af Fortidens rene Kildespring — af Kephissos' hellige Vand!"

Og den skjønne Mand rørte ved hans Pande, men Kephissos laa tør foran ham, og ingen Draabe fugtede hans Læber.

„Det er paa Tid at gaa videre", hviskede hans Ledsagerinde; „Solen synker."

„Hvem var han?" spurgte Georgios.

„Du kjendte ham ikke? Du var i Akademias Lund hos ham, som først drømte Idealet af en Stat. Du har faaet Indvielsen. Prøven staar tilbage."

Men da det nu blev Aften, og Helios havde slukket sin Fakkel bag Bugten ved Salamis, og det blev mørkt omkring dem, da traadte de stille op paa Areopagoshøjden. Men de vare begge tause.

„Nu skal den skjønne Tid dømmes", hviskede hun vemodigt.

Deroppe sade de tause Dommere; det var mørkt, thi de skulde ikke kjende den Anklagede. Men Georgios kjendte ham: han saa ikke ud som en Anklaget, snarere som en Dommer: dog ikke som en Dommer over den Enkelte, men som om han skulde været i Slægt med Verdensdommeren, og Georgios hørte ham hæve sin Røst og sige:

„Efterdi vi ere da Guds Slægt, bør vi ikke mene, at Guddommen er lig Guld eller Sølv eller Sten, som er dannet til et Billede ved Menneskens Kunst og Paafund.

Gud derfor, som haver baaret over med Vankundighedens Tider, byder nu alle Mennesker allevegne at omvende sig!“

Da haanede Dommerne ham, men idet de løftede sine Hænder til Bespottelse, kjendte Georgios en Smerte i sit Bryst, som om et Sværd havde gjennemtrængt det — den gamle Verden havde dømt sig selv, dens Skjønhed var forbi; men fra Eumenidernes Hule under Højden kom et vildt sønderrivende Skrig — et Lyn slog ned paa Akropolis, og med et forfærdeligt Brag sank al den Herlighed, Dagen havde vist ham, atter i Grus.

Georgios saa sig om efter sin Ledsagerinde; han havde en Følelse af, at ogsaa hun maatte være forsvunden; men hun stod der endnu, kun blegere, og sagde med skjælvende Stemme: „Det var min Pligt at vise Dig ogsaa dette. Kom nu!“

Og hun tog ham ved Haanden og førte ham ned fra Højen.

„Jeg vil aabne den gamle Metropolitankirke for Dig inat“, sagde hun. Og hun førte ham gjennem de trange Gader ved Foden af Akropolis og standsede ved Kirken. Hun strakte sin Haand mod Døren, den sprang op, og de traadte ind. Kirken var tom, under Taget brændte den evige Lampe, ellers var der mørkt i det trange Rum.

„Hvad skulle vi her?“ spurgte Georgios.

„Vi skulle se, at Hellas' Sol er slukket i Natmulmet!“

En Præst kom ind i Kirken. Hans Træk vare regelmæssige, hans Haar og Skjæg rige og skjønne, men i hans Blik var Ilden slukket, og om hans Mund laa noget Dyriskt. Han gik op til Alteret og stillede sig foran et slidt, sort Helgenbillede, han tændte Lys for det og holdt en lang Bøn. Ni Gange gjentog han hvert Ord, inden han udtalte det følgende, derved blev Bønnen nidobbelt stærk. Papas havde Tandpine, Papas bad Helgenen at tage Tandpinen fra ham. Men da det ikke hjalp, saa han sig om i Kirken, og da han ikke saa Nogen der, lagde han Billedet frem foran sig paa Alteret og pidskede det: „Nu skulle vi se, om ikke det hjælper!“

„Ud, ud herfra!“ raabte Georgios, „jeg forgaar i denne Luft.“

De tumlede ud, og han hørte Døren smelde igjen efter sig. Efter en Stunds Vandring sagde hun: „Stands,

Georgios! Nu ere vi ved Kongens Slot! Derinde sover hans første Minister — skulle vi gaa ind?"

Døren aabnedes — Natvinden drog ind og viftede i de lange Silkegardiner om Sengen, og Natlampen paa Marmorbordet slukkedes. Men i Mørket saa de hans Drømme lege over Lejet som Taagebilleder. Den gamle Synder vred sig i Søvnen: han strakte Armen ud efter den fyldte Pengepung, som Bjergenes Konge holdt frem mod ham. „Du har myrdet dem?" sagde han i Søvne. „Maa det saa gaa alle mine Fiender: kom hid med Pengene, gamle Kammerat — om en Uge er jeg styrtet; indtil da maa vi plyndre alt, hvad vi kunne", og hans Fingre strakte sig krampagtigt efter Guldet.

Men Georgios var allerede ude.

„Nuvel, Yngling!" gjentog hans Ledsagerinde, „er her Intet at dø for i Hellas?"

„Visselig — men hvor er Redningen?"

„Folkets Genius lever — og behøver blot en Mand, en Græker. Er Du en Mand? Kan jeg tro Dig, saa kom; men svig mig ikke!" Hendes Stemme var bedende, næsten bristende.

„Ha! Nu kjender jeg Dig!" raabte Georgios. „Nu ser jeg Dioskurernes Ild lyse over Din Pande og min — jeg ser det i Gjenskinnet fra Dit Øje. Lys mig i Natten, mit Fædrelands Genius!"

Hun var saa skjøn, der hun stod under Stjernehimlen, Maanen var gaaet ned: han saa uafvendt ind i hendes brændende Blik.

„Vogt Dig", sagde hun, „søg ej for dybt i mit Øje efter den Ild, som brænder over Din egen Pande. Vogt Dig, at Du ikke gjør som alle de Andre!"

„Hvad gjorde da alle de Andre?"

„Jeg tør ikke sige Dig det", hviskede hun rødmende, og en højere Skjønhed gød sig over hende.

Georgios følte sig beruset; men han fulgte hende.

„Hvorhen gaa vi?" spurgte han.

„Nu gaa vi at søge Redningen for alt det, som er tabt!"

„Nu skal Hellas gjenvinde sin gamle Glans!" jublede han.

„Ubesindige!" sagde hun smerteligt, „hvem taler om Glans? Lad os først redde dets Ære! Aldrig mer kan

Hellas gjenvinde sin forrige Glans, saavist som Historiens Hjul aldrig kan vrides tilbage. Fatter Du ikke Verdenshjulets Gang? Kjender Du ikke den Lov, efter hvilken Alt virker? Fra Østen fik Grækenland sin Sol og gav den til Vesten; nu skal Hellas med Taknemmelighed fra Vesten modtage den modne Frugt og med Taknemmelighed give den tilbage til Østen. Forstaar Du mig ikke?"

„Din Mening ahner jeg — men hvorfor da kjæmpe, naar mit ulykkelige Fædreland dog aldrig skal høste Sejerens Frugt?"

„Hellas opfylder sin Pligt, Frugten høstes af det Hele!"

„Og Perikles', Sofokles', Platos Dag?"

„Er Støv og Aske, men gjenfødes kun i det stille, dulgte Storværk, som Hellas kan virke!"

„O, men Hellas er saa skjønt — Du er saa skjøn! Hvorfor kan Du ikke være Verdens Dronning?"

„Det skal Du selv besvare — imorgen", sagde hun, rødmende endnu stærkere.

„Hvorfor da kjæmpe?" gjentog han. „Alt er forgjæves — hvorfor ikke heller nyde den Ungdomsstund, som er, inden den flygter bort?"

Men da han atter saa ind i hendes Øje, brændte ogsaa der en dunkel Ild. Eller var det Gjenskinnet fra hans egen Ild? Den brændte ikke over hans Pande, den brændte som en fortærende, smertelig Lidenskab i hans Øje, og da han saa paa hende med dette Blik, var det, ligesom Afstanden mellem dem var forsvunden; hun stod for ham straalende skjøn, dog som en dødelig Kvinde; han favnede hende haardt og trykkede et langt, langt brændende Kys paa hendes Læber. Hendes Modstand blev svagere og svagere, den tabte sin Kraft, og med et skjærende, smerteligt Skrig sank hun til hans Bryst. Glemselens Rus havde han drukket i et eneste Drag.

Det var sent, Maanen var gaaet ned, men Stjernerne lyste endnu med forunderlig Pragt. Dagen nærmede sig i Østen; Georgios følte endnu Vinens Virkninger fra Aftenens Symposion, som han nu atter sad der ved Hagia Triadas Gravgade ved det sidste Monument.

Det lød endnu i hans Øre: „Hvorfor kan Du ikko være Verdens Dronning?“ og hendes Svar: „Det skal Du selv besvare imorgen.“

En kold Morgenvind strøg skjærende frem over Sletten.

„Hvorfor kan Du ikke være Verdens Dronning?“ stammede han igjen med en krampagtig Latter. „Ja, Morgenen er kommen, og Svaret er givet: Gjenfødelsen af Hellas' Storhed er Drømmen i en beruset Nat; den, som skulde redde Hellas' Genius, forraader hende, som han forraader sin egen Ære. Jeg — som alle de Andre!“

Og han rejste sig skamfuld, rødmende, bittre Taarer strømmede ned over hans Kinder, og han forsvandt i Oljeskoven.

11.

Kun en Draabe.



Det er Søndagsmorgen i den lille Alpelandsby. Det er endnu meget tidligt, men Solen er allerede oppe og ligger over Bjergsiden og ser ned paa den lille, vakre, maleriske Bjergby. Søen i Dybet er endnu mørk — did har Solen ikke naaet endnu. Klokkerne ringe i Kirken ovenfor Byen, og hele Befolkningen har vandret did, Solen brænder hed paa Muren, hvor jeg ligger i mit aabne Vindue — Katten og jeg, vi ere alene hjemme, den ligger udenfor paa Trappen og slikker Solskin. Klokkerne tie, og Salmesangen lyder vakkert ned gjennem Dalen fra Kirken, Vandfaldet blander sin Bas dermed, Lærken triller Diskanten — Natten er forgangen, det er Morgen og Lys, der er Solskin i Skoven, Solskin i Menneskenes Hjerter!

Det Sidste, det Eneste, som sidder igjen efter Natten, blinker selv som en Sol i Solskinnet — det er Dugdraaben, som bæver paa Rosen i Spalieret ved mit Viudue. Hvad hvisker Nattens Dug til Roserne? Lyt stille og fromt, inden Solen bortkysser Nattens sidste Draabe fra sin Elskedes, Rosens Læber; lyt, saa faar Du høre det sidste af de Eventyr, som Dugdraaben har fortalt Roserne i Sommernatten!

Jeg fødtes paa en Morgensky, Verden glittrede i Guld og Rosenfarver for mit Øje, og en underlig Længsel betog mig, da jeg førstegang saa Solens mægtige Draabe hænge som en Taare i Verdens Øje, en Taare, hvori Gud selv spejlede sit Lys.

Jeg vilde ud — jeg vilde elske. Jeg vilde gaa op i dette store, varme, hemmelighedsfulde Soløje, og da jeg saa mine Søstre flagre ud fra vor gyngende Vugge og alle raabte: „vi skal til Solen!“ saa vilde jeg med, saa maatte jeg med — jeg sprang over Vuggens Kant og svævede for mig selv ud i Luften. „Jeg skal til Solen!“ sang jeg til mine yngre Søstre — „farvel, farvel!“ Og de saa efter mig. „Den Lykkelige!“ sagde de; „kunde vi komme efter!“ og jeg følte, hvor jeg skinnede i Sollyset; men som jeg svævede, saa jeg, at det blev mørkt omkring mig, saa jeg, at det var min egen Vugge, som hang mørk og truende over mig — saa, at Solen stod just paa den modsatte Side af den — at jeg just svævede bort fra Solen.

Jeg sørgede — de andre Regndraaber sørgede ikke, det undrede mig, thi de vilde jo ogsaa til Solen. „O!“ raabte de til mig, „lad os opgive saadanne barnagtige Fantasier — det er ikke Alle, som skal den Vej — det var en overspændt Barndomsdrøm.“ Men jeg sørgede, jeg kunde ikke Andet — og de fløj forbi mig og spottede: „hils til Solen! Du, som vil op stik imod vor Vej, vi vil ned, vi, til Jorden, der er Lystighed og Glæde. Der kan man ogsaa sole sig og sejle i Rendestenen — der kan vi gjøre Skjelmsstykker med Bondens Hø — men Du vil til Solen, Du! det kan ikke være mindre, Du er saa meget bedre end vi. Du kommer dog til Jorden, hvor fornem Du er — Du kommer i Snauset — i Snauset!“

Saa sang de, men jeg sank og sank — mørkere blev det, min Glans var borte; da fløj vi over Vinbjergets Rand, og paa en af Druerne sad en rød Draabe: „hvad er Du for En?“ sagde den. „Jeg er en Vanddraabe.“ „Du, tarvelige Draabe!“ raabte den, „ikke har Du Ild i Dit Blod — ikke føder Du Sang og Begejstring i Menneskebrystet. Blækdraaben spreder nyttig Viden, Melken nærer og føder, selv Elvvandet slukker Tørsten — men Du er blot en Draabe — farvel, Du aandløse Vanddraabe! Du unyttige Vanddraabe!“

Det var, som jeg vilde briste af Skamfuldhed. Solen havde forskudt mig — dømt var jeg til at tørres hen paa den kolde Jord — useet, uelsket — o, den, der dog havde Ild i Blodet, den der kunde nære og føde!

Og dermed sank jeg til Jorden. Jeg dalede ned over et Kornax, dybt inde i en Dal, jeg saa, Solen laa paa Fjeldet langt borte, jeg hørte Axet sukke og bede: „Ak — blot en Draabe!“ og i det Samme bøjede det sig under min Vægt og kyssede mig: jeg troede, det var Spot altsammen — da hviskede Axet: „O, hvor det svalede, o, hvor det lægede! Tak, Du velsignede, lille Regndraabe, Guds Gave i Soldagen. Forbrændt og træt har jeg bøjet mit Hoved, Du, lille Draabe! har reddet mit Liv!“ Jeg blev saa glad, jeg kyssede Axet saa fast, og rundt om mig aabnede Kornblomsterne sine blaa Blade, og jeg vuggedes og slumrede ind, mens Sommervinden hviskede sin Vise for mig. Men min Soldrøm! skulde den være borte? Den var jo dog min hele Higen og mit Liv, uden den var Livet mig Intet — og dog, kanske det ej saa var Guds Vilje, men jeg maatte dog længes og hige, skjønt det var godt ogsaa at kvæge det lille Ax paa Marken.

Om Dagen løftedes jeg paa den vaade Luftstrøm, da tænkte jeg paa Solen, om jeg gik did — men om Natten sank jeg atter ved Søen paa Rosens Læbe, der bad „blot en Draabe af Himlens Dug!“ og atter lød det: „Hvor det svalede! Tak, Du velsignede, lille Dugdraabe, Guds Gave i Natten!“ Men jeg sank sagte over Rosens Rand og gled ud i de svale Bølger.

Der var mine Søstre — glad fortalte jeg dem om mit Liv i de stille Dale. „Og nu er den Vise ude“, sagde den Ældste af dem; „Nu er Du ikke bedre end vi, tvertimod. Derinde paa Landet har Du vel gaaet og gjældt for Noget, og Poeterne har sunget om Duggen og om Regnet, nu er Du blandt Dine Lige, vi ved, hvem Du er, og saa har vi desuden større Anciennetet her i Vandet end Du, som har sværmet Livet bort paa Rosenblade og Kornblomster. Vær nu smukt beskeden!“ Og saa tabte jeg mig i Vrimlen og syntes, at hver Draabe var større og bedre end jeg, og det syntes de selv med, og kanske vare de det i Grunden — og der laa jeg længe, og mit hele Væsen frøs, jeg hærdede mig i denne Omgivelse og laa stiv og kold.

„Nu ligger Isen paa Søen — nu er det Vinter“, sagde Menneskene.

Og der laa jeg: koldt var det omkring mig, koldt var det i mig; Rosen, jeg havde svalet, var længst hvirvlet bort — Kornet var tærsket og lagt i Laden — Ingen var der, som brød sig om mig — da kom Maanens Straaler i Vinternatten, de spillede kolde over Sne og Træstammer og over Søen, det var unge, luftige Kavalerer. „Hør, Du Isklump!“ sagde en af dem, „Vi to passe for hinanden — jeg er min egen Herre, og jeg ejer store Sølvskatte i Maanen, — vil Du være min? Jeg er et godt Parti!“

„Kan Du smelte Isen om mit Hjerte med dit Sølv, Du kolde Straale?“ — „Hvor Du er fornem paa det! og Du er dog bare Iis — Iis!“ Og deri havde han Ret: saaledes saa jeg ud. Hvem kan vel ane, at Iisstykket ligger og drømmer om Solens Varme? — Kold som Iis — det var jeg jo! Jeg vilde helst dø.

Da kom den første varme Solstraale stigende ned gjennem Foraarsluften. Mens den lyste i det Blaa og paa Træernes Grene, klyngede den sig kjærligt til mig. „Kanske“, sagde den, „kan Du engang følge mig opad. Kanske kan vi blive Et. Men vær taalmodig! Lid og taal!“

Da blev jeg saa glad ved dette: „Lid og taal!“ at det smeltedes og vaaredes i mig — og jeg flød løsnet henad Isfladen og nedad en rislende Bæk.

I Solglansen ved Bækkens Bred gik en ung Pige — hun var førstegang ude for at se efter Blaaveis — hun bar Straahatten efter Baandet i sin Haand og lod Vinden lege i Lokkerne. Nu vilde hun drikke af de første rindende Vande; glad og frisk som en Morgen stod hun der, hun bøjede sig og løftede mig i sin Haand, jeg berørte hendes Mund — jeg fængsledes ved hendes Læbe, thi hun tørstede, og jeg var hendes første Lædskedrik. Jeg sad da fast i hendes brændende Læbe, jeg, der vilde ile til Solen, jeg, som havde faaet Haab; men det var jo min Pligt at læske den Tørstende, om det saa skulde koste mit Liv, om jeg saa aldrig skulde se Solen mere. „Lid og taal og tro!“

Og fra Læben gik jeg over i hendes Blod, det rullede varmt og friskt — men Solen var tabt for mig, og jeg hørte kun, man sagde: „Hvor dejligt Vaarsolen skin-

ner over Fjeldet; se, hvor Solen trækker Vand! Alle Regndraaberne suger Solen i sig." O, der skulde jo jeg have været med, det var det, Solstraalen lovede mig, da den sagde: „lid og taal!" — nu har den glemt mig.

Men i Stuen sad den lærde Magister, og han pegte paa Skyerne og sagde: „Det ser kun ud, som om Solen trækker Vandet til sig — det er blot de fugtige Dunster, som igjen falde ned som Regn." Og jeg tror, han havde Ret i, at de ikke kom til Solen — han var jo en lærd Mand.

Men saa stærk var min Længsel, at jeg sad, forvandlet til en Taare i hendes Taarekammer — vi vare mange der: og vi sad der lunt og stille; thi Pigen var glad og Taarerne havde Ro — nogle Glædestaarer flød, da hun stod som Brud for Alteret. Men jeg var en Længselens og Sorgens Taare: jeg sad stille.

Men en Dag saa jeg ud over Randen af hendes Øje: der var dunkelt i Værelset — Natlampen skinnede i den ene Del af Stuen over en Vugge, ved den sad hun og hendes Mand, tæt havde de sluttet sig sammen — og de saa alvorlige ud; thi i Vuggen mellem dem laa et lidet, blegt Barn med lukkede Øjne — det var dødt, sagde de, og det var deres eneste; og Erindringen om, hvor hun havde lidt for dette Barn, og hvor hun havde glædet sig ved det, hvor hun havde vaaget de lange, mørke Sygdomsnætter ved dets Leje — hvor hun havde haabet og elsket — den betog hende, der blev saa trangt, saa trangt i vort Kammer, men hun kunde ikke græde. „O blot en Taare, en eneste Taare!" Da sprang jeg ud paa hendes Kind.

„Du, velsignede Taare, hvor Du svalede!" hviskede hun, og jeg tænkte paa Axet og Rosen; men jeg saa det: ved hendes Side stod Barnets Engel og tørrede Taaren af Moderens Øje; og Kjærlighedens Taare i Moderens Blik er de fagreste Diamanter, hvormed Gud smykker sin evige Krone — mere værd hver og en end hele Sole og Stjerner, — og Engelen tog mig fra hendes Kind og svævede med mig til Guds Throne, til den evige Sol, hvis Billede jeg havde elsket; nu var Draaben værd at være Solens Elskede, at være Guds evige Barn — og den var dog blot en Draabe!

12.

Paa Wartburg.

Eisenach den . . .



Der ligger et blankt Søndagssolskin over Staden derinde i Thüringerwalds Skove; — medens Jernbanetrainet uroligt ruller frem med Bragen og Piben, ringe de fredelige Klokker sammen i Landsbyerne rundt omkring, og festligt klædte Mennesker vandre frem langs Vejene. Men Katten og Hanen, som er alene hjemme, anser sig for Herrer og strækker sig og spankulerer i Solskinnet paa Dørtærskel og Havemur.

Den eneste Medrejsende i Coupéen, en elegant, søndagsklædt Herre med Glacéhandsker, taler med mig om Theater, om Poesi, om Musæer, underretter sig venligt om, hvorhen jeg skal; og idet jeg fortæller ham, at jeg idag agter at standse i Eisenach for at bese Wartburg, stiger hans Interesse for mig i høj Grad, og især er han meget omsorgsfuld, for at jeg skal faa et godt Hotel. „Tag De ind i „zum halben Gans", det er det bedste og tillige det billigste Hotel, De finder i Eisenach, — et Taffel — og en Vin! — „Zum halben Mond" derimod duer slet ikke!"

Da jeg beklager, at jeg skal træffe en Bekjendt, der allerede er taget ind i „zum halben Mond", og at jeg saaledes maa tage ind der, trækker han medlidende paa Skulderen og siger blot det ene Ord: „Wanzen:" Nok til at forskrække mig, men ikke til at forandre min Bestemmelse. Hans Interesse for mig kjølnes stærkt, da jeg ikke vil

følge hans Raad; idetsamme standser Trainet, jeg forhører mig om, hvo min elskværdige Rejsefælle er, idet jeg rækker mit Visitkort, halvt tvivlsom, om han vil tage det ilde op; men han tager det og rækker mig tilbage et Uhyre af et „Empfehlungskarte“ med et stort Hus paa, men intet Navn. Da jeg lidt paatrængende spørger, med hvem jeg har havt den Ære at føre en saa behagelig Konversation, svarer han med Værdighed og lakonisk:

„Kellner zum halben Gans!“

Han havde gjort en liden Lørdagsudflugt i sorte Klæder og Glacéhandsker og vendte nu tilbage til det hvide Forklæde.

Det var lidt længer ud paa Formiddagen, at jeg gjennem de mennesketomme Gader begav mig til Wartburg, for at se, hvad tusinde Rejsende alle ville se. Neppe havde jeg steget nogle Skridt, før en engleblid Stemme tiltalte mig, — det var igjen min Kellner, som dennegang var paa Vejen for at nyde Søndagen ved at besøge sin Moster paa Wartburg, som bryggede det fortræffeligste Weissbier i ti Miles Omkreds. Det syntes da, som om han af Skjæbnen var kaaret til at være min Engel paa min Wartburgervandring, især da han med tydelige Ord gav tilkjende, at et godt Ord fra ham, opvejet ved tilsvarende Valuta, vilde aabne mig baade Riddersal og Kjælder.

Jeg havde saaledes ikke Andet at gjøre end at takke, betale og overgive mig til min nye Vens Snakkesalighed. Opstigningen var imidlertid herlig: de helt til Toppen skovbedækkede Bjerge, Dalens yppige Grønne og Gule, Alt badet i Søndagssolens Straaler, og med hele Septemberdagens Vemod over sig — Alt bidrog til at give den hele Scene et saa uimodstaaeligt Skjær af Ynde, at Sindet uvilkaarligt droges didhen, hvor vi Nordboer altid søge Mønsterbilledet for alt Skjønt, vi se i Naturen — til Hjemmets Fjelde, og her var mange Lighedspunkter. De fjerne Bølgelinjer i Horisonten med den blaa, dæmrende Klarhed, Hörselfloden, der slynger i Dalen, ofte afbrudt af Skovene, indbød Tanken til at drømme sig hjemme; men løftede man Hovedet, saa hang saa højt over det, som en Ørnerede, Wartburgs mægtige Taarne. Heroppe skulde jeg atter træffe min gamle Rejsefælle fra Gardasøen, og han mødte mig ganske rigtigt. Det var et glæ-

deligt Gjensyn. Sammen vandrede vi atter gjennem Sale og Kapeller, aldeles som vi fordum havde gjort i la bella Italia.

En forunderlig Blanding af Fortid og Nutid, af Ridderliv og Borgerlighed lyser frem af denne herlige Borg, der nu restaureret paany staar der i sin gamle Pragt, Kirken og Værtshuset, Lutherkammeret og Vagtposternes Uniformer, Alt kontrasterer saa besynderligt. Her opad disse Bakker har mangen mandig Helt vandret, fra Sangerne i Wartburgkrigen til Studenterne ved det skjæbnesvangre Eisenachermøde den 18de Oktober 1817.

Træder man nu ind i den restaurerede Del af Slottet, holdt i smuk romansk Stil, mødes Øjet af talrige Fornyelser, Maleren Schwind har smykket Sale og Corridorer med sine Fresker og Architekterne gjort sit. Vi lade os føre opad Trapperne til Sangersalen, hvor nu et Freskobillede antyder den i Salen for 600 Aar siden foregaaede Scene — og hvor en lang Inskription angiver, hvad hver især af Minnesangerne kvad — og ligesaavel som man i Middelalderen vidste, hvilken Farve Erkeengelen Michaels Vinger havde, ligesaavist angav min Ven mig her, hvor hver af Personerne havde staaet i Sangerkrigen. Her i Midten paa den ophøjede Plads sad Landgrev Hermann, gjennem den Dør traadte Sofie ind, her stod Heinrich v. Ofterdingen, her Walther v. d. Vogelweide.

Her var det da, de strede om den Skjønnes Krands, disse Middelalderens livlige Sangere: Landgreve Hermann havde omkring sig samlet en glimrende Sangerkreds, og Thüringersangernes Ros klang over Tydskland og vakte Misundelse og Beundring — de to gaa altid Haand i Haand. Rygtet om det skjønne Liv paa Wartburg, hvor Bægrene blinkede saa tidt, som Minnesangene løde, trængte ogsaa til den sydtydske Sangerkredses Øre, til det østerrigske Hof. Thüringerne stode højest i Følelsernes Renhed, i Kjærlighedens Dybde, men senere Tider har beskyldt dem for Ensformighed — de kunde kun elske og synge om sin Elskov; Østerrigerne havde mere Smag for Bøndernes Øl og sang gjerne en Drikkevise eller en Dans i Folkevisetone. Men de bleve nysgjerrige efter at høre hinanden, de to „Skoler“, som man i vore Dage skulde kaldt dem, og i 1207 stævnedes Sydtydskerne til en Sangerkamp paa Wartburg med Thüringerne. Thü-

ringerne støttede sig mest til Walther von der Vogelweide, den stærke, patriotiske og tillige ridderligt-kvindekjære Sanger, Kirkens tro Tilhænger, fyldt af Kjærlighed til alt Sandt og Skjønt.

Sydtydskerne satte i Spidsen Heinrich von Ofterdingen, der nærmest udtrykte den hos dem raadende Sangertone, og efter et Sagn Tannhaüser, en anden Minnesanger fra Sydtydskland.

Her i den 120 Fod lange Riddersal samledes de, og Kampen begyndte. Landgreven havde taget Plads, rundt om sad Sangere fra alle Tydsklands Egne — fra det fjerne Ungerland var Klingsor, den troldkyndige Sanger, kommen, den mægtige Skikkelse ved Fyrstens Side er Parcivals hædrede Digter: Wolfram v. Eschenbach; men nederst i Salen i den røde Dragt staar — Skarpretteren, thi Striden er paa Liv og Død. Nu synger Walther v. der Vogelweide, han besynger sin Fyrste, Landgreve Hermann; den lyttende Kreds af Hoffets Damer hænger med Glæde ved hans Ord, og stille Blikke røbe, hvorledes han har forstaaet at synge til deres Behag; han er en øvet Minnesanger, han hører hjemme paa Wartburg, han ved, for hvem han synger. Da fremtræder Heinrich v. Ofterdingen, han, om hvis Sang de have hørt saa forunderlige Rygter — han besynger Leopold af Østerrig, sin Landsherre — der er Klang af Welf og Waiblingen i disse Sange. I Begyndelsen lytter Skaren, ved ej, om den skal bifalde eller dømme, men alt som han synger, glemmer den sig selv — saadan Sang har man aldrig hørt, han henriver ikke, han beruser, han bringer dem til at glemme Alt. Da, just i det Øjeblik, hans Sang skal svinge sig op til sin Højde, opluet af det Ideal af en Kvinde, som altid har stillet sig for hans indre Øje og som ildner hans Sang, skjøndt han endnu ikke har fundet det i Livet, just da aabnes Døren — og den Drømte træder ind — hvad han har sunget og drømt og haabet, staar virkeliggjort for ham — hvo er denne Kvinde, som høj og skjær skrider igjennem Salen, for hvem Alle bøje sig, og som nu tager Plads ved Landgrevens Side? — Det er hans Søster Sofie, Tidens dejligste Dame. Og den ulykkelige Heinrich synger hende sin Kjærlighed og sin Underkastelse, glemmer, hvad han skal besynge, glemmer, at en Fyrstekrone funkler over hendes Navn, og kun en Digterkrone

over hans; hun ser alvorligt paa ham — han forvirres, og istedetfor at løfte ham i glad Begejstring, styrter Overraskelsen ham; han taber Strengelegen af Haanden, og medens Walther sejrende gjenoptager Striden, staar Heinrich der besejret og efter den strenge Kamplov dømt til Døden. Og dømte end ikke Stridens Vilkaar ham, saa er han dødsdømt, fordi han har vovet at løfte sit Blik til Fyrstinden — for ham er ingen Redning. Den ulykkelige Sanger ved ej, hvorhen han skal fly, da med Et som en anskudt Hjort flygter han til sin Dames Fødder, kaster sig ned foran Fyrstinden, og hun breder beskyttende sin Kaabe over ham og dækker ham dermed — han har fundet et Fristed, hvor Ingen tør røre ham. Men hvad Ord hun hviskede til sin Sanger, da han laa der knælende for hende, det ved Ingen — man tør kun ahne det af, hvad derefter foregik.

Med fornyet Kraft og Mod rejste Heinrich sig dennegang imod Wolfram v. Eschenbach, Klingsor sad som Dommer, og nu var det, som om Sangens Genius selv slog Strengene for Heinrich, thi inden kort var Striden mod Tidens første Sanger afgjort til den nys Overvundnes Fordel, og den hele Forsamling tiljublede ham Bifald. Han forlod Sangersalen og drog tilbage til sit Land — i det Ydre sejerrig, men Pilen sad i hans Hjerte; thi Sofies Billede fulgte ham, selv sad hun for højt for ham, og hans Livs Fred og Glæde var brudt.

Hans Fælle Tannhaüser blev besejret, siger et andet Sagn, forlod Borgen med en Forbandelse over den og dens Æt og skjulte sig i Venusbjergets Nat, hvor han tilbragte syv Aar hos dets fortryllende, men onde Beherskerinde.

Og Tiderne gik, den udslyngede Forbandelse hvilede tungt over Wartburg og syntes at ramme den Æt, som herskede der.

Den hellige Elisabeth boede her, lod sig martre og piske, og al Naturens Dejlighed om hende var ikke istand til at drage hende fra Capellet, det lille Capel, hvor nu Sølvstjernerne glimte paa Tagets blaa Bund — over det glemte hun Guds store Tabernakel med de tusinde levende Stjerner paa den blaa Bund. Der paa Bedeskamlen har hun ligget og vendt sit trætte Øje fra Vinduet histhenne med den forførende Udsigt, og her gjorde hun sit Rosen-

under — har Du hørt om Rosenunderet? — en venlig liden Episode i Fyrstindens mørke klosterlige Liv paa Wartburg.

Det var en Dag, hun vilde ud og „gjøre godt“, og havde samlet i Borgegaarden en Mængde Tiggere og Kvinder, men hendes Mand, Landgreven, syntes ikke ret om den Trafik og smaaskjændte ofte over, at hun fyldte ham Borgen med sligt Pak, ja vel stundom vaskede deres Fødder og rensede deres Saar — og hun besluttede derfor at gjøre det hemmeligt, for ikke at forarge sin Mand. Hun tog da Brød og Flesk og Pølser og Kjød i sit Forklæde og gik i egen høje Person ganske stille om Morgenen tidligt, mens Landgreven endnu sov paa sit grønne Øre, ned i Gaarden og begyndte sin fromme Uddeling. Men, naar de Fromme gjøre noget Godt, saa vil Fanden altid drive sit Spil — han lod en liden Flue flyve surrende ind i den sovende Landgreves Mund; denne vaagnede, slog efter Fluen, men fik se idetsamme, at Morgensolen skinnede saa vakkert paa Tinderne, at han fik Lyst til en Jagt i den smukke Morgen, kaldte paa en Tjener og lod tilsige sit Følge. Og se — medens Fruen endnu var beskjæftiget med sin Uddeling, kom Landgreven med Følget, og hun var dog endnu saameget mere Fruentimmer end Helgen, at hun slog Forklædet sammen over Madvarerne, for at Gemalen ikke skulde se dem.

„O ho! Er hun nu paa Spil igjen med sine Almisser“, tænkte Landgreven, „saa skal vi da tage hende i Skole. Hvad har Du der i Forklædet, min søde Elisabeth?“ spurgte han i en venlig Tone — og hun var fremdeles saameget mere Fruentimmer end Helgen, at hun tillod sig en liden Usandhed, og sagde ligesaa venligt: „Roser, min Gemal!“ — „Nu er hun fanget“, tænkte Gemalen og sagde: „Lad mig faa en af dem til at smykke min Hat — luk op!“ Ængstelig adlød hun; der laa hendes Skjød fuldt — af Roser, som hun havde sagt; han var beskjæmmet, hun var forlegen for vor Herre, som havde hjulpet hende, og Gemalen stak Rosen i Hatten og red ud af Borgporten.

Nu havde hun Intet at give de Fattige, ny Ulykke — nyt Under — atter laa der Brød og Kjød som før, og de Fattige fik sit. Men Landgreven red den hele Dag uden at faa Skud; henimod Aftenen fandt han et Vildtsvin, som havde den ulykkelige Idee at forlede Greven til

at ride fra Tjenere og Følge og ind i den dybe Skov, hvorpaa det takkede for sig og forsvandt. Der stod han. Hus var ikke at se, Vej ikke at finde — og især plagede Sulten ham forskrækkeligt. Det var dog ej at tænke paa at faa den tilfredsstillet, hvorfor han besluttede ialfald at øse sig lidt Vand af en nærliggende Kilde, og sulten, som han var, oppebie Morgenen. Han tog Hatten af og tænkte paa den yndige Rose, han havde faaet af sin fagre Hustro om Morgenen, og sukkede vel med Æslet hos Oehlenschäger: „Hvad nytte dine Blomster, naar man dem ej kan spise“ — men se! — da han saa paa sin Hat, sad der en dejlig fed Medisterpølse i Rosens Sted og smilede velvilligt til den sultne Landsfader, som spiste den med fyrstelig Appetit.

Man siger, at han siden den Dag ikke mere spurgte, hvad Fruen bar i Forklædet.

Men Forbandelserne laa ligefuldt over Wartburg — Landgreven døde, og Elisabeth pinte sig ihjel og blev saa gjort til en Helgen efter sin Død.

Der i Kammeret over den vakkre Trappe, hvor nu Hunden ligger og slikker Solskin, der har ogsaa Sorgens Engel en Nat vandret med tunge Trin og Forbandelse. Der stormede de halvdrukne Lejesvende ind med Fakler og Spyd, og deres Fører forkyndte en ulykkelig Kvinde, at de kom for at røve hende hendes eneste, sidste Skat — hendes Børn. Der stod Landgrevinde Margaretha, selv den skjønneste Kvinde, den ømmeste Hustro og Moder, men den unaturligste Ægteherres Frue, hendes Mand havde forstødt hende, hendes Nærmeste forraadt hende; sine Børn havde den fromme Korsdragerinde dog endnu. Men det sidste dræbende Slag havde den grumme Gemal bestemt hende — med en Løvindes Raseri vilde hun forsvare sine Børn, der slumrede i Vuggen; men hvad formaar en Kvinde mod Bødlerne? Den raa Svend gjør Mine til at tage dem i sine jernklædte Arme og bære dem ud i den stormfulde, mørke Nat. Da er hendes Kamp med sig selv endt, hun tager dem begge ud af Vuggen paa Armen — stille kysser hun dem, og da Svenden griber den Ene, trykker hun med unævnelig Smerte sin Sidste til sit Bryst, og idet hun giver ham det sidste Moderkys — bider hun halvt bevidstløs Barnet dybt i Kinden — en stærk Haand river Drengen fra hende, men han beholdt

for altid Mærket af sin fortvivlede Moders Kjærlighed. Historien kjender det som Navn paa en Helt, han hed: „Friedrich mit der gebissenen Wange".

Men Tiden skal forsone, hvad Tiden har forbandet. Aarhundreder gik. I de dunkle, lange Nætter skinner fra Cellen deroppe ud gjennem Taagen et Lys, vidt strømmer den enlige Lampes Skjær over Dal og Skovtoppe, og mangen Vandrer i Dalen undres paa, hvo den flittige Vaager deroppe er, og vandrer forbi med en Bøn for den Enlige derindenfor. Og den kan trænges; thi han strider svarligen deroppe, Munken i Cellen — „Ridder Georg" kalde Bønderne i Omegnen ham. — En og Anden har hørt ham prædike, men saadan Prædiken havde de aldrig hørt før eller siden — Somme sige, at han strider med Djævelen deroppe; men vist er det, at stærkere og stærkere bryder Lysskjæret fra Vinduet gjennem Taagen — stærkere og stærkere fylder det Dalen — gaar over Fjeldes Tinder og tætte Skove — rinder som en stigende Sol over Aarhundreders Nat, Lyset fra Cellen paa Wartburg. Thi Ridder Georg har overvundet Dragen — med den tydske Bibel i sin Haand staar Luther paa Wartburgs Tind, uden Sværd og uden Cithar, den stærkeste Ridder, den bedste Sanger, som udgik derfra. Wartburg er blevet Solopgangens Sted; den onde Aand, som herskede der, Forbandelsens Aand har Luther fordrevet — og nu er det Fredens og Velsignelsens Bolig.

I Bygningen tilhøjre for Borgporten over Værtshuset ligger Luthers lille Celle. Velsignede Sted, hvor underligt det rinder igjennem En, naar man træder ind i det lille Kammer med den gule Murvæg. — Her staar Alt, som han forlod det: vel er Blækpletten paa Muren mange Gange fornyet, siden Djævlen flygtede fra Wartburg — men Arbejdsbordet foran det lave, med smaa Ruder forsynede Vindue, Kruset, Blækhornet, det verdens- og helvedberømte, den massive Stol, Ovnen — Alt staar som da, og paa Væggen hænge de Cranachske Portrætter. Og udenfor — nedenunder! hvor kunde den Guds stærke Kjæmpe dog fryde sit Syn ved det dejlige Landskab: bølgende Skove og rige Dale, Klipper og Elve, hans Fædrenelands skjønneste Egn — Thüringerwald laa under ham ligesaa rig, ligesaa skjøn, som den nu ligger for vort Blik, og Vinranken slyngede sig opad Klippevæggen mod Vin-

duet. Men ret frem havde han Himlen, den klare, lyse Himmel, som nu straaler os imøde her, dens liflige Blaa maa vel tidt have frydet hans Blik, der levede mere i Himlen end paa Jorden.

Og dermed, Farvel, Du dejlige Wartburg med dine sagnrige Sale, med Ban og med Bod. Middelalderens Mørke rinder En her forbi og forklares af Reformationens Morgensol, — en Krans af Erindringer, evig frisk, evig duftende modtager her enhver Vandrer, der med Ærefrygt træder indenfor de indviede Mure, og dele end ikke vi i Norden den politiske Jubel, det fædrelandske Haab, hvormed de tydske Studenter nu saa ofte under Sang hilse Wartburg, saa dele vi dog desto mere de dybe Minder, som med Luthers Navn er ristet i dens faste Klippemur.

13.

Klæder skabe Folk.



En temmelig kold Høstaften sade vi i Jernbanecoupéen mellem Prag og Pardubic, en liden Stad, hvis eneste Mærkværdighed er, at den heder Pardubitz, endda den skrives Pardubic. Ved min Side sad en tydsk Kjøbmand, som blandt andre Egenheder havde den, at han hed Steinitz, endskjøndt han skrev sit Navn Steinic for at være rigtig czekisk. Vi kom frem til den lille Stad, en czekisk Bonde vilde nødvendigt overtale os, først bedende, siden truende, at vi skulde tage ind i hans Hostinec (Værtshus), hvorfor vi naturligvis ikke gjorde det, men gik over en aaben Plads til et lidet, fordringsfrit Jernbanehotel. Endskjøndt det var i October, laa allerede et let Snedække over Pladsen, og Maanen stod nede ved Horisonten i sit sidste Kvarter og saa meget mystisk ud. Et friskt Baal i Kavarnan (Kafferummet) smagte godt, en Cigar tændtes efter den tarvelige Aftensmad, og nu lod vor Kjøbmand sit Mundlæder gaa ved et Glas af den Drik, som vi kalde Øl, og Czeken Pivo.

„Jeg tror næsten, De blev bange nys for Bonden, som truede“, sagde Kjøbmanden.

„Det vil jeg just ikke sige, men Eders czekiske Bønder se ud som rigtige Røvere, saa jeg var næsten beredt paa et lidet Angreb.“

„De rejser jo til Tyrkiet“, sagde han; „der vil De faa Andet at føle! Der maa De slutte Kontrakt med Røverhøvdingerne, om De vil gaa fri.“

„Det er vel ikke saa nødvendigt“, mente jeg.

„Ikke nødvendigt? Hm ... ved De, hvordan det gik en Englænder, som jeg engang lærte at kjende paa en Rejse i Orienten. Jeg springer over alle Detailler; nok er det, et Tilfælde bevirkede, at jeg skulde gjøre en Rejse til Jerusalem. Jeg er god Katholik, og jeg nægter ikke, at det morede mig bagefter at kunne gjøre gode Affairer i Spadserestokke, skaarne i Mamre Lund, smaa Stene fra Templet paa Moriah, — Vand fra Jordan paa smaa Flasker, hvilket jeg altsammen kan fabrikere i Prag, men som faar Betydning, fordi man ved, jeg har været i Palæstina. Paa Rejsen over Middelhavet havde jeg som Rejsefølge en hel engelsk Familje: en gammel Lord med Mylady, tre smaa, unge Sønner fra ti til fjorten Aar, deres Informator, en ung Franskmand, dannet og elskværdig, samt Lordens Datter, en fortryllende Pige paa sytten Aar, med hvide skinnende Tænder, hvid Teint og et Par Øjne“ — (Tydskeren løftede Skulderen og kyssede paa Fingeren, hvorpaa han fortsatte):

Jeg havde længe mærket, at den unge Informator havde et godt Øje til den unge Pige — hun var værd et Par Millioner Pund, men jeg tror ikke, det var derfor, han elskede hende.

Det var en Aften under Rhodos — Vinden havde lagt sig, Søen var stille, og jeg var fri for Søsyge. Jeg besluttede derfor at stikke Næsen op i den friske Luft og forlod min Kahyt. Jeg nægter ikke, at en opfriskende Duft fra Citronlundene slog mig paa en yderst behagelig Maade imøde, men jeg fik neppe Tid at tænke derpaa, førend jeg hørte Lordens Røst holde en forfærdelig Straffeprædiken for den unge Miss. Jeg hostede, jeg sparkede, jeg nøs, for at vise, at jeg var nærværende; det hjalp ikke, han mærkede Intet, og jeg maatte høre fra Begyndelse til Ende, hvorledes han, siden han havde seet de to Unge sammen paa en efter hans Mening upassende Maade — de havde læst i samme Bog — truede med at sætte Informatoren iland paa en øde Ø, hvis han notabene var i Stand at opdage en saadan. Siden fik Informatoren en lignende Lexe.

Men dette var nu kun Indledningen. Vi kom til Joppe, og jeg gik strax op til den russiske Generalkonsuls Kontor, hvor jeg vidste, at man kunde træffe civiliserede Røveranførere, og ganske rigtig befandt sig der en Emir, som lovede mig og nogle andre Rejsende sin Beskyttelse, dog visselig mod et temmelig højt kontant Erkjendtligheds-bevis. Han forbandt sig til at eskortere os til Jerusalem, ikke at plyndre os undervejs og at hindre Andre, som kunde have denne Hensigt. Saa kom Lorden indad Døren med hele sit Selskab.

„Skaf mig Kameler!“ sagde Mylord til Konsulens Sekretair; „jeg vil til Jerusalem.“

Emiren løftede sin Turban af Hovedet for paa europæisk Maade at bevidne den rige John Bull sin Agtelse, og sagde derpaa:

„Søn af det store Land i Vesten! Jeg er Anfører for en stor Bande af Ørkenens Sønner, men Du skal gaa gjennem Ørkenen sikker, som sad Du i Profetens egen Vogn, hvis Du vil slutte en Kontrakt med mig!“

„Kontrakt, hvem er I?“ brummede Englænderen. „Kontrakt med en Røverhøvding? Gaa, jeg kan med en af de Guldbørse, jeg fører med, leje saa mange Soldater, at ingen Røver i Verden skal vove at angribe mig.“

„Store Søn af det store Land!“ sagde Emiren, „jeg bøjer mit Hoved under Din Fod, min Vej bliver ikke Din, og Din Vej bliver ikke min, men to Veje kunne krydse hverandre. Allah er stor!“ Dermed giorde Emiren helt om, satte sin Turban paa og gik med os, som nu stode under hans Beskyttelse. Lorden sendte os et foragteligt Blik og lod sig forøvrigt ikke forstyrre.

Dagene gik, jeg kom lykkelig til Jerusalem, jeg rejste atter derfra og kom til Joppe, hvor jeg fik høre Lordens Skjæbne.

Lorden var strax gaaet til flere af Myndighederne, der alle gave ham samme Raad, som han nys saa haanligt havde tilbagevist, men Lorden var naturligvis som god Engelskmand halstarrig som en Tyr, og saa lejede han sig en liden Arme af Lazzaroner, bevæbnede dem vel med Bøsser og Dolke og begav sig afsted.

Alt gik vel, indtil Selskabet kom i Nærheden af Jericho.

En vakker Morgen hændte det i denne Egn, at Lorden, ridende paa sin gode arabiske Hest og omringet af sin Familje og sine bevæbnede Beskyttere, kom ned i en Dalsænkning, da det pludselig begyndte at knalde paa Højderne fra alle Kanter.

Lorden holdt Tale til Folket: „Nu gjælder det, at I vise Jer modige, derfor har jeg betalt Jer og givet Jer gode Vaaben.“ — Men Folket var allerede ved første Skud færdigt med sin Beregning: Betalingen, som for største Del var erlagt prænumerando, plus Lordens Vaaben, som de bare, vare de sikre paa at faa beholde, ifald de itide begave sig afsted; om de derimod bleve for at forsvare Lorden, vare de temmelig sikre paa at tabe begge Dele, saameget mere som Hver og En vidste, at han skulde blive alene om en saa ædelmodig Opførsel; og da det andet Skud knaldede, saa Lorden trods Krudtrøgen, at han og hans Familje var alene — at han med andre Ord maatte give sig.

Men paa Højden stod hans gamle Bekjendte, Emiren fra Joppe, og smilede, og fem Minutter senere stod han ved Lordens Side. „Der ligger blot Vægt paa en Sag“, sagde Emiren, „ej at demoralisere de Rejsende her i Landet gjennem at lade Nogen slippe forbi, som har vægret Tribut. Jeg vil derfor statuere et Exempel. Det kan være haardt nok; men I skulle være sikre for Eders Liv!“

Dermed tog han høfligt Frakken af Lorden, lig en ydmyg Tjener, Lorden saa paa ham — saa Vesten — Lorden blev bleg — saa Buxerne — Lorden blev rød — saa Underbuxerne — Lorden blev graa i Ansigtet — og saa fremdeles, til endelig Lorden og hans Følge bleve ligesaa frie fra al Luxus i Klædedragt, som Adam og Eva i Paradiset. Saa fjernede Emiren og hans Folk sig.

Lorden og hans Følge — ja, hvad skulde de gjøre? Lykkeligvis opdagede Lorden, at Emiren havde tabt hans Vest; den trak han paa sig saalunde, at han stak Benene gjennem Armhullerne og knappede den over Maven, og paa denne Maade marcherede Toget ind i Jericho, med den velklædte Lord med Vest og Briller i Spidsen.

Hvad blev Følgen? Lorden fik let Klæder, lige let Forstærkning for sin Kasse fra London, men saasnart de Alle havde faaet Klæder paa, tog Mylady sine Sønners Informator afsides og sagde til ham: „Hør, min Herre!

Jeg ved, at De elsker min Datter oprigtigt, De er jo en brav og hæderlig Mand; tag Pigen, thi jeg ved, at hun holder af Dem, og hvad skulde da jeg og min Mand have mod Partiet?“

„Mylord tillader sikkert ikke —“

„Mylord har skiftet Mening: det er kun Klæderne, som skiller Rigdommen fra Intelligentsen.“

Derpaa tillagde Lorden: „Bare ikke den f—bandede Historie kommer i Aviserne“, — men det har den hidtil ikke gjort, tilføjede Czeken.

„Men det skal jeg sørge for, at den gjør“, svarede jeg og tømte det sidste Glas Pivo for den Aften, idet Ilden sluknede, og saa sagde vi „god Nat!“

14.

En Sommervandring.



„Das Leben vergeht
In wechselnden Schmerzen
Das eine besteht:
Die Liebe der Herzen.“

Gammel Vise.

En vakker Vaardag led mod sin Ende. Jeg havde været hjemme i adskillige Aar, da jeg fik Brev fra min gamle Rejsekammerat. Og efter Brevet havde han selv fulgt og gjort et Besøg i mit Hjem, og vi havde foretaget en Vandring i Nordens friske Vaarnatur; for sidste Gang sade vi nu sammen paa en Station, og mange Tanker, mange Minder strømmede ind paa os.

Vi fejrede en hesperisk Nat under Nordens lyse Vaarhimmel! Det var næsten Midnat, da han foreslog mig end en Gang at fornye vore gamle, natlige Samtaler, endnu en Gang at fortælle noget om det Liv, jeg havde ført, siden vi sidst vare sammen. — Og jeg begyndte at fortælle, medens Natten skred frem over vore Hoveder med sine evige Stjerner. Det var vor sidste hesperiske Nat!

I.

Den første Sommerregn var falden over den norske Hovedstads Gader, den frembrydende Junisol var varm og stærk og lokkede med sin gyldne Glans over Bjergaasene, over Søen og Bugterne ud fra den kvalme Stad, op i Fjeldene, hvor Lur og Langelek lød fra de ensomme Sæterhytter. Hvor ofte have vi ikke i Skoledagene draget ud, naar Skoleferierne kom, og gjæstet de vakre, tækkelige Sæterjenter; nu var man Student, nu havde man sin Frihed; altsaa Randslen paa Nakken, Staven i Haand, ud i den friske, glade Sommer, op i de enslige Dale, did hvor ingen bleg Kultur, ingen tomme Byvaner og unaturlige Sæder have trængt ind og jaget Roserne fra Ungdommens Kinder, Sang og Sagn fra de Gamles Læber, hvor, med et Ord, Folket og dets Poesi endnu levede og trivedes. Og, lad mig, for at være helt oprigtig, tilføje, en ung, syttenaarig Rose, som blomstrede i Provstens Have, lokkede maaske mer end alt det Øvrige; men det maatte Ingen vide, thi hvorledes skulde det se ud, om man vendte tilbage som forlovet, tyveaarig Student, naar hun ikke havde nogen „Formue" og jeg ikke havde taget nogen „Examen"; men det var saa alligevel, hun lokkede mig her med sine dybe Øjne og sine friske Kinder, dengang ligesom nu, da hun atten Aar senere staar bøjet over Ryggen af min Lænestol, hører, hvad jeg siger, smiler og siger, at jeg ikke havde nødig at tage hende med i Fortællingen; men med maa hun, thi hun var den, der lagde det gladeste Solskin over min Sommervandring.

Det var en herlig Juniaften, det var Solnedgang paa Bjergene, Nat i Dalen, Klokken kunde være omtrent ni, da jeg efter tre Dages Vandring i Skov og Fjeld nærmede mig hendes Hjem, en af disse Dale, som vogtes saa vel af vældige, snedækte Bjergtoppe, at ingen Ufred synes at kunne naa did; hvor alle Verdens store Spørgsmaal og vigtige Foretagender synke ned og blive til Intet ved Bjergenes Fod, hvor helstøbte, stille Mennesker gaa sin alvorlige, fredelige Gang, hvor selve Fantasien lægger sig til Hvile, udmattet af Egnens Storhed og Herlighed, og slummrer trygt i sin Moders, Naturens, Skjød. En let Røg

blaanede fra en Stue ved Fjeldsøens Strand, hvorfra jeg havde tre Mil at ro i den tause Sommernat for at naa mit Maal. Alt var stille. Det var, som om selve Fuglene vare bange for at afbryde Naturens Aftenbøn, idet Solens sidste Gjenskin sluknede paa Fjeldtoppens Sne — langt, langt der bag laa „Verden“; med den og dens Uro havde jeg Intet mer at gjøre.

Jeg gik ned til Strandstuen og bankede sagte paa Vinduet; thi Folkene vare allerede i Seng; det aabnedes, man tilbød mig venligt Hvile for Natten paa „Staburet“. Havde jeg Tid at hvile? Ved Daggry vilde jeg være paa Provstegaarden for at gjense hende, som saa længe havde ligget mig paa Sinde! Jeg maatte nødvendigvis have en Baad opover Søen, nu strax!

En Time derefter laa jeg i min Baad paa et Leje af friskt Birkeløv, som duftede balsamisk, de to kvindelige Baadførere passede tause sine Aarer, hvis taktfaste Slag gave Gjenlyd under de bratte Bjergvægge; Søen var dyb mørk, men blank som et Spejl; ikke en Lyd, man hørte kun Vandets sagte Pladsken om Stavnen, det var Alt. Ak, hvor det gjør den godt, der er træt af Stadens intetsigende Larm, at kaste sig saaledes til sin Moders Bryst og aande ud i Fred, skilt fra Alt, som vækker Uro. Hvad angik det Natten heroppe paa det tause Fjeldvand, om Throner styrtede, om Helte vandt Laurbær, hvad var Øjeblikkets saakaldte Udødelighed overfor den evige Ro, som prædikedes i denne Kirke, mellem hvis Mure jeg her aandede? Forfængelighed, Forgjængelighed! O, stille Sommernat paa Fjeldsøens Vand, Du har lært mig ikke at jage efter Døgnets Kranse, som grønnes idag og ere gulnede imorgen — tys, det var Maaltrostens melankolske Triller, som lød over til os. Atter blev Alt stille.

Bedst som det var, begyndte en af de Roende at synge sagte, hun troede, at jeg sov. Men jeg kunde høre hvert Ord. Det var trolig en af Bygdens Unggutter, som var Gjenstand for den muntre Satire, som blev sungen til den gamle, dybt melankolske Stevmelodi:

„Aa sume gutar dei e saa kaute,
Dei laanar buxur og genge staute,
Dei laanar Buxur, vil af og fri —
Um dei eig 'ke klædi, dei genge 'ti.“

„Aahaa“, tænkte jeg, „det var næsten en Snert til Dig. Heldigt nok, at jeg har levet saa meget blandt Bønder, at jeg ikke er helt ubevandret i Stevkunsten.“ Og paa samme Melodi fortsatte jeg:

„Her bur ein jente her upp i bakkin,
Med ring paa finger, raudkantet stakkin,
Tru gutan vill inke like Deg
Som e saa fine aa drusteleg?“

„Ja men, tror jeg, Bykaren er vaagen og kan stevjes!“ sagde min vakre Roerske og foer op med en klingende Latter, og snart afløste den ene hjemlige Melodi den anden; alvorlige, dybt følsomme Melodier glede som Sukke henover Vandet, muntre, spøgende Viser fløj op i Bjergkløfterne, indtil min anden Roerske sagde:

„Tys, væk ikke Nøkken i Vandet her!“

„Ja, her er Nøk!“ sagde Mari og taug.

En bleg Stribe i Fjeldskaret i Øst bebudede endelig, at Solen om en Halvtime vilde vise sig. Først begyndte en liden Gransanger at give Lyd fra sig oppe i Lien, saa hørtes nogle Svaler stryge hvislende ned mod Stranden, saa hørtes Hakkespætten pikke, endelig galede Hanen, langt, langt borte paa en Bondegaard, højt oppe paa Fjeldsiden, og inden kort var Naturen atter levende, Solen lyste paa Bjergtoppene vesterud, og snart laa Søen, nys saa mørk, og badede i Sollysets fulde, rige Straalebad. Hvilken Overgang, hvilken Herlighed!

Ved Frokosttid sad jeg i Provstens Have ved det hvide dækkede Frokostbord, og min Sjæls Udkaarede sad midt overfor mig. O, jublende Følelse! o, straalende Junimorgen! Student, tyve Aar, og foran sig det legemliggjorte Ideal — misund mig, o Verden! Det sang i mig, det sang omkring mig, der var Solskin og Sommer over Bygden, Solskin og Sommer i tvende unge Hjerter!

Hvilken Søndag! Menigheden i Højtidsdragt ved Kirken paa den grønne Vold; Sangen, som fra Kirken lød op igjennem alle Lierne og gjennem Skoven; Baadene, som glede over Søen, det var Helligdag! og Middagssolen saa vor unge Kjærlighed slaa ud i fuld Blomstring. Provstens Datter, Huslæreren og hans Gutter, hendes Brødre, fulgte mig, da jeg drog videre paa min Færd over Fjel-

dene op til Provstesæteren, som laa noget over en Mil ind i Fjeldet. Skyggerne vare blevne længere, Ungdommen skulde blive Natten over hos gamle Guri paa Sæteren, men jeg skulde videre. Vi sade i Solnedgangen paa Heldingen ved Sætervolden. Gud ved, hvordan det gik til, men inden vi vidste af det, vare vi to alene der. Dalen og Søen, paa hvis Flade jeg havde vugget Natten forud, laa under os i Skygge, Granskovens Bryn stod mørkt mod Bjergsiden, og Kirketaarnet steg op mod Søens Flade; nu var jeg selv paa Højden i Solglansens Aftenbad; Køerne kom hjem for at melkes, Luren hørtes fra en anden Sæter, Gjæterjenten lokkede sin Buskap med klingende Røst, og jeg hviskede Afskedens milde Ord til hende, som engang skulde dele Godt og Ondt med mig i Verden; hun rakte mig sin Haand til Afsked, mit Hjerte blev tungt, men Fjeldluften var frisk og Hjertet var ungt, og ved den lille Bæk ovenfor Sæterstuen standsede vi et Øjeblik. Farvel, farvel, ingen af os sagde videre, men med et Sprang var jeg ved Stavens Hjælp over Bækken, hun viftede med sin Straahat, som hun holdt i Haanden; jeg svingede min Hue og drog videre i den friske Bjergnatur; men min Tanke var ved Bækken ovenfor Sæterstuen, hvor hun i den fredelige Aften havde sagt mig Farvel.

Snart laa Sæteren, Provstegaarden og Søen langt bag mig, det blev Nat og atter Morgen, men Solen havde lagt sit Billede i vore Hjerter, og vi glemte aldrig mer hinanden.

II.

Det var en Vinteraften henimod Jul, sytten Aar senere; jeg sad i mit Arbejdsværelse, og min Hustro og lille Datter sade med deres Arbejde ved min Side som vanligt; Lampen kastede sit Skin over Bordet, og min Hustro nynnede for sig selv en gammel Melodi. Hun havde sædvanlig, hvad man kalder et „jevnt Humeur“ — og der fandtes blot et mørkt Punkt paa vor Horisont — stundom plagedes hun af en Melankoli, hvis Grund jeg

længe ikke kunde opdage, men som jeg endelig fandt, havde sin Rod i — Hjemve. Hun drømte altid, at Lykken laa og raabte paa hende fra en eller anden grøn, duftende Birkehage deroppe mellem Fjeldene.

„Hvad er det, Du synger?“ spurgte jeg.

„Aa, det er jo den gamle Stevmelodi fra min Hjembygd“, svarede hun, og ved Mindet om Hjemmet fløj en højere Rødme over hendes endnu ungdomsfriske Kinder.

„Ja, husker Du“, sagde jeg, „husker Du den Dag, vi tilbragte sammen i Dit Hjem, da var Du sytten Aar, nu er Du sytten Aar ældre, men jeg ved et, som ikke er forsvundet under disse sytten Aar — Din Fagerhed!“

„Sig heller Din Kjærlighed!“ svarede hun, „thi det er den, som endnu altid gjør mig ung i Dine Øjne.“

„Længes Du altid tilbage til den lille Provstegaard, Du Provstegaardens Rose?“ spurgte jeg.

„Jeg er hos Dig“, sagde hun, men tilføjede sagte: „Det skulde dog være skjønt endnu en Gang at gjense de kjære Steder, at ro i en stille Sommernat opad Søen, at hilse paa den gamle Provstegaard, endda der vel nu boer fremmede Mennesker.“

„At gjense Bækken ovenfor Sæterstuen; Du ved, der vi skiltes en Aften“, tilføjede jeg.

„Ja“, sagde hun, „vist skulde det være morsomt.“

„Til Sommeren gjøre vi en Rejse did op.“

Hun fløj op med et glad Udraab.

„Men det er langt“, indvendte hun.

„Sytten Aar ere ogsaa lange.“

Er det Dit Alvor, skulle vi virkelig rejse?“

„Ja vist, ja vist.“

Efter sytten Aar skulde vi gjense denne Bygd, efter at have drevet om i Verden i Nord og Syd, i alle andre Retninger end den, som just laa vort Hjerte nærmest. Vaaren var meget længere det Aar end sædvanlig. Endelig kom Junimaaned, og en vakker Junidag begyndte vi vor Rejse.

„Tænk“, hviskede min Hustro, „hvor underlig det skal kjendes iaften at flyttes lige fra den støjende Verden op til den stille Strandstue ved Indsøen!“

„Jeg frygter bare“, svarede jeg, „at den Poesi, hvormed vor Ungdom forgyldte disse Steder, nu ikke mere vil tiltale os paa samme Maade.“

„Naturen er uforanderlig, og vi bære jo Ungdommen i vore Hjerter“, sagde hun. „Ud paa Skydskjærren! Der voxer Livets glade Poesi! Det skal Du se!“

Men hvor var Skydskjærren bleven af? Det var ikke mer som i gamle Dage, da man behøvede tre Dage for at naa did op; nu gaar Jernbane did, og det var i Coupéen, disse Ord vexledes. Landskab efter Landskab fløj os forbi.

„Se, der ligger Kulskoven“, sagde min Hustro, da jeg havde vendt mig til den anden Side. „Der boede min Fætter, husker Du.“

„Hvor?“

„Her!“

„Jasaa, der, nej, det er jo bare en Bjergknat uden Skov og —“

„Ja, vi ere jo allerede forbi, det stygge Bjerg kom pludselig og skjulte det, Lokomotivet gaar dog for fort.“

„Det fik jeg altsaa ikke se, det var ærgerligt, jeg havde just glædet mig til det! I gamle Dage paa Skydskjærren havde man god Tid til at se det. Men snart komme vi til Din Bedstefaders gamle Gaard, da skal Du faa se Din vakre Have igjen.“

En Stund efter passerede vi et Hus, som laa lige ved Banen; det laa ensomt og af Banen ligesom afskaaret fra sin Omgivelse.

„Mærkværdigt“, sagde min Hustro, „hvor det Hus saa mig velbekjendt ud!“

„Ja“, sagde jeg, „jeg skulde ville sværge paa, at det var —“

„Var, ikke sandt, Bedstefaders Gaard?“

„Jo vist, men den smukke Beliggenhed, Haven?“

„Ja, den er strøgen med for Jernbanen, som har skaaret tværs igjennem Haven.“

„Men“, sagde en gammel, tyk Gaardbruger, „saa fik Obersten ogsaa urimelig godt betalt for, hvad han solgte, for se, den Del var hans private Ejendom, og han fortjente rasende paa Handelen!“

„Prosit die Mahlzeit!“ tænkte jeg.

Efter en Stund brød jeg Tausheden: „Iaften skal jeg ikke haste saa med at komme op over Søen som sidst; vi blive i Strandstuen inat, den ligger bare et Kvarters Vej fra Stationen. Og vi gaa let did. Aftenen er dejlig,

og Skovens Ensomhed her er saa tiltalende — husker Du den lille Sti did ned?"

Fem Minutter senere vare vi ved Stationen, og jeg tog vor lille Vadsæk, for paa den kjendte Sti at vandre videre. Men det var mig umuligt at orientere mig. Lykkeligvis raabte idetsamme en Gut til min ubeskrivelige Forbauselse med høj Røst: „Omnibus til Hotel du Nord"! og en anden „Omnibus til" et Hotel, hvis Navn jeg ikke hørte.

„Nej", sagde jeg kort, „vi ville ikke vide af dem, kom! Vi ere ikke komne hid for at kjøre i Omnibus og tage ind paa Hoteller. Vi gaa til Strandstuen som i gamle Dage." Det var ikke vanskeligt at faa min Hustro til at gaa ind paa det, og vi gave os i Vej. Men jeg saa snart, at det bar galt afsted. Den menneskelige Fantasi er en ustadig Ting. Der hvor min Erindring vilde have et Hus til Venstre og en Grind til Højre, der laa en Grind til Venstre og et Hus til Højre, der hvor jeg vil ned ad en Bakke, skulde man op ad en Bakke, og endelig mærkede jeg, at der slet ikke længer fandtes nogen Sti til Strandstuen.

„I burde have rejst med Omnibussa", sagde en Bonde, til hvem jeg vendte mig; „den gaar just did."

„Hvorfor rejste De ikke med Omnibussa?" sagde en liden Gjætergut, som jeg spurgte om Vejen, da han drev sine Køer opover Bjerget.

„Der gaar jo Omnibus did, den skulde De have kjørt med", sagde en gammel Kjærring, som sikkert havde naaet sine sytti Aar, inden hun hørte en Omnibus nævne; nu var den en kjendt og agtet Ting af Alle undtagen af mig, som havde kjendt Omnibussa i over tredive Aar.

Jeg prisede den moderne Kultur, vi gik ud paa den store Landevej og kom efter fyrretyve Minutters Gang temmelig trætte frem.

„Nu ville vi have os et solid Aftensmaaltid af Melkemad og Spegekjød, hvis de kunne skaffe det, de snille Mennesker i Strandstuen."

„De kunne jo hente det fra „Hotel du Nord", bemærkede min Halvdel meget rigtig.

Under os aabnede sig nu Dalen, og Søens mørkgrønne Flade laa foran mig, indesluttet af sine høje Bjerge, nu som for sytten Aar siden; men Forgrunden, hvor var

den ikke forandret! Hvor laa min kjære, gamle Strandstue? Det var mig umuligt at opdage den mellem den Række af stadselige Træhuse, som nu, afbrudt af et og andet Stenhus, bedækkede Stranden. Jeg førtes paa Sporet, da jeg paa en hvid Væg læste med store Bogstaver: „Hotel Strandstuen". Det var virkelig det Navn, som den anden Gut ved Omnibussen havde raabt. Bag det statelige Hotel laa en liden Hytte, bestemt for Hotellets Tjenerpersonale: det var Strandstuen, den veritable, ægte, gamle Strandstue.

Hvor var min landlige Poesi, min fredelige Idyl bleven af? Man holdt endnu paa med Bagagen, som nogle rejsende, engelske Ladys havde medført, og det varede temmelig længe, inden vi kunde faa os vort Værelse anvist. Vor Melk og Spegekjød blev til en forsvarlig Roastbeaf og Porter i den rummelige Spisesal.

„Kan jeg faa en Baad op over Søen imorgen tidlig?" spurgte jeg og vuggede allerede i Tanken hen over Nøkkens stille Bolig i Fjeldsøen.

„Det bliver vanskeligt", svarede Hotelværten, en Tydsker; „det bliver vanskeligt; men Dampbaaden gaar Klokken otte."

Dampbaaden! En ny Overraskelse. Hvordan trives Nøkken sammen med Dampmaskinen? Nu, jeg vilde ikke engang til udsætte mig for Ubehageligheder, fordi jeg ikke vilde følge med min Tid; jeg tændte en Cigar og satte mig i Maaneskinnet paa „Hotellets" Trappe.

Som jeg sad der og tænkte paa „Før og Nu", kom en Mand slængende forbi, hvis temmelig klumpede Manerer kontrasterede paa en ejendommelig Maade mod hans fuldkommen à-la-modiske Dragt, saameget mere som Dialekten, da han begyndte at tale, røbede Fjeldbonden.

Jeg spurgte, om han vidste, hvor de Gamle i Strandstuen vare blevne af.

„De æ dau", sagde han, og tilføjede som en Ytring af sønlig Hengivenhed: „De va Forældrene mine de."

„Nu, og De selv da?"

„Jeg er Proprietær og bor paa Øvregaarden", sagde han. Ætten var saaledes stegen. Hvorvidt den virkelig var bleven bedre? — ja, det var et andet Spørgsmaal.

„Her var engang", fortsatte jeg, „en Pige, som hed Mari, som engang skydsede mig opover Søen for snart

atten Aar siden; ved De, hvem jeg mener?“ (Jeg vogtede mig vel for at sige „Du“ som i gamle Dage).

„Jau“, sagde Proprietæren, „det veit eg vel, for hun staar derborte just nu. Hun er Budeie — Schweitzerske skulde jeg vel sige, hos Proprietær Fløten paa Charlottenlund. Kom hid, Du Marie!“

Og Mari kom, det var virkelig hende, lige frisk, men meget fyldigere og mere rødkindet end sidst; hun nejede overmaade klodset for mig, og da jeg mindede hende om vor Stevkamp i Baaden, huskede hun vor natlige Rejse.

„Aaja“, sagde Mari, „vel husker jeg den, jeg var en dum Jente den Tiden.“

„Aa, jeg syntes, Du sang ganske godt idetmindste.“

„Aa, var det ligt sig, Far! Jeg kunde Ingenting den Tiden. Nej, siden vi fik den nye Skolemesteren, Sønnen paa Grime, siden da har Sangen gjort store Fremskridt her i Bygden.“

„Sangen gjort store Fremskridt“ — hvorfra dette Udtryk paa Fjeldjentens friske Læber? Jeg saa forundret paa hende.

„Jo“, sagde hun forklarende, „nu synge vi Kvartet om Søndagene, og saa har jeg desuden lært mig mange vakre Viser og morsomme.“

Og som for at overbevise mig om Sandheden af sine Ord, opstemte hun med en frisk Stemme, som næsten skræmte mig:

„Jeg er den morske Achilles,
Morske Achilles, morske Achilles“ —

Kjender De den?“

„Farvel, Mari!“ sagde jeg og gik ind. Jeg havde faaet nok.

Næste Morgen gik Dampbaaden op over Søen og vi med den.

Den nye Skolemester paa Grime, som Mari havde talt om, var med, og med ham hans gamle Moder, et Exemplar af en hyggelig Bondekone, saa god man kunde ønske sig hende. Dagen var smuk, og jeg skulde havt det fortræffeligt, om ikke et Par Tydskere havde forspildt min Nydelse. Overalt hvor min Erindring dvælede ved et eller andet Punkt, overalt hvor jeg ønskede uforstyrret at hengive mig til, hvad jeg saa, hørte jeg altid:

„Ah, ein famoser Wasserfall, da vorne, sieh mal!“
„Ein wundervoller Wald, da hinten, schau mal!“
„Ein riesenhafter Gipfel, da links, guck mal!“
„Eine fabelhafte Beleuchtung, da rechts, lug' mal!“

Saa gik det uafbrudt, og hvor man befandt sig paa Fartøjet, havde man dem altid i Nærheden. Endelig skulde de ned i Salonen og spise Frokost — jeg blev alene med min Hustro, men hun var sig ikke lig idag, der laa en Sky af Misfornøielse over hendes Pande, og jeg kunde ligesaa lidt som hun faa et Ord frem. Saa kom Skolemesteren og vilde have Ild.

„Ja gjerne“, sagde jeg; „har De Piben i Orden?“

„Jeg røger Cigar“, sagde han lidt stødt.

„Undskyld!“ og saa fik han Ild.

I det Samme fore vi forbi det Sted, hvor min Roerske for sytten Aar siden havde udraabt: „Her er Nøk i Vandet!“ og med et stod hele det dejlige Billede af den drømmende Sommernat levende for mig.

„Her var Nøk i Vandet i gamle Dage, nu er han vel borte“, udbrød jeg uvilkaarlig.

„Kors!“ sagde Skolemesteren, „ikke tror vel saadan stor Herre som De paa Nøkken?“

„Jeg synes“, sagde jeg, „at det er en smuk Tanke, at ogsaa Naturen har sin tause Sjæl, som kun aabenbarer sig i Ensomheden for Mennesket, naar det er villigt at samtale med Naturen, at modtage dens Liv og høre dens Alfer tale.“

„Aa, inte kan det være Deres Alvor. Alfer, ser De, naar man i gamle Dage gik ud sent om Aftenen og kom ind i Taager og blev forkjølet af Fugtigheden, saa troede de uvidende Stakler, at de vare komne blandt Alfer, havde faaet Alfeslag, blevne Alfetagne; Forkjølelse var det, Snue, Ingenting andet end Snue! Og Nøkken har ikke været andet end Resultatet af Forskrækkelsen over at være ensom, en Barnesygdom, ingenting Andet; naar Vinden farer ned gjennem Fjeldrevnerne her, kan det ofte høres ligesom Skrig, det troede man, var Nøkken, som skreg. Ser De“, sagde han og drog et langt Drag af Cigaren, „saaledes hænger det sammen med den Ting.“

Jeg takkede saa meget for Underretningen og forsikrede ham, at jeg idetmindste ikke troede, at der nu mer fandtes Nøk i Vandet, især var jeg overbevist om,

at han hverken havde seet ham eller kunde tro paa ham, hvilket aabenbart smigrede ham meget.

Vi vare snart fremme og vandrede op gjennem Dalen til Provstegaarden, men ikke engang her, skjøndt hver Sten, hvert Træ var et Barndomsminde for min Hustro, fandt vi Fred. Den nye Fabrik, en fortræffelig Indretning forresten, havde dæmmet for Elven, Skoven var ødelagt, en Chaussé gik over en tør Slette, hvor før Skovstien slyngede sig langs Elven under Birkene, og istedetfor de fredelige Bønder, som man før hilsede med et: „Guds Fred, Gud signe Arbejdet", havde man nu en Skare Fabrikarbejdere med raa, ubehagelige Ansigter, og man tabte Lysten til at ønske dem et „Gud signe Arbejdet!" og kanske faa en Ed til Svar.

„Ja, kjære Hustro! det nytter ikke at negte det: det er Tidens Fremskridt, paa fuldt Alvor! Velstand og Vindskibelighed træder i Stedet for Armod og Nøjsomhed. Hvad der i Grunden gjør Menneskene til de bedste og lykkeligste? det er nu et andet Spørgsmaal; vi bør haabe, at Vindskibelighed skal virke til Velsignelse, om vi end ej se det endnu. Men se, der ligger Provstegaarden! den kunne vi dog kjende igjen." Min Hustro rystede vemodigt sit Hoved:

„Det synes Du blot derfor, at Du aldrig har kjendt den saa nøje som jeg, Alt er jo forandret."

Vi kjendte intet af de Ansigter, som bevægede sig omkring os, men vi vendte os til en liden Pige med Spørgsmaal, om Præsten var hjemme — vi vare et Par Rejsende, som havde kjendt Gaarden i gamle Provstens Dage, og ønskede at faa se os lidt om derinde.

Da vi havde ventet et Kvarter, kom hun ud paa Vejen igjen med det Svar, at Præsten ikke „tog imod" idag, fordi han arbejdede paa sin Prædiken — „jeg skal sige Dem", tilføjede hun som i Parenthes, „han er aldeles overhængt af Englændere, og alle Værelserne ere just skurede idag til Bispevisitats, saa at De faar være saa god at undskylde."

Der stode vi ved vor Rejses Maal!

Der fandtes et Værtshus ved Fabrikken, der spiste vi vor Middag, og saa gik vi den velkjendte Vej op til Sæteren. Sæterjenten kjendte igjen min Hustro, det var den første Glæde paa denne Rejse; men neppe havde de

begyndt deres Samtale. førend fire engelske Sportsmænd ankom fra Fjeldets vestre Side: „Have you Melk? Have you Melkbunke? Have you en Kaf? I will have Kafkotlet." Se saa, nu var ogsaa her paa selve Højfjeldet restaurant anglais! Jeg kunde ikke bare mig for at le; thi jeg ler heller, end jeg græder, naar jeg maa gjøre et af de to; jeg tog min Hustros Haand og sagde, da jeg saa Taarer blinke i hendes Øjne: „Her ligger Din Hjembygd for Dine Fødder, sytten Aar ere henrundne, hvad kjender Du igjen? Det er Fremskridtenes Tid, vi leve i, — vive l'avenir! Skoven bliver Ved, Elven bliver Fabrikant, Bjerget bliver Arbejder: derover skulle vi ikke klage; thi det giver Tusinder Brød og vort Land Velstand, *men forandret er det fra Sæteren til Stranden.*"

„Gud ske Lov!" sagde min Hustro, idet hun trykkede sig til mit Bryst, „et er der dog, som de sytten Aar ej har kunnet forandre: i Dit trofaste Øje læser jeg, at Du er uforandret, at Du holder af mig nu som den Dag, da vi skiltes ad her, just paa denne Plet, da jeg var en ung Pige! Hos Dig er mit Hjem!"

Jeg kyssede min unge, min altid unge Hustro, og da jeg nogle Dage senere sad ved mit Arbejdsbord i mit Hjem, sagde jeg til mig selv ved Tanken paa vor Sommerrejse: „Kun et forandres ikke: Ungdommen i tvende Hjerter, som Gud har givet den Gave at elske!"

Afsked.



Udgiveren har nu ladet sin rejsende Ven, fra hvem han skiltes ved Gardasøen, tale saalænge, at han vel nu selv tør indlægge et lidet Ord.

Samlivet mellem min Ven og hans Rejsefælle, dette Samliv, som frembragte de Smaating, han sendte mig i sine Breve, var endt, og jeg faldt da paa, omsider at spørge ham lidt nærmere ud, om hvem denne hans Rejsekammerat, som jo jeg ogsaa kjendte, egentlig var. Herpaa fik jeg følgende Linjer til Svar:

Og nu er han rejst.

Jeg saa ham for sidste Gang igaaraftes — ham, min uforglemmelige Rejsekammerat, som jeg fik, da jeg forlod Dig, og blev alene med mig selv. For mig fødtes han ved Indgangen til Italiens forjættede Land — vi have været adskilte og gjenforenede, og sidst have vi færdes sammen paa Hjemmets Strand.

Igaaraftes tog han Afsked. Vi sade ved Stranden af den skjønneste af Nordens Søer — Alt var saa sommerlyst herhjemme, at man vilde leve og dø i og for dette fagre Hjem — og jeg udbrød uvilkaarligt, idet Solen gik ned bag den gamle Klosterruins rødmende Mure:

„Naar Sommeren smykker sig til sin korte Bryllupsfest i Norden, da er det dog skjønnest her hjemme! Her er Intet at længes efter, Intet, som savnes — ja selve

Fantasien synker ned og døer ved Stranden af Hjemmets Søer — thi her er mer, end den ejer!"

Min Ven rejste sig.

„Ja — Du har Ret!" sagde han, og hans Blik straalede i den nedgaaende Sol; „Du paaminder mig om, at min Ciceronerolle i Syden her er udspillet! Dit Hjem har det, som hverken jeg eller nogen Anden kan gjøre skjønnere for Dig, end det allerede er — og derfor Farvel! Jeg har nu andre Pligter at passe — mit Hverv hos Dig er opfyldt!"

Og hans Veje skiltes fra mine — ligesom vi to skiltes en Aften ved Gardasøen. Men idet jeg trykkede hans Haand til Afsked, hviskede jeg:

„Jeg lovede Dig engang aldrig at spørge efter Dit Navn!"

„Nu", sagde han og smilede — „hvad Glæde har Du af at kjende det? Kan Du ikke gjætte mit Navn, fortjener Du ikke mit Venskab! — et Navn er en Lyd — — au revoir! Naar Du atter behøver mig, saa kald paa mig, og jeg vil se, om jeg kan komme!"

„Da kalder jeg vist paa Dig allerede imorgen!" hilsede jeg smilende efter ham. Og han forsvandt ved Stranden, og snart saa jeg ham vifte med Hatten fra Dampbaadens Dæk, medens den gled stille og hurtigt bort i Aftenens Herlighed.



Indhold.





Min Forlæggers Venlighed at ville besørge en norsk Udgave af nogle af mine Arbejder har jeg ikke kunnet andet end med Taknemmelighed modtage. Det maa naturligvis være mig kjært og vigtigt, om disse Smaating, som have fundet en saa venlig Modtagelse i vort Broderland, ogsaa kunne vinde en Læserkreds blandt mine egne Landsmænd, med hvem jeg desværre paa andre Veje har saa liden Adgang til at korrespondere. Maatte de modtages, som de sendes: uden Fordringer, som en kjærlig Hilsen og et Vidnesbyrd om, at hvor fast man end bindes andetsteds, Hjertet dog kun har et Hjem: Fædrelandet, og maatte de berede mig en Plads, om end en af de ringeste, i den Literatur, som har næret mit Sjælsliv i min Barndom og Ungdom, og hvis Barn jeg saaledes altid forbliver.

Stockholm i November 1874.

L. D.


UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 08 07 10 023 1